

”Me ollaan paljon enemmän kuin fyysinen taso”

New age -henkisyys ja siinä esiintyvät terveystäsitykset osana suomalaista länsimaista kulttuuria 2000-luvun alussa

Turun yliopisto
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuurihistoria
Pro gradu -tutkielma
Nea Uusisalo
Marraskuu 2019

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta / Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksenlaitos

UUSISALO, NEA: ”Me ollaan paljon enemmän kuin fyysinen taso”. New age -henkisyiden terveystähtitykset osana suomalaista länsimaista kulttuuria 2000-luvun alussa.

Pro gradu -tutkielma 84s + 10 liitettä

Kulttuurihistoria

Marraskuu 2019

Tämä tutkielma tarkastelee new age -henkisyiden käsitystä kokonaisvaltaisesta terveydestä ja terveyden ylläpitämisestä sekä ympäröivän yhteiskunnan suhtautumista new age -henkiseen terveydenhuoltoon 2000-luvun alun Suomessa. Millainen asema terveyden käsitteellä on new age -henkisyudessa ja miten new age -henkiset yksilöt hoitavat terveyttään? Tätä pääkysymystä hahmotan alakysymyksillä, miten new age -henkisyudelle tyypillinen kumma vaikuttaa new age -henkisyiden marginaalissa elävien käsityksiin henkisestä terveydenhuollosta tai miten new age -henkisyttä ympäröivä yhteiskunta suhtautuu henkiseen terveydenhuoltoon ja miten tällaiseen tilanteeseen on historiallisesti päädytty?

Tutkimuksen alkuperäisaineistona toimivat etnografisin menetelmin suoritettut neljä tutkijan tekemää haastattelua. Kaksi haastateltavista on new age -henkisiä hoitajia, joiden kautta tutkielmassa pyritään hahmottamaan new age -henkisten terveystähtityksiä ja terveydenhoidon tapoja. Lisäksi haastateltavana ovat olleet kaksi edustajaa kahden länsimaiselle kulttuurille historiallisesti äärimmäisen merkittävän instituution piiristä: lääketieteen edustaja, sekä teologian edustaja. Näiden haastattelujen kautta tutkielmassa on mahdollista tuottaa kulttuurista dialogia new age -henkisistä terveydenhuollon tavoista ja historiallisten kausaliteettien merkityksestä henkisten hoitajien identiteettiin ja diskursiiviseen positioon suhteessa valtakulttuuriin.

Tutkielmani osoittaa, että new age -henkisyudessa terveyden käsite on yksi keskeisimmistä. Terveys ymmärretään monitasoisena prosessina ja täydentävät hoitomuodot ovat new age -henkisyudessa tärkeitä. Hoidot kuitenkin sisältävät länsimaista valtavirtaa huolestuttavia piirteitä. Länsimaisen tieteen tutkimusperinteen pituuteen ja sen arvostukseen perustuva lääketieteen dikotomia tuottaa henkisistä hoidoista käytävään kulttuuriseen dialogiin ongelmia: henkisyydestä on vaikea puhua ja sen negatiivissävytteinen arvostelu on marginaalin ulkopuolisille tyypillistä. New age -henkisyys tarjoaa kuitenkin harjoittajalleen psyykkistä koherenssia, joka tarjoaa runsaasti tutkimuksellisia kysymyksiä tulevalle tutkimukselle.

Asiasanat

New age -henkisyys, henkinen terveydenhuolto, täydentävät hoitomuodot, etnografia, kulttuurinen dialogi, länsimainen tiede, individualismi, Suomi, moderni-aika, sekularisaatio

Sisällysluettelo

1. Johdanto	
1.1. New age -henkisyiden määrittelyn ongelmallisuus tutkimuksenasettelussa	1
1.2. New age -henkisyys marginaalisena toimijaverkostona	3
1.3. Alkuperäisaineistona etnografinen haastatteluaineisto	6
1.4. New age -henkisyiden tutkimuksen näennäisen lyhyt historia	9
2. New age -henkisyiden holistinen terveystäsitys koettelee teologian ja lääketieteen rajoja	
2.1. Länsimaisen terveystäsityksen riittämättömyys ja new age -henkinen koherenssi	12
2.2. Kummien kokemusten toimintaympäristölle annettavat merkitykset	22
2.3. Kollektiivisen tiedon ylläpito new age yhteisössä etsijyyden ja opettajuuden kautta	31
2.4. Luonnollisuus new age -henkisen yksilön terveydessä	38
3. Subjektiiivinen new age -henkinen terveydenhoito lääketieteen ja teologian kipukohtana	
3.1. Parantajan professioon liittyvien prosessien tarkastelu	44
3.2. Hoitokäsitemistö ja plasebon rooli dialoginmuodostuksessa	55
3.3. Asiantuntijuuden merkitysrakenteista terveysdiskursseissa	62
4. Lopuksi	76
Lähteet.....	81

Liitteet 1 – 10

1. Johdanto

1.1 New age -henkisyyden määrittelyn ongelmallisuus tutkimuksenasettelussa

”ja se että me ollaan energiaa ja energiavirtoja ja jos se energia ei virtaa meissä... Se on esimerkiksi ihan samalla tavalla, kun sähkö, eihän me voida niin kuin nähdä sähköä, se menee siellä johtoa pitkin, mutta eihän me voida... silti me tiedetään et se on.”¹

Edellä oleva lainaus on tekemästani meridiaanihoitajan haastattelusta ja on osuva aloitus tutkielmalleni new age -henkisyydessä esiintyvistä terveystieteistä, sillä sen keskiössä on *energia*. Tutkielmassani pyrin vastaamaan kysymyksiin siitä, millainen asema terveyden käsitteellä on new age -henkisyydessä ja miten new age -henkiset yksilöt hoitavat terveyttään. Kontekstualisoimalla pääkysymyksen suomalaisen kulttuurin ja historian jatkumoihin voin pohtia myös henkisen terveystieteen asemaa.² Alakysymyksiäni ovat, miten energian käsite liittyy terveystieteen ja miten new age -henkisyyteen liittyvä *kumma*, eli yliluonnollinen tai selittämätön, vaikuttaa länsimaisen terveystieteen analyysiin vaihtoehtoisten hoitomuotojen toiminnasta?³ Lääketiede ja teologia toimivat tutkielmassani new age -henkisen terveydenhuollon vastatieteenä kiinnittäen tutkimukseni osaksi länsimaisen tieteen historiaa. Länsimaisen kulttuurin merkittävinä määrittäjinä lääketiede ja teologia mahdollistavat tutkimuksellisen dialogin suomalaisessa kulttuurissa vaikuttavista terveystieteistä. Näen tämän tutkimuksellisen dialogin syntymisen myös yhtenä tutkielmani tavoitteista. Kulttuurihistorioitsijana pyrin tarkastelemaan new age -henkisyyttä kokemusten kautta kulttuurisena, menneisyydestä ammentavana, monisyisenä ja harjoittajalleen todellisena ilmiönä.⁴

Käytännössä tutkimukseni sijoittuu 2000-luvun alun Suomeen, mutta käsitteelen new age -henkisyyden terveydenhuollon asemaa ja eroavaisuuksia sen historiallisen kontekstin ja

---

¹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

² Terveystieteen käsitteillä viitataan siis terveystieteen keskusteluun ja terveyden alan termistöihin sekä erilaisiin terveyden alle sijoitettaviin alatieteen käsitteisiin, kuten henkinen terveystiede tai lääketieteellinen terveystiede.

³ *Kumma* on kulttuurihistorioitsija Marja-Liisa Honkasalon Mieli ja toinen -hankkeen keskiössä lanseerattu termi, jolla on pyritty riisumaan termin *yliluonnollinen* arvottuneisuutta. (Honkasalo 2017. Hankkeen viralliset verkkosivut: <http://www.mindandother.com>)

⁴ Tutkimuksessa objektiivisuuden paine on oman positiointini kannalta osoittautunut isoksi tekijäksi. Kumman tai yliluonnollisen tutkimuksen historiassa tutkijat ovat joutuneet positioimaan itsensä länsimaiseen lääketieteeseen esimerkiksi käyttämällä arvottavaa termistöä. Itse pyrin pysyttelemään puolueettomana molempiin suuntiin.

kausalisuuden kautta.⁵ Länsimaisessa yhteiskunnassa ollaan uskonnon kentällä siirtymässä niin sanottuun post-sekulaariin aikakauteen, jossa yksityinen, luova ja henkilökohtainen usko sovitetaan osaksi tieteellistä maailmankuvaa.⁶ Vaikka new age -henkisyys on globaalisti hyvin laaja ilmiö, keskityn tutkielmassa ainoastaan suomalaisen new age -henkisyteen, sillä new age -henkisyyden sisältöön vaikuttavat vahvasti alueen kulttuuriperinnölliset piirteet.⁷ Enkeliuskoa paljon tutkinut uskontotieteilijä Terhi Utriainen totesi Uuden etsijät -hankkeen aloitusseminaarissa pitämässään luennessa oman tutkimuksensa käsittelevän esoteerisesti sävyttyä new age -henkisyyttä, mikä on hyvä alkupiste myös omalle tutkimukselleni.⁸ New age -henkisyyden määrittely on kategorisesti hankalaa ja termiä on kritisoitu viime aikoina huomattavan paljon.⁹ Uskontotieteilijä Teemu Taira irrottautuu tietoisesti täsmällisistä määrittelyistä painottaen omassa tutkimuksessaan new age -henkisyyden *notkeutta* tai *huokoisuutta* sen sulautuessa nyky-yhteiskuntaan ja osaksi individualismia.¹⁰ New age -henkisyys on lisäksi tutkimuksen määrittämä käsite, ei sen harjoittajien käyttämä termi.

Tässä tutkielmassa määrittelen alustavasti suomalaisen new age -henkisyyden holistiseksi uskomusjärjestelmäksi, joka synkretistisesti yhdistelee erilaisia uskontoperinteitä luoden moderniin maailmaan soveltuvia tapoja uskonnonharjoitukseen. Kyseessä on individualismiin perustuva henkiseksi itsensä määrittelevä rajaamaton ja organisoitumaton yhteisö, joille yhteistä on usko *energiaan* eli kaiken materian taustalla jylläävään elämänvoimaan.¹¹ Tähän liittyy myös uskontotieteilijä Matti Kamppisen ja filosofi JP Jakosen ajatus sielusta: new age -henkinen yksilö uskoo, että ihmisellä on sielu.

---

⁵ Aikarajaukseni perustuu alkuperäisaineistonani käyttämiini haastatteluihin. Informanttini ovat työskennelleet omalla alallaan 2000-luvun alusta eteenpäin.

⁶ Gergen 2001, 16.

⁷ Kamppinen & Jakonen 2015, sähköinen lähde. Tutkielmassa en käsittele erillisiksi perinteisimmiksi ymmärrettyjä uuspakanallisia liikkeitä, kuten druideja tai wiccoja.

⁸ Utriainen 29.5.2018.

⁹ Teologi Gordon Lynch määrittelee new age -henkisyyden holistiseksi moderniin maailmaan sopivaksi ideologiaksi, johon on sulavasti yhdistetty erilaisia uskomuksia, kuten enkeliusko, sielu, kosmoksen energeettinen perusolemus ja itämainen meditaatio. (Lynch 2007, 19–20.) Uskontotieteen professori Steven Sutcliffe puolestaan painottaa yksilön henkisen kehityksen ja yksilön todellisen minuuden etsimisen merkitystä new age -henkisyyden määrittelyssä. (Sutcliffe 2000, 17.) Sutcliffen professorikollega Marion Bowman on puolestaan painottanut terveydenhuollon tapoja new age -henkisyyden keskeisimpänä elementtinä. (Bowman 2000, 88.) Uskontotieteilijä Paul Heelas sen sijaan määrittelee new age -henkisyyden perustuvan yksilön ymmärrykseen omasta henkisestä olemuksestaan. (Heelas 1996,2.) Suomalainen uskontotieteilijä Matti Kamppinen ja filosofi JP Jakonen puolestaan painottavat kosmoksen käsittämistä yliluonnollisena kokonaisuutena ja siitä johtuvaa fysiikan lakien kyseenalaistamista tai venyttämistä new age -henkisyyden määrittelyssä. (Kamppinen & Jakonen 2015, sähköinen lähde.)

¹⁰ Taira 2006.

¹¹ Yhteisön sisällä vuorovaikutukseen energiatasolla viitataan myös termillä energeettinen. Energia voi siis liittyä myös yliluonnolliseksi ymmärrettävän subjektin presenssiin.

Sielu on puolestaan muodostunut energiasta ja tämä energia virtaa kaiken läpi ja kaikkialla: tätä kutsutaan *ykseydeksi*.¹² Yliluonnollisiin asioihin, kummiin kokemuksiin ja energeettisen tason toimintaan, kuten kuolemankokemusten yhteyteen liittyviin näkyihin, yhteisön sisällä viitataan myös historian tutkimukselle tutulla käsitteellä *mystiikka*. New age -henkisyyskuulun erilaiset mystiset piirteet, kuten selvännäkeminen ja kanavointi.

New age -henkisyys ei ole uskonnon virallista statusta, rekisteröityä kaikenkattavaa yhdistystä tai virallisia instituutorakenteita. New age -henkisyys Suomessa kuuluu kuitenkin vahvan folkloristisen perinteen vuoksi paljon kansanlääkintään ja luonnonmukaiseen elämäntapaan liittyviä ajatuksia.¹³ New age -henkisten yksilöiden käyttämät terveydenhoidon tavat, eli täydentävät ja vaihtoehtoiset hoitomuodot, ovat tutkielmani keskiössä.¹⁴ Filosofian historian professori Wouter Hanegraaff näkeekin new age -henkisyys harjoittamisen mallit, eli esimerkiksi new age -henkiset terveydenhoidon tavat, yhtenä olennaisimmista piirteistä sen hahmottamisessa, miten henkinen yksilö intuitiivisesti ohjautuu erilaisten harjoitteiden ja lopulta henkisen tiedon vastaanottamisen pariin.¹⁵

1.2 New age -henkisyys marginaalisena toimijaverkostona

Kummat kokemukset nähdään länsimaisessa luonnontieteelliseen ajatteluun perustuvassa kulttuurissa helposti marginaalisina, jopa patologisina.¹⁶ Tämä tekee myös henkisyys harjoittamisesta usein omituista ja valtakulttuurista poikkeavaa minkä vuoksi new age -henkisyys voidaan nähdä valtakulttuurin ulkopuolisena, marginaalisena yhteisönä. Myös teologi Gordon Lynch on sijoittanut new age -henkisyys harjoittajat marginaaliin todeten, etteivät aktiivisten harjoittajien määrät ole valtioiden väkilukuihin nähden merkittäviä.¹⁷ Marginaalin tutkimukseen liittyvät omat eettisyysperiaatteensa, sillä

---

¹² Kamppinen & Jakonen 2015, sähköinen lähde.

¹³ Tarkoitan siis suomalaista kansanuskoa, joka eli vahvana vielä pitkään kristinuskon rantautumisen jälkeen. Suurin osa suomalaisista tietää edelleen vanhoja jumalia nimeltä: esimerkiksi Ahti.

¹⁴ Informanttini käyttävät omasta hoitomarginaalistaan termiä *täydentävä* ja haluan käyttää termiä, jonka koen painottavan hoitokokemuksen merkitystä henkiselle yksilölle uskollisella tavalla, suodattamatta ja arvottamatta termin ideologista kontekstia. Käytän kuitenkin ohessa myös humanististen tieteiden termiä *vaihtoehtoinen* riippuen siitä, minkälaisen suhteen näen tutkimuksellisesti henkisen hoitomuodon ja länsimaisen lääketieteen välillä. Lääketiede käyttää henkisistä hoitomuodoista arvottavaa termiä *uskomushoito*. Populaarimediassa käytetään myös termejä *puoskarointi* ja *huuhaa*.

¹⁵ Hanegraaff 2013, 3, 8–9.

¹⁶ Alasuutari 2017, 165.

¹⁷ Lynch 2007, 4.

marginaaliyhteisöt nähdään usein jossain määrin valtakulttuurin homogeenisyyttä uhkaavina. Tämä perustuu ajattelumalliin, jossa länsimaisen kulttuurin valtavirta on asettanut normaalin ja epänormaalin välisen rajan määrittämään tekijöitä, joilla kulttuurin yhtenäisyyttä ylläpidetään. Sitä, mikä kulttuurissa nähdään sopivana ja normatiivisena, määrittävät usein pitkällä aikavälillä kulttuurisesti rakentuneet käsitykset. Tutkimukselle marginaalihistoria voi olla hyvinkin antoisaa, sillä yhteiskunnan ulkopuolisuuden kautta on mahdollista tarkastella tekijöitä, joiden perusteella yhteisö määrittelee normaalin ja epänormaalin välistä rajaa. Erottelu nousee erityisesti esiin uudelta ajalta eteenpäin, jolloin modernisaatiokehityksen ohessa marginaalissa elävien ihmisten, kuten mielisairaiden tai rikollisten, läsnäolo yhteiskunnassa alettiin kyseenalaistaa ja poikkeavuus alettiin nähdä todellisena yhteiskunnallisena ongelmana. Tämän vuoksi marginaaliyhteisöjä alettiin sulkea aktiivisesti yhteiskunnan ulkopuolelle.¹⁸

Tutkimukselleni henkisyuden marginaaliyhteisön harjoittamaksi tarkoittaa sen huomiointia, että marginaalit joutuvat kohtaamaan arjessa paljon ennakkoluuloja ja marginaaleihin liittyy usein häpeää, alistamista ja väheksymistä.¹⁹ Lisäksi marginaalin voidaan olettaa yhteisön ulkopuolisena sisältävän sellaisia asioita, joista valtakulttuuri vaikenee. Marginaalitutkimuksessa onkin tärkeää huomioida, että marginaalissa eläviä ihmisiä on, kuten yllä on mainittu, aktiivisesti pyritty vaientamaan.²⁰ Tutkijan on siis ymmärrettävä marginaalisuuden herkkäluontoisuutta sekä toisaalta keskustelutilanteiden tunnelatautuneisuutta etnografisen kertomuksen intention analyysin kautta.²¹ Lisäksi marginaalin oman tiedon arvostamiseen liittyy huomio siitä, ettei ulkopuolinen tutkija voi suoraan kertoa, miten marginaalissa elävän maailma todellisuudessa toimii. Tutkija voi vain pyrkiä rakentamaan selittävää representaatiota.

Pyrin tutkimuksessani hahmottamaan new age -henkisyuden marginaalin toimijaverkostojen muodostumista subjektien kautta ja käytän seuraavaa teoriaa apunani

---

¹⁸ Markkola 1996, 11, 14–15.

¹⁹ Markkola 1996, 11, 14–15. Esimerkiksi tekemässäni meridiaaniterapeutin haastattelussa kävi ilmi terveyskeskuslääkärin avoin väheksyntä ja epäily asiakkaan itsehoitoa kohtaan. Haastattelussa meridiaaniterapeutti kertoi käyneensä jäsenkorjaajalla ja lääkäristä tämä oli ilmeisen huvittavaa. Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017) Jäsenkorjausta opetetaan esimerkiksi Suomen hierojakouluissa (www.suomenhierojakoulut.fi)

²⁰ Markkola 1996, 14.

²¹ Marginaalin edustajilla ja marginaalin ajatuksia vastustavilla voi molemmilla olla katkeria, vihaisia, surullisia ja pelkoon liittyviä tunteita ja tutkijan on positioitava itsensä puolueettomaksi molempiin suuntiin tieteellisen objektiivisuuden vaatimalla tavalla. Toisaalta on uskallettava analysoida hankalia asioita, toisaalta ei ole tarpeenmukaista kritisoida vaan rakentaa yleiskuvaa tilanteesta.

pyrkiessäni selittämään kulttuuristen törmäysten syntymekanismeja. Filosofi, antropologi ja sosiologi Bruno Latour on luonut *toimijaverkkoteorian*, jossa toiminta syntyy monimutkaisissa solmumaisissa verkostoissa, jossa jokainen toimija on jotakin kautta yhteydessä kaikkiin muihin verkossa toimiviin. Latourin teoriaa yksinkertaistamalla hahmotan omaa tutkimusaiheeni ymmärtämällä new age -henkisyiden verkostomaisena rakenteena, jossa henkiset yksilöt ja erilaiset yliluonnollisiksi ymmärrettävät olemukset ja olennot toimivat osana new age -henkistä verkostoa. Verkoston jokainen jäsen on jotakin kautta yhteydessä kaikkiin muihin verkoston jäseniin.²² Toimija määritellään suhteessa toimintaan ja toimijaksi voidaan ymmärtää mikä tahansa aineeton tai aineellinen vaikuttaja tai yhteisö. Olennaista on, että ihmisen ympäristö vaikuttaa hänen toimintaansa, oli kyseessä sitten materia, toinen subjekti tai yliluonnolliseksi ymmärrettävä toimija. Psykologian professori Kenneth Gergen on myös analysoinut toiminnan ja mielen välistä yhteyttä osoittamalla, että toimintaa edeltävät ympäristölle annetut merkitykset.²³ Yhteisön sisällä tapahtuu jatkuvaa vuorovaikuttamista. Puhuttaessa ideologisista toimijaverkostoista, verkoston sisällä toimivat tuottavat kollektiivisesti jotakin ideologiaa, minun tutkielmassani henkisyyttä. Kun ideologia vahvistuu, se alkaa manifestoitua erilaisina fyysisinä toimintoina, kuten parantajan profession syntymisenä.²⁴

Toimijaverkostot on ymmärrettävä ristikkäisinä, hegemonisina ja sisäkkäisinä. Toimijaverkostoja kulttuurin sisällä on useita ja niitä voidaan keinotekoisesti rajata hyvin eri tavoin, joten on pohdittava, miten rajauksia tehdään. Käytän tutkielmassani käsitettä *kulttuurinen koodaaminen* hahmotellessani verkostojen määrittelyä.²⁵ Kulttuurista koodaamista tehdään kulttuurissa yleisesti ymmärrettyjen normien kautta. Käytännössä se, mitä kulttuurissa pidetään normaalina, rajaa ulos epänormaalin. Kuitenkin on

---

²² Kausaalisuhteiden kannalta katsottuna jokainen verkoston jäsen on sekä syy että seuraus.

²³ Gergen 2001, 36–37.

²⁴ New age -henkisten yksilöjen näkökulmasta heidän uskonsa on syntynyt ihmistä suuremman objektin, energian, kautta. Latour käyttäisi ilmiöstä käsitettä *hyperobjekti*. (Latour 2005.) Teorian ajatuksia soveltaen hyperobjektin olemassaolon tiedostaminen vaatii useiden merkkien huomaamista ja niiden seuraamista hyperobjektin luo. (ks. esim Barad 2007.) Henkisille yksilöille henkinen energia on hyperobjekti ja ”perimmäinen totuus”.

²⁵ Kulttuurinen koodaaminen on kehittämäni käsite ja oma tapani hahmottaa toimijaverkostoissa tapahtuvaa tunnistamista ja tehdä tästä prosessista paremmin ymmärrettävä. Kaikki todellisuuden hahmottamiseen liittyvä rajaaminen tehdään aina tiettyjen asioiden, elementtien tai piirteiden kautta. Nämä yksittäiset asiat, piirteet tai elementit muodostavat yhdessä kokonaisuuksia, jotka puolestaan tulkitaan yhdeksi kategoriaksi. Yksi kategoria vastaa yhtä kulttuurista koodia. Minulle koodien purkaminen siis tarkoittaa niiden asioiden tunnistamista, joista tämä koodi on muodostunut.

ymmärrettävä, että inhimillinen toiminta on historiallisesti ja kulttuurisesti väritynyttä ja kokonaisvaltaista, ja sitä on hankalaa kategorisoida.²⁶ Samoin toimijaverkosto tunnistaa itselleen tyypillisen ja määrittelee tyypillisen kautta epänormaalien.²⁷

1.3 Alkuperäisaineistona etnografinen haastatteluaineisto

Alkuperäisaineistonani käytän keräämäni haastatteluaineistoa. Haastattelumateriaalin käyttö tutkimuksen alkuperäisaineistona perustuu pyrkimykseni havainnoida kentällä viime vuosikymmeninä tapahtuneita muutoksia vertaamalla lähihetken arkisia käsityksiä aiempaan tieteelliseen tutkimukseen. Olen haastatellut terveyden kanssa vaihtelevilla tavoilla työskenteleviä oman alansa ammattilaisia Keski-Suomessa ja Päijät-Hämeessä. Haastateltavani ovat työikäisiä ja työskennelleet omalla alallaan useita vuosia. Olen myös kontaktoinut haastateltavani nimenomaan ammatin perusteella ja ottanut haastatteluun ainoastaan koulutettuja, lisensoituja ammatinharjoittajia. Käytän haastateltavistani heidän ammattinimikkeitään. Haastattelussa olivat luterilaisen kirkon perhe- ja parisuhdeterapeutti, meridiaaniterapeutti, enkelienergiahoitaja ja psykiatrinen erikoislääkäri. Tutkielmassani esiintyy siis neljä hoitomuotoa, joista kaksi, meridiaaniterapia ja enkelienergiahoito, yhdistetään new age -henkisyyskäsitykseen. Psykiatria edustaa lääketiedettä ja kirkollinen sielunhoito ponnistaa teologisen tieteenalan sisältä. Nämä neljä mahdollistavat kulttuuristen törmäysten paikallistamisen ja analyysin.

Haastateltavat:

1. Meridiaaniterapeutti oli opiskellut ensin tanssitieteiden maisteriksi, josta väsyttyään löysi henkisyyden ja kävi sittemmin sekä perinteisen jäsenkorjauksen kurssin, että meridiaanihoitajan kurssin ja tekee näitä molempia tällä hetkellä työkseen.²⁸ Meridiaanihoitaja edustaa akupunktion kaltaista kiinalaisen lääketieteen terveydenhoidon tapaa. Akupunktio tuomittiin vielä 1990-luvulla hyödyttömäksi uskomushoidoksi, mutta sen vaikutukset todettiin osittain lääketieteellisesti valideiksi 2000-luvun alussa.²⁹

---

²⁶ Rantala 2010, 40.

²⁷ Jokaisella toimijaverkostolla on oma koodinsa, johon kaikki sen jäsenet sopivat. Vieras koodi tunnustetaan eri toimijaverkoston jäseneksi. Näin esimerkiksi eri ammatinharjoittajat erottavat toistensa toimijaverkostot. He voivat silti kuulua samaan toimijaverkoston ammatin ulkopuolisella kentällä ja tunnustaa tämän toisissaan. Koodit ovat limittäisiä ja hierarkkisia. Ammatti on hierarkkisesti merkittävämpi määrittäjä, kuin harrastus, sillä ammatti on yhteisölle merkittävämpi (Latour 2005).

²⁸ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017. (Tiivistelmä Liite 7)

²⁹ Komulainen & Vähäkangas 2009, 55. Akupunktio voi auttaa syöpähoidon oireisiin, *Etelä-Suomen sanomat* 13.6.2015.

Meridiaaniterapia käyttää apunaan akupunktiopisteitä, joten hoitomuodosta saatavat hyödyt ovat toistaiseksi avoimia kysymyksiä.

2. Enkelienergiahoitaja, jota haastattelin, oli ollut tekemisissä henkisyiden ja mystisyyden kanssa koko elämänsä. Hän lopetti työt kaupallisissa tehtävissä tilitoimistolla, sillä halusi auttaa ihmisiä. Tämän vuoksi hän kouluttautui hierojaksi ja energiahoitajaksi ja tekee niitä molempia tällä hetkellä työkseen.³⁰ Enkelienergiahoito edustaa tutkimuksessa henkistä hoitoa, jolle on hankalaa löytää lääketieteellisiä perusteluja.³¹

3. Kirkollinen perhe- ja parisuhdeterapeutti oli alun perin valmistunut yliopistosta teologian maisteriksi ja toiminut pappina. Sittemmin hän oli kuitenkin kouluttautunut täydennyskoulutuksella terapeutiksi. Hän työskentelee tällä hetkellä evankelisluterilaisella kirkolla perhe- ja parisuhdeterapeutina.³²

4. Psykiatrian erikoislääkäri oli kouluttautunut ensin lääkäriksi ja sitten erikoistunut eteenpäin psykiatrian puolelle. Hän työskentelee tällä hetkellä Päijät-Hämeessä psykiatrina. Hän kertoi myös olevansa kristitty.³³ Lääkäriin näkemys tässä kohti toimii lääketieteen ohjenuorana ja tasapainottaa tutkimusta keskittäen ajatuksia niihin kysymyksiin, jotka lääkäreitä itsehoidossa huolestuttavat.

Käytän haastattelujen ja havainnoinnin tutkimuksellisenä pohjana etnografisia menetelmiä. Olen sekä äänittänyt että litteroinut haastattelut. Haastattelutilanteessa haastateltavat allekirjoittivat tutkimuslupalomakkeen, jossa käytiin läpi äänityslupa, nimen käytön luvat sekä haastattelun jatkotutkimus- ja säilytysluvat. Haastattelutilanteissa pyrkimyksenäni on ollut luoda tilanne, jossa informantti voi vapaasti jakaa mielipiteitään. Tilanteessa olen tehnyt selväksi informantin mahdollisuuden määrittää, kuinka paljon hän haluaa elämästään jakaa.³⁴

Lisäksi olen kirjoittanut 5/2017 – 6/2019 tutkimuspäiväkirjaa, johon olen systemaattisesti kirjannut ylös kohtaamisiani ja tapahtumia kenttätöiden eri tilanteista. Muistiinpanojen lisäksi olen koonnut päiväkirjaan kysymyksiä tai tapahtumien herättämiä tunteita. Käytän

---

³⁰ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018. (Tiivistelmä Liite 8)

³¹ Hoitomuodon yhteydessä käytettävä termi ”enkeli” viittaa kristinuskosta poimittuun enkeliperinteeseen ja hoidon aikana energiaiset vierailijat saattavat olla esimerkiksi arkkiengelleitä. Hoitoon kuitenkin liittyvät olennaisemmin esimerkiksi chakrat, energia ja kanavointi. (Ks. tämä tutkielma 3.1.)

³² Kristillisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018. (Tiivistelmä Liite 9)

³³ Psykiatrisen erikoislääkäriin haastattelu 11/2017. (Tiivistelmä Liite 10.)

³⁴ Haastattelukysymykset Liite 4. Haastattelulupalomake Liite 5. Haastattelupyynnö sähköposti Liite 6.

tutkimuspäiväkirjaa apuna pyrkiessäni tieteelliselle kielelle kääntämällä toistamaan keräämiäni new age -henkisyiden oppeja. Isona apuna henkisen maailman ymmärtämisessä on toiminut Terhi Utraisen enkeleitä käsittelevä kenttätyöteos.³⁵ Olen omien kenttätöideni aikana käynyt meditaatio-illassa, rajatiedon messuilla, enkelikurssilla ja homeopaatin vastaanotolla, sekä ottanut meridiaani- ja enkelienergiahoidot. Yksinkertaisimmillaan aloitin matkani erään tutun henkisen yksilön luota, joka opasti minut alkuun. Olen kokenut, että new age -henkisen yhteisön sisällä yksilöt ovat varsin avoimesti antaneet vinkkejä esimerkiksi haastateltavien löytymiseksi ja tapahtumiin osallistumiseen. Lisäksi olen käyttänyt aikaani yksinkertaisesti etsimällä ihmisiä ja tapahtumia verkosta.

Minun on olennaista haastatteluja purkaessa pitää mielessä, että muisto on kerrottuna vain rekonstruktio siitä, mitä on todella tapahtunut. Honkasalo on todennut etnografian olevan merkitysverkkojen kutomista: etnografian tehtävä on ymmärtää ja tulkita tutkittavaa kulttuurimuotoa. Kulttuurihistorioitsijalle olennaista on tämän lisäksi hahmottaa tutkittavan kohteen historiallinen ja ajallinen konteksti ja ymmärtää, että kohde muuntuu erilaisia ympäristöjä kohdatessaan. Tärkeää on tunnistaa erilaisia objekteja ja etsiä niiden tarjoamia merkityksellisiä yhteyksiä. Kenttätyön kautta etnografian tarkoitus on luoda *tiheä kuvaus* ja ymmärtää kulttuurimuodon sisältämän tiedon monimuotoisuus. Tällöin tutkijan tarkoituksena on niin sanotusti kääntää tutkittavien kulttuuri muotoon, jonka sekä tutkijakollegat että tutkittava yhteisö ymmärtävät.³⁶ Poikkitieteellisyyden kautta new age -henkisyys on tutkimuksellisesti lähempänä myös kulttuurihistorioitsijalle ja mahdollistaa teorian soveltamisen ja analyysin suhteessa teorian reaaliseen vastineeseen.

Haastattelumateriaalin käyttö historiantutkimuksessa on kiinnostanut viime aikoina entistä enemmän, vaikkakin erilaiset kirjalliset lähteet pitelevät edelleen tutkimuksen kärkipaikkoja.³⁷ Folkloristi Taina Ukkonen analysoi muistelupuhetta teoksessaan *Menneisyyden tulkinta kertomalla*, että jaetut muistot kerrottuina ovat keino muokata, luoda ja tuottaa yhteisön kollektiivista historiaa.³⁸ On myös tärkeää muistaa, että sanoiksi muuntaminen vaatii jo itsessään muiston kulttuurista tulkitsemista ja jäsentämistä, ja

---

³⁵ Utrainen 2017.

³⁶ Honkasalo 2017, 440–441, 445.

³⁷ Haastattelumateriaalia on käyttänyt kulttuurihistorian pro gradu -tutkielmassa esimerkiksi Liisa Lulu tutkiessaan taistolaisnaisia. (Lalu 2015.)

³⁸ Ukkonen 2000, 18.

tarinaa kertoo yksilö, jolla on omia ajatuksia, toiveita ja intentioita, joita ei välttämättä näe tekstistä suoraan. On myös ymmärrettävä, että muistelijat ovat ihmisiä, joille tapahtumat ovat tosia ja heidän totuuttaan on kunnioitettava.³⁹ Tutkimusta on tehtävä akateemisesti kestäväällä tavalla, mikä on saanut minut pohtimaan omaa tutkijan positiotani ja objektiivisena pysymiseen liittyvää henkilökohtaista painetta.

1.4 New age -henkisyiden tutkimuksen näennäisen lyhyt historia

Historioitsija Juuso Järvenpää selvittää suomalaista rajatietoa käsittelevässä artikkelissaan new age -henkisyiden tutkimuksen olevan osa pidempää esoteriantutkimuksen perinnettä. Esoterian perinteen varhaisimpia tutkittuja liikkeitä ovat myöhäisantiikin uusplatonisuus ja hermeettinen filosofia, keskiajan okkultistiset tieteet sekä uudella ajalla esimerkiksi ruusuristiläisyys.⁴⁰ Myöhemmin 1960-luvulla psykoterapeutti Fritz Perlsin ryhmähahmoterapian sekoittuessa amerikkalaiseen psykedeeliseen perinteeseen, syntyi new age -henkisyys.⁴¹ Oma vaikutuksensa new age -henkisyiden syntyyn on myös nähty olevan 1900-luvun alun antroposofialla ja teosofialla.⁴² Kuitenkin vasta modernin ajan kaupallisuuden ja modernin individualismin on esitetty olleen keskeinen syy new age -henkisyiden leviämislle.⁴³ New age -henkisyys rantautui Suomeen pian syntynsä jälkeen.

2000-luvun puolella tehdyssä new age -henkisyiden tutkimuksessa on tapahtunut muutoksia aiempaan tutkimukseen. Uskontotieteilijä Paul Heelas on käsitellyt esoteerista perintöä 1960 – 1970 -luvuilla New age -henkisyiden synnyn vuosikymmeninä. Tuolloin liikettä tutkittiin ”Vesimiehen aikana” (”The Age of Aquarius”) eli yhteisönä, joka uskoi suuren henkisen siirtymän olevan lähellä, ja ihmiset alkoivat etsiä new age spirituaalista parannusta kristallien, kanavoinnin ja luontomeditaation kautta. Heelas kirjoittaa paljon myös spirituaalisista yhteisöistä: leireistä ja kommuuneista eli käytännössä henkisyiden harjoittajien muodostamista vapaamuotoisista yhteisöistä. Hän näkee new age -henkisyiden perustan olevan ihmisissä, jotka etsivät jotakin vaihtoehtoista verrattuna kulutusyhteiskuntaan.⁴⁴ Heelasista poiketen esimerkiksi Marja-Liisa Honkasalo

---

³⁹ Vilkkö 1997, 93; Erll 2008, 8, 17; Leimumäki 2012, 360–364.

⁴⁰ Järvenpää 2017, 304. Keskiajan okkultistisia tieteitä ovat esimerkiksi alkemia, astrologia ja kabbala.

⁴¹ York 2006, 309.

⁴² Tingay 2000, 37–50. Antroposofian juuret puolestaan voidaan paikantaa antiikkiin saakka.

⁴³ Hanegraaff 2013.

⁴⁴ Heelas 1996.

kuitenkin kirjoittaa toimittamassaan teoksessa *Mielen rajoilla* nykypäivän henkisyiden valtaavan alaa uskontoa vastaan asettuvana liberaalina uskonmuotona.⁴⁵ Tämä sävyero on paitsi tulkittavissa paikallisiksi eroiksi, myös analysoitavissa liikkeen historiallisen kehityksen kautta: Aiemmin yhteisöt olivat new age -henkisyydelle olennaisia, nyt yhteisöllisyys on vähentynyt ja new age -henkisyys on ottanut tilaa valtakulttuurin seasta.

New age -henkisyiden tutkimusta tehdään tällä hetkellä aktuaalisen henkisen kulttuurin ideologisen laajuuden sekä kulttuurihistoriallisen mikrohistorian tutkimuksen kiinnostuksen vuoksi yhä spesifimmistä aiheista, kuten kummista kokemuksista kuoleman diskurssissa.⁴⁶ Kulttuurihistorioitsija Marja-Liisa Honkasalon ja folkloristi Kaarina Kosken toimittama *Mielen rajoilla* luotaa kummia kokemuksia suomalaisessa yhteiskunnassa ja jonka alkuperäisaineistona on osittain käytetty yliopiston *Mieli ja toinen* -tutkimushankkeelle⁴⁷ lähetettyä kirjeaineistoa. Teoksessa pyritään käsittelemään kokemuksia arvottamatta ja kyseenalaistamatta niiden todenperäisyyttä tai tieteellistä todistusarvoa, mikä näyttäytyy uudenlaisena tapana luoda keskustelua. Teos pyrkii valottamaan kummia kokemuksia riisumalla niiden stigmaattista luonnetta, ja vähentämällä yliluonnollisen tabumaisuutta.⁴⁸ New age -henkisyyttä ja esoteriaa tutkinut uskontoetnografi Terhi Utriainen on koonnut enkelitutkimuksensa etnografiaa yksien kansien väliin teoksessa *Enkeleitä työpöydällä* ja avaa aihetta itsereflektion avulla sekä tekee keskustelunaloituksia enkeliuskosta. Teoksessa Utriainen myös nostaa epäsuorasti esiin tutkijan suhtautumisen merkitystä tutkimusta ohjaavana tekijänä.⁴⁹ Lisäksi sosiaalipsykologi Jeena Rancken avaa teoksessaan haastattelujen avulla yliluonnollisten kokemusten monimuotoisuutta ufokokemuksista kuolleen läheisen kohtaamiseen ja analysoi vallitsevan länsimaisen kulttuurin epäluuloisuutta yliluonnollista kohtaan.⁵⁰

Kulttuurihistorian oppiaineessa terveyden tutkimusta on tehty vielä toistaiseksi vähän, vaikka kiinnostus terveystutkimukseen onkin ollut nousussa.⁵¹ Kulttuurihistorian akatemianprofessori Hannu Salmi on toimittanut Marja-Liisa Honkasalon kanssa yhden

---

⁴⁵ Honkasalo & Koski 2017, 327.

⁴⁶ ks. esim. Honkasalo & Koski (toim.) 2017, Utriainen 2017 ja Rancken 2017.

⁴⁷ *Mieli ja toinen* -hankkeen verkkosivut <http://www.mindandother.com>.

⁴⁸ Honkasalo ja Koski 2017.

⁴⁹ Utriainen 2017.

⁵⁰ Rancken 2017.

⁵¹ Esimerkiksi kulttuurihistorian professori Marjo Kaartinen on tehnyt tutkimusta rintasyövästä uudella ajalla. (Kaartinen 2013.)

tutkielmalleni merkityksellisimmistä teoksista *Terveyttä kulttuurin ehdoilla*. Teos ymmärtää terveyden kokonaisvaltaisena ihmisyyteen liittyvänä ilmiönä, jonka kääntöpuolena toimii sairauden käsitys. Terveys ilmiönä ohjailee ihmisen toimintaa. Tähän liittyen teos esittää myös ajatuksen siitä, että terveyden huoltamiseen on käytetty kautta historian laaja-alaisesti erilaisia aineksia sekä osaamista, joka ei rajoitu pelkästään lääketieteeseen.⁵² Historian alaan, erityisesti kulttuurihistorian alaan kuuluvia pro graduja new age -henkisyydestä on myös kirjoitettu suhteellisen vähän.⁵³ Nousevasta kiinnostuksesta aiheeseen kertoo kuitenkin tutkimushankkeiden määrä henkisyyden kentällä.

Olen jäsentänyt tutkimukseni neljän kysymyksen varaan: Mitä terveys tarkoittaa? Miten terveyttä hoidetaan? Kuka terveyttä hoitaa? Miksi terveyttä hoidetaan tällä tavoin? Ensimmäisessä käsittelyluvussa pyrin määrittelemään terveyden käsitettä ja avaamaan henkisyydessä esiintyviä terveystähtäyksiä ja terveydenhoitoa. Käsittelen hyvinvointia koherenssin käsitteen kautta, kumman asemaa henkisyydestä käytävässä dialogissa, sekä luonnollisen terveydenhuollon yhteyttä new age -henkisyyteen. Toisessa käsittelyluvussa keskityn terveydenhoitoon ja sen prosesseihin. Käsittelen hoitajuutta ja hoitometodologiaa eri diskursseissa, sekä lumehoidon eli plasebon merkitystä kulttuuriselle dialogille. Lopuksi pyrin avaamaan tieteellisen maailman dikotomiaa ja marginaalisuuden merkitystä new age -henkisyydelle asiantuntijuuden kautta.

---

⁵² Honkasalo & Salmi 2012, 7, 9.

⁵³ Terveysdiskurssien historiallisessa tutkimuksessa Suvi Rytty käsittelee pro gradu -tutkielmassaan luonnonmukaista terveydenhoitoa 1900-luvun alun Suomessa. (Rytty 2007.) Terveysdiskurssista laajemmin esimerkiksi Annakaisa Suominen käsittelee väitöskirjassaan kättelyn ja mikrobin historiaa (Suominen 2014). Folkloristiikan puolelta pro gradu -tutkielman on tehnyt Kaisa Helo kirjoittamalla kivien käytöstä henkisissä hoidoissa. (Helo 2017.)

2. New age -henkisyyden holistinen terveystäsitys koettelee teologian ja lääketieteen rajoja

2.1 Länsimaisen terveystäsityksen riittämättömyys ja new age -henkinen koherenssi

Tässä kappaleessa käsittelen terveyden määrittelyä ja hahmottamista sekä länsimaisessa kulttuuriympäristössä että new age -henkisessä ideologiassa. New age -henkinen kulttuurin koodi rakentuu pienten kulttuuriosasten yhdistyessä kokonaisuudeksi. Tarkoitukseni onkin hahmottaa näiden osasten paikantumista new age henkisessä kokonaisvaltaisen terveyden käsityksessä. Terveystäsitykset ja hyvinvointi ovat terminologisesti hyvin lähellä toisiaan, joten hyvinvoinnin taustalla vaikuttavan *koherenssin* tarkastelu on täten yhtä lailla tärkeää. Aloitan tarkastelemalla terveyden käsitteen määrittelyä ajallisessa kontekstissa.

Henkisyyden diskurssissa terveys on kehon ja mielen harmoninen holistinen tila.⁵⁴ Enkelienergiahoitaja kuvaili terveyttä nimenomaan kehon ja sielun tasapainotilana:

”Me ollaan paljon enemmän kuin fyysinen taso, et se pitäis ihmisten tiedostaa paremmin, että se meidän henkinen taso vaikuttaa paljon siihen meidän fyysiseen olotilaan, et jos se ei oo tasapainossa niin sit meillä on fyysisiä sairauksia”⁵⁵

Kehon ja sielun välillä vallitseva yhteys on avain terveystäsitykseen. New age -henkisyyden mukaan sielussa ovat kaikki ihmisen menneisiin elämiin ja tämänhetkiseen tunne-elämään liittyvät asiat. Fyysinen keho puolestaan toimii ihmisyyden peilinä. Näiden kahden tasapainottelu toimii terveyden kivijalkana. Energiahoitaja kuvasi terveyden ylläpitoa henkilökohtaisena jatkuvasti käynnissä olevana prosessina ja erilaisten kehollisten yhteyksien kautta. Toisaalta läsnä olivat luonto ja kollektiivinen energia, toisaalta terveyden ylläpidossa keskeistä oli oman kehon kuuntelu:

”Nyt on tullu tää enempi ja enempi kiinnittää tähän ruokavalioonsa huomioo. [--] Ihminen yleensä kyllä ite tietää jos kuuntelee sisintään että mikä on se elimistölle parhaaks että tähän suuntaan ja nyt kun meillä täällä tämä planeetalla energiataso kasvaa niin me varmaan enempi aletaan [kiinnittämään huomiota terveyden ylläpitoon], [--] että tavallaan ihminen itse itsensä sairastuttaa jos ei kuuntele sisintään.”⁵⁶

---

⁵⁴ Mikaelsson 2013, 170.

⁵⁵ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

⁵⁶ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

Keho ja sielu ovat myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja toisen epätasapainotila heijastuu aina myös toiseen.⁵⁷ Tämä tasapainotilan järkkymisen uhka toisaalta tarkoittaa suomalaisessa henkisyudessa myös sitä, että molempia puolia on hoivattava: sekä fyysistä että henkistä terveyttä on vaalittava. Usein nimenomaan terveyden ylläpitäminen onkin henkiselle yksilölle keskeistä ja tähän pyritään hyvin monella tapaa. Meridiaanihoitaja kertoi joutuneensa käymään leikkauksen jälkeen akupunktiossa hakemassa puhdistusta energiakeholleen:

”Niin siinä niinkun neuloissa ollessani niin se tavallaan se niinkun muisti tuli ensin [--] tuli niinkun se tunne pintaan että on tehty väkivaltaa [--]. Se ei mee niin että jos ihminen on tajuttomana niin se ei tiedä mitä sille on tehty. Et ei se niinku... ensinnäki meiän keho tietää ja vaikka meiän mieli ois [--] pelistä pois niin kyllä siinä niinkun se psyyke ja emootiot ja kaikki on siinä [--] Neuloilla hän [akupunktiohoitaja] tavallaan kaivo niinkun sen trauman sieltä ulos.”⁵⁸

New age henkisyudessa käsitetään, että myös pelkotilat voivat aiheuttaa ongelmia ihmisen polvissa tai maksan alueella. Fyysisen toipumisen lisäksi henkinen yksilö joutuu puhdistamaan energiakehostaan eli sielustaan sinne kertyneitä negaatioita eli negatiivisia energiakertymiä tai -tukoksia.⁵⁹

Länsimainen lääketiede ei tunne energiaa käsitteenä new age -henkisyydelle tyypilliseen tapaan, vaan pitää sitä empiirisesti ongelmallisena. Energia ei siis siten käsitteenä ole osa länsimaista kulttuurista koodia vaan jotakin kulttuurin ulkopuolista. Näin ollen new age asettuu marginaaliseen asemaan käyttämällä termiä merkityksessä, jossa sitä ei kulttuurin sisällä käytetä. Energian olemassaoloa siinä merkityksessä kuin new age henkiset yksilöt sen ymmärtävät on hyvin hankalaa lähestyä länsimaiselle tieteelliselle kulttuuriympäristölle tyypillisen empirian kautta tavalla, joka mahdollistaisi dialogin syntymisen.⁶⁰ Terveyskäsitykselle tämä tarkoittaa nähdäkseni kuitenkin sitä, että vaikka länsimaisessa kulttuuriympäristössä syntynyt new age tunnustaa jossain määrin tai täysin länsimaisen terveystieteellisen käsityksen, ei new age -henkinen ihminen kuitenkaan rajaa terveyttä siihen, missä länsimainen käsitys ikään kuin loppuu. New age -henkisyuden sisäisen diversiteetin vuoksi terveydelliset näkemykset ovat vaihtelevia länsimaisen tieteen asemasta puhuttaessa. Kuitenkin yhteistä new age -henkisille terveystieteille on sen laajentaminen puhtaasti psyykkisestä henkisiin ja mystisiin asioihin.

---

⁵⁷ Mikaelsson 2013, 170.

⁵⁸ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

⁵⁹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

⁶⁰ Tuorila: Voisivatko koululääketiede ja vaihtoehtohoidot lähestyä toisiaan? *Yle* 2016.

New age -henkisen yksilön kulttuurisen koodin hankalin kohta lääketieteen kannalta on empiirisesti kyseenalainen energiakehon kipujen käsittely. Energiakehon kivut toimivat länsimaiselle lääketieteelle ja länsimaiseen tieteeseen perustuvalle länsimaiselle kulttuurille välineenä rajata henkisyyden terveystieteitä yleisesti hyväksytyyn ulkopuolelle. Energeettisiä kipuja ei tunnusteta valtakulttuurissa kollektiivisesti normatiivisiksi, vaan patologisiksi ja osaksi jotakin vierasta – jonkin toisen kulttuurista koodia. Marginaali kohdataan tällöin kulttuurisesti *toisena* ja käsite hylätään länsimaisen kulttuurin sisällä. New age -henkisyudessa erilaisten meditaatioharjoitteiden avulla pyritään kuitenkin pitämään tasapainossa energiakehon energiakeskittymiä, chakroja. Chakrojen tasapaino on suorassa yhteydessä sekä yksilön tunne-elämään, että erilaisiin kiputiloihin. Chakrojen lisäksi energian virtauksella on vaikutusta ja virtauslinjojen tukkeutumista pyritään ehkäisemään erilaisin keinoin. Parannukseen käytetään myös apuvälineinä esimerkiksi vettä, kiviä, kynttilöitä, musiikkia ja kristalleja. Myös luonnonenergia nähdään vahvana parantavana elementtinä.⁶¹

Yksilön energiakehoon nähdään new age -henkisyudessa kertyneen myös *karmaa* tai muuta *negatiivista energiaa* edellisistä elämistä. Tämän kivun poistaminen on tärkeää ja lisäksi sen nähdään vaikuttavan kehon terveyteen monella tasolla ja tapaa.

”Mä ite aattelen niin, että jos jotain on kokenu edellisessä elämässä tietyn ikäsenä niin se voi tulla sairautena tai kipuna, niinkun aktivoitua samanikäsenä tässä elämässä. Niin mä aattelen sitä, että no sitten se on minun tehtävä hoitaa sitä kipua sieltä pois ja... sitä kokemusta.”⁶²

Toisaalta aina selkeää syytä kivulle ei ole mahdollista löytää. Tällöin yksilö nojautuu yleensä kivun lähdeä etsiessä muihin energeettisen puolen prosesseihin. Maapallolla tapahtuvan energiatasojen nousun nähdään aiheuttavan runsaasti erilaisia kipuja.⁶³

Yhdistän tämän ajatukseen ykseydestä, jolloin subjekti samastaa ympäristössä olevat kivut omiinsa. Myös energiatasojen nousuun liittyvän chakrojen avaamisen uskotaan aiheuttavan tällä hetkellä kipuja eri kehon alueilla.⁶⁴ Nämä kivut eivät puolestaan ole suoraan hoidettavissa, vaan niiden kanssa on käytännössä ”vain eletävä”.⁶⁵

---

⁶¹ Heelas 1996, 83. Mikaelsson 2013, 169–171. Kanerva 2017, 96. Koski & Järvenpää 2017, 294–295. Järvenpää 2017, 307.

⁶² Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

⁶³ Tutkijan päiväkirja 2017–2019. Adonai-henkisyysblogi: <http://www.adonai.fi>

⁶⁴ Heelas 1996, 83. Mikaelsson 2013, 169–171. Kanerva 2017, 96. Koski & Järvenpää 2017, 294–295. Järvenpää 2017, 307. Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

⁶⁵ Kamppinen ja Jakonen, 2015, sähköinen lähde.

Seuraavaksi tiivistän ja teen poimintoja lyhyesti new age -henkisten ja länsimaisten terveyskäsitusten historiallis-kulttuurisesta alkuperästä. Henkisyiden terveys- ja sairauskäsitykset ovat jäljitettävissä esimerkiksi kiinalaiseen *chi*-konseptiin ja intialaiseen *pranaan*, joka sisältää esimerkiksi pohjan kiinalaiselle lääketieteelle, akupunktiolle ja chakrojen käsitykselle erilaisine hoitomuotoineen. Erilaiset aasialaiset energiaan tai elämänvoimiin liittyvät perinteiset uskomukset ovat selkeästi toimineet new age -henkisyiden maailmankatsomuksen innoittajina ja niitä on nostettu new age -henkisyteen sekä tietoisesti, että tiedostamatta.⁶⁶ Myös hindulaisessa perinteessä tuotetut *Veda*-kirjat muistuttavat ajatuksiltaan new age -henkisyiden käsityksiä. Niissä esiteltävä Ayurveda-oppi perustuu ajatukseen kulttuurin ja terveyden yhteydestä. Oppiin kuuluu selkeä ajatus siitä, että mielenterveyden säilyttäminen vaatii sekä ulkoisten, että sisäisten tekijöiden tasapainoa. Ensinnäkin on tärkeää, että henki ja aistimukset ovat kaikki oikeassa linjassa tietoisuuden kehittymisen suhteen. Jos jompikumpi toimii väärin, voi tämä aiheuttaa harhaisuutta. Toisaalta oppiin kuuluu myös erottamattomasti käsitys tottumusten ja tapojen merkityksellisyydestä selkeän tietoisuuden ylläpitämiseksi.⁶⁷

Länsimaisessa lääketieteessä terveys on kuitenkin määritelty eri tavalla. Länsimaisen lääketieteen juuret ovat pitkälti antiikin Kreikan filosofien kirjoituksissa. Nämä kirjoitukset pääosin hylkäsivät yliluonnolliset uskomukset terveyteen liittyen, vaikka yliluonnolliset tekijät säilyivätkin muutoin sairaskuvassa muun muassa kristinuskon kulttuurisen merkittävyyden vuoksi. Antiikin Kreikan varhaisimpia filosofeja oli Thales (n. 630–540eaa), joka uskoi veden olevan kaiken olevaisen perusta. Toinen ajan filosofi Alkmaion (n.520–450eaa) uskoi terveyden perustuvan aineiden voimasuhteisiin: kosteus, kylmyys, lämpö, makeus ja karvas. Myöhemmin noin 400eaa länsimaisen lääketieteen isänä pidetty Hippokrates (n.460–370eaa) esitti temperamenttioppinsa⁶⁸, jonka mukaan ihmisessä tasapainoteltiin terveyden saavuttamiseksi verta, limaa sekä mustaa ja keltaista sappea. Vaikka muutoin arvostettu antiikin ajan filosofi Aristoteles (384–322eaa) kirjoittikin enemmän aasialaiseen ideologiaan kallistuvaan elementtioppiin liittyvästä terveyden tasapainon ylläpidosta, jäivät materiaalisemmat opit länsimaisen lääketieteen

---

⁶⁶ Mikaelsson 2013, 170.

⁶⁷ Hyypä & Liikanen, 2005, 21.

⁶⁸ Lähdeteoksessa käytetty termi. (Hyypä & Liikanen, 2005, 22, 29) Teorian yhteydessä tutumpi termi: humoraalioppi.

pohjaksi. Erilaiset nesteiden ja aineiden tasapainoon liittyvät teoriat pitivät puoliaan vielä pitkälle 1800-luvulle asti. 1700-luvun valistuksen perintönä yliopistoissa kuitenkin kehitettiin tietämystä terveydestä ja esimerkiksi mikrobit löydettiin 1800-luvun puolivälissä. Yksinkertaistettuna tämän jälkeen terveydentutkimuksen voidaan nähdä siirtyneen lähemmäs sitä terveystietämystä, joka meillä on tänä päivänä.⁶⁹

Länsimainen yliopistojen johtama tiede nojautuu viralliseen historialliseen tieteen perinteeseen sekä teologian että lääketieteen puolella. Haastatteleman psykiatrinen erikoislääkäri kuvaili samaten kokonaisvaltaisen terveyden käsitystä nojautumalla sujuvasti lääketieteen perinteeseen:

”No sehän [terveyden määritelmä] on se WHO:n hieno määritelmä, että fyysisen psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila, mutta tota ehkä se on vähän hienosti sanottu et joku vois hyvin koko ajan, et semmonen kohtuullisen toimiva [ihminen].”⁷⁰

Lääketieteellinen modernin aikakauden määrittely kokonaisvaltaiselle terveydelle onkin peräisin WHO:lta, jonka mukaan terveydellä on sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen puoli. Psykiatrinen erikoislääkäri kuvaili myös määritelmän soveltuvuutta arkeen piirtämällä yhteyksiä osien välille:

”esimerkiks fyysinen ja psyykkinen ne toimii niin yhteen että kun ihminen alkaa voida psyykkisesti huonosti, nin sil tulee usein niinku somaattista sairastamista [--] et niinku masennus on tosi kokonaisvaltanen sairaus, että se vaikuttaa ihmissuhteisiin ja tulee vetäytymistä ja tulee negatiivisia tulkintoja.”⁷¹

Kaikki kolme terveyden osa-aluetta toimivat teoriassa symbioottisesti ja vaikuttavat toisiinsa.⁷² Esimerkiksi pitkäaikainen stressi saattaa aiheuttaa fyysisiä ongelmia tai sosiaalisen piirin ongelmat stressiä.

Terveyden käsitteeseen liitetään myös hyvinvoinnin käsite. Raja näiden kahden välillä on hyvin liukuva ja hankala määritellä, sille ne ilmaantuvat usein toistensa määritelmiin. Esimerkiksi WHO:n määritelmässä terveys on sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen *hyvinvoinnin* tila.⁷³ Hyvinvointi ei mielestäni käsitteenä liity myöskään eksklusiivisesti länsimaiseen lääketieteeseen, vaan on luonnoltaan jopa terveyttä arkisempi ja kokonaisvaltaisempi. Yleisesti hyvinvoinnin määrittelyssä nojataan Honkasalon mukaan

---

⁶⁹ Hyyppä & Liikanen, 2005, 22, 29.

⁷⁰ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

⁷¹ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

⁷² World Health Organization International. <http://www.who.int>

⁷³ World Health Organization International.

helposti filosofi Hans-Georg Gadamerin ajatukseen hyvinvoinnista toiminnan mahdollistavana tilana. Toisaalta hyvinvointi on käsitteenä terveyden tapaan täysin sidonnainen ympäröivään kulttuuriin: kulttuuri määrittelee pitkälti sen, millaisena tilana hyvinvointia ajatellaan.⁷⁴

Hyvinvoinnista puhuttaessa yleislääketieteen tutkija Sakari Suominen on tehnyt keskustelunavauksen koherenssin käsitteen tuomisesta osaksi kokonaisvaltaista kestäväää terveyttä. Koherenssilla hän tarkoittaa elämänhallintaa tai subjektin eheyden tunnetta. Se ei ole sidoksissa etiikkaan tai moraaliin, vaan ainoastaan toimii voimavaroja ohjaavana ja säätelevänä faktorina. Suomisen mukaan yksilö, jolla on vahva koherenssin tunne, pärjää paremmin osana valtavirtaa ja kykenee käyttämään koherenssin tunnetta luodakseen merkityksellistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koherenttien yksilöiden on myös helpompi selvitä sairauksista, sillä heillä on paremmat valmiudet käsitellä kohdattu tilanne psyykkisellä tasolla. Suominen jakaa koherenssin kolmeen tasoon: elämän mielekkyys ja merkityksellisyys, elämän hallinnoitavuus ja hallinta sekä elämän ymmärrettävyys.⁷⁵ Yksi koherenssin lähde, jonka avulla näihin kolmeen tasoon otetaan kantaa, voi olla esimerkiksi uskonto – joillekin vastaukset antaa myös maallisempi filosofia, kuten naturalismi. Kokonaisvaltaisen terveyden käsitys henkisen yksilön kannalta muuttuu myös mielenkiintoiseksi ja ymmärrettäväksi koherenssin käsitteen kautta.

Analysoin seuraavaksi kolmea koherenssin ulottuvuutta new age -henkisyiden kannalta ja tarkastelen niiden soveltuvuutta new age -henkiseen maailmankatsomukseen. Ensimmäinen ulottuvuus, eli elämän mielekkyys ja merkityksellisyys, syntyy yksilön kyvystä nähdä elämässään syvempää merkitystä. Elämän merkityksellisyys puolestaan heijastuu suoraan yksilön motivaatioon ratkaista erilaisia elämän ongelmia. Uskonnon tavoin, new age -henkisyys antaa yksilön elämälle merkityksen vastaamalla metafysiisiin kysymyksiin elämän tarkoituksesta. Nämä syvemmät merkitykset ovat hyvin vaihtelevia, mutta ne kaikki kytkeytyvät usein tavalla tai toisella rakkauteen: esimerkiksi erilaiseen pelastustyöhön tai parantamiseen. New age -kirjailija ja meedio Diana Cooper on hiukan yksinkertaistaen esitetysti vastannut kysymykseen elämän tarkoituksesta myös selittämällä elämän maapallolla olevan *kokeilu*, jonka tarkoituksena on nostaa energiatasoja universumissa. Tämä sisältää ajatuksen siitä, että energiatasolla elämää on

---

⁷⁴ Honkasalo, Salmi ja Launis 2012, 16–17.

⁷⁵ Suominen, 2012, 217, 221, 223, 227, 230, 233.

läpi universumin. Cooperin mukaan näitä kokeiluja on ollut maapallolla historiassa jo useampia: muun muassa Lemuria ja Atlantis.⁷⁶ Kuitenkin vastaus oman elämän merkittävydestä voi Sutcliffen mukaan kummuta jo tiedosta, että new age -henkisen yksilön tehtävä on toimia ”Valonkantajana” eli tuoda rakkaudellista, puhdasta energiaa maapallolle yhdistymällä energeettisesti *ikuiseen alkulähteeseen* tai *omaan ikuiseen itseensä*.⁷⁷ Utriainen on myös havainnut yhden olennaisen elämäntarkoituksen olevan yksinkertaisesti *palvella*, eikä tämän ylittävä tieto välttämättä ole yksilöstä edes kiinnostavaa.⁷⁸

On kuitenkin tutkimuksellisesti kiinnostavaa, että new age -henkisen yhteisön sisällä *palveleminen* on myös ikään kuin toiminto ja työväline, jonka avulla ajatukset keskitetään ja koherenssia ylläpidetään. Ajatus *palvella* on kulttuurisessa koodissa yksi osatekijä, jonka perusteella new age -henkinen yhteisö erotetaan. Ajatukseen *palvelemisesta* sisältyy nähdäkseni kristilliseen luterilaiseen perinteeseen kulttuurisesti samastettava ajatus Jumalan kaikkivoipaisuudesta: yksilön elämää hallitsee omnipotentti voima, jonka lopullinen tahto tai hahmotettava lopputulema on tietoiselta ihmismieleltä salattu. Tämän perusteella new age -henkisyyteen liittyy länsimaisen naturalistisen individualismin kanssa ristiriidassa oleva ajatus jostakin ihmistä suuremmasta järjestyksestä, elämää ja valinnanvapautta rajoittavasta voimasta. Kuitenkaan new age -henkiset yksilöt eivät *palvelemisen* käsityksen vuoksi koe, eikä yleiseen oppiin kuulu ajatusta *kykenemättömyydestä* vaikuttaa: pikemminkin päinvastoin. *Palvelemisen* toiminnan ja periaatteiden ymmärtäminen avaa yksilölle valinnanvapauden.

Toinen ulottuvuus, hallinta, yhdistyy new age -henkisyydessä edellä mainittuun valinnanvapauden kysymykseen eli ajatukseen kohtalosta tai yksilöä isommasta *sielun suunnitelmasta*. Meridiaaniterapeutin kertomuksesta voidaan tarkastella new age -henkisyyden antamaa tunnetta elämäntilanteesta. Hän kuvaili haastattelussa hankalaa lapsuutta ja myöhemmin elämäntilanteen rauhoittumista, jonka jälkeen *herääminen* alkoi:

”Et siinä tavallaan kun [--] herää siihen henkisyyteen ni [-] tuntuu että lähtee elämäntilanteesta ja kaikki menee tosi vaikeeksi, elämä on ihan järkyttävän vaikeeta. Ja sieltä tavallaa [--] pimeästä metsästä semmoseen valoon löytäminen. [--] Mutta sen prosessin aikana löytää itsensä sisältä vahvuutta mikä suojaa... siitä psyykkisestä kasvusta jatkui sellanen niin kun henkinen

---

⁷⁶ Cooper 2005 & 2018.

⁷⁷ Hedges & Beckford 2000, 172.

⁷⁸ Utriainen 2017, 72.

kasvu. [--] Siinä löytää itsensä, siinä vahvistuu ja sitä kautta se negatiivinen ei enää pääse niinkun syömään sitä omaa energiaa.”⁷⁹

Periaatteessa henkinen yksilö uskoo, että hän on ennen syntymäänsä lupautunut suorittamaan tietynlaisia tehtäviä tai asioita tässä elämässä.⁸⁰ Yksilö siis valitsee synnyinpaikkansa, perheensä ja ympäristönsä sen mukaan, millaisia haasteita hänen täytyy elämässään kohdata entistä elämistä peräisin olevan *karman* puhdistamiseksi. Henkinen yksilö uskoo, että haasteista on kuitenkin tarkoitus myös selvitä, jos vain jaksaa kärsivällisesti kuunnella energiatason oppaiden ohjeita ja *omaa totuuttaan*. Yksilö kykenee intuitiivisesti tekemään oikeita valintoja.⁸¹ Vaikeuksien on useimmiten myös tarkoitus koulia yksilöä tehtävään, joka tälle on annettu jo ennen syntymää. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö yksilö voisi ottaa omia sivuaskeliaan ja valita toimia myös sielunsuunnitelmalleen poikkeavalla tavalla, sillä yksilöllä on valinnan vapaus. Useimmiten sivuaskelien ottajien nähdään kuitenkin palaavan sovittulle tielle. Ymmärrys energian jylläämisestä kaiken taustalla luo selkeän käsityksen siitä, miten maailma toimii ja antaa yksilölle työvälineet oman elämän hallintaan.

Valinnanvapaus tarkoittaa, että esimerkiksi enkeleillä ei ole oikeutta puuttua yksilön elämän kulkuun ilman erityistä lupaa.⁸² Tämä ajatus enkeleiden toiminnan mahdollisuuksista toimii nähdäkseni new age -henkisyudessa myös periaatteena, jonka kulttuurinen koodi järjestetään luterilaisuudessa eri tavoin kuin new age -henkisyudessa. Kristilliset enkelit ovat Jumalan palvelijoita ja sanansaattajia. Ne toimivat siis ihmisestä riippumatta, kun taas new age -henkisyudessa enkelin toimijuus on ihmisestä riippuvaista. Enkeli kulttuurisen koodin osana määritetty tällöin muiden koodiin kuuluvien käsitteiden kautta. Kuitenkin kulttuurisen koodin tässäkin tapauksessa erittelevät toimijaverkostot. Luterilainen kirkko puolestaan määrittelee enkelit omista lähtökohdistaan. Se erottaa new age -henkiset enkelit dogmaattisesti oikeista enkeleistä eli luterilainen kirkko koodaa new age -henkisen enkelikäsitteiden oman uskomusjärjestelmänsä ulkopuolelle. Tämä tapahtuu käsitteellisellä tasolla liittämällä henkiset enkelikäsitteet osaksi enkelin käsitettä ympäröiviä käsitteitä, kuten energia⁸³. New age -henkisyuden kokonaisen

---

⁷⁹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

⁸⁰ Sielunsuunnitelmasta esimerkiksi Utriainen 2017, 146.

⁸¹ Hedges & Beckford 2000, 172.

⁸² Cooper 2000, 2001, 2007 & 2008.

⁸³ Energian ja sielun ajatuksia voidaan myös analysoida tutkimuksellisesti. Energia new age -henkisyudessa liittyy ykseyteen, kun taas sielu on luterilaisittain jotakin persoonallista ja yksilöllistä.

koodin näenkin muodostuneen erilaisista käsitekokonaisuuksista, joiden avulla erottelua ja tunnistamista voidaan tehdä.

Kolmas ulottuvuus, elämän ymmärrettävyys liittyy Suomisen mukaan älyllisyyteen: mielen johdonmukaisuuteen ja päätöksentekokykyyn. Kuten jo elämäntilanteen kohdalla mainitsin, new age -henkisyyteen kuuluu ajatus intuitiivisesta tiedosta. Jokainen päätös on mahdollista tehdä omaa todellista itseä kuunnellen ja omaa intuitiivista totuuttaan seuraamalla. Tällöin muodostuu ketju, jossa vääriä päätöksiä ei ole oikeastaan mahdollista tehdä. Nekin valinnat, jotka saattavat lyhyellä aikataululla osoittautua saavan negatiivisia seurauksia, osoittautuvat pitkällä tähtäimellä hyödyllisiksi oppiläksyiksi. Väärät päätökset puolestaan johtuvat tällöin yksinkertaisesti ihmisegon loogisesta järkeilystä, joka sekoittaa intuitiivisen tiedon vastaanottamisen.

Kulttuurisesti päätösvallan keskustelussa kysymys on siitä, miten paljon yksilö on vastuussa elämästään. Kristillinen perhe- ja parisuhdeterapeutti painotti haastattelussa ajatusta siitä, että kysymys siitä, miksi asiat ovat niin kuin ovat, kuuluu Jumalalle.⁸⁴ Tämä sama ajatus hiukan eri muodossa voidaan yhdistää myös new age -henkisyyteen. Sekularisoitumiseen liittyvä ristiriita individualistisen ja jumalallisen vastuun välillä manifestoituu new age -henkisydessä kiinnostavan kompleksisesti. Kyseisessä uskomusjärjestelmässä todellisen toiminnan hahmottaminen mahdollistaa vapaan toiminnan ja energettinen maailma tukee yksilöä tämän pyrkimyksissä. Kuitenkin kaiken ymmärretään tapahtuvan ykseyden lakien mukaan täysin oikealla tavalla ja oikeaan aikaan. Tutkijan silmin valinnan vapaus ja toiminnan kosminen vastuu vaikuttavat epämääräiseltä – Tairan sanoin notkealta ja tilannesidonnaiselta. New age -henkisydessä vääräkin päätös nähdään aina hyödyllisenä oppiläksynä. Puhdas sielu, johon ego ei pääse vaikuttamaan, tekee aina parhaan ja oikean päätöksen ja ihmisen on opittava kuuntelemaan tätä totuutta.⁸⁵ On kuitenkin kulttuurihistoriallisesti tarpeenmukaista huomioda, että henkisyyden ja uskonnollisuuden välille piirtyvä individualismin raja on selkeä, sillä new age -henkisyys tarjoaa uskonnonharjoitustavan nimenomaan individualistisen kulttuurin sisällä.

---

⁸⁴ Kirkollisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018.

⁸⁵ Tutkijan päiväkirja 2017–2019. Hedges & Beckford 2000, 172

Toisaalta elämän ymmärrettävyyteen liittyy maailmassa olevan toiminnan johdonmukaisuuden tunnistaminen ja hyväksyntä. Tämä tarkoittaa merkityksenantoa myös asioille, jotka eivät vaikuta loogisilta tai tuntuvat mahdottomilta käsittää. Esimerkiksi ”pahuus” maailmassa täytyy jollakin tapaa sitoa yksilön maailmankuvaan koherenssin saavuttamiseksi. New age -henkisen yksilön maailmankuva poikkeaa luonnollisesti sekulaarin kokijan maailmankuvasta. Kulttuurisen koodin sisällä käsiteverkostot toimivat myös tulkinnallisina apuvälineinä ja määrittävät erilaisten asioiden ja kokemusten vastaanottamisen ja tulkinnan lisäksi niiden kommunikointia ja muuntamista sanoiksi.

Sekulaarille kokijalle mystiset tai kummat kokemukset eivät ole mahdollisia kokea sillä kokemus muokkautuu myös suhteessa historiallisesti määrittyneeseen sosiaaliseen todellisuuteen.⁸⁶ New age -henkiselle yksilölle mystiikka muotoutuu osaksi elämää selittämään asioita, jotka ovat saattaneet naturalistisen maailman jyllätessä tuntua patologisilta tai muutoin tabuluontoisilta. Mystiikka luo maailmankuvan taustalle merkitysverkoston, joka tekee new age -henkisen yksilön maailmasta ymmärrettävän. Usein mystiikan pohjana onkin kumma kokemus.⁸⁷ Jopa puolet ihmisistä on kokenut kummia puolison kuoleman yhteydessä ja niiden yleisyyden vuoksi sosiaaliantropologi Susanne Ådahl on esittänyt, että niistä voisi olla hyvä puhua esimerkiksi terveydenhuollossa, jotta niiden ympärillä leijuva häpeä ja pelko saataisiin hälvennettyä.⁸⁸ Muutoin kummat kokemukset ovat lähes Honkasalon mukaan lähes yhtä yleisiä kuin rytmihäiriöt.⁸⁹ Kummien kokemusten yleisyydestä huolimatta vain hyvin pieni osa niitä kokeneista päätyy henkiseen ammattiin.⁹⁰

New age -henkisen terveydenhuollon kulttuurista koodia terveystieteiden osalta. On keskeistä ymmärtää, että kulttuurisen koodin alla terveyden käsiteverkostolle on new age -henkisyydessä annettu merkityksiä, joilla todellisuutta hahmotetaan länsimaisen kulttuurin pohjalta, mutta laajemmin ja uskonnollisävytteisesti. New age -age henkinen koherenssi on hyvin kokonaisvaltaista: elämän mielekkyys tai merkityksellisyys,

---

⁸⁶ Rancken 2017, 138.

⁸⁷ Utriainen 2017, 254. Utriainen käyttää teoksessaan termiä lumo. Hänen mukaan henkisyys perustuu transendentin tuomiseen näkyväksi eli arkisen koetun maailman taustalla jyllääväan lumoon.

⁸⁸ Ådahl 2017, 166, 192.

⁸⁹ Honkasalo 2017, 11.

⁹⁰ Ådahl 2017, 152.

hallinnoitavuus ja ymmärrettävyys ovat kaikki läsnä terveystieteiden muodostusprosessissa. Nämä ulottuvuudet kuitenkin yhdistyvät käsitteellisesti länsimaisesta valtakulttuurista poikkeavalla tavalla.

2.2 Kummien kokemusten toimintaympäristölle annettavat merkitykset

Tässä alaluvussa tarkastelen patologisena ja terveenä pidetyn rajaa kummien kokemusten diskurssissa. Kumma asettuu osaksi new age -henkistä kulttuurista koodia sen kokemusmaailman kautta ja siihen suhtautuminen on kompleksista. Kummalle annettava toimintaympäristö eli kulttuurisen koodin sisällä käsitteverkoston tuottama tulkinta ja tämän tulkinnan historiallinen konteksti käytännössä määrittävät kumman kohtaamisen ehdot.

Kulttuurihistorioitsija Kirsi Tuohela selvittää, että sairauden ja patologioiden tutkimuksessa historioitsijan tehtävä ei ole tutkia fysiologisia tekijöitä vaan fysiologisen tilan tunnistamista, nimeämistä ja määrittämistä: esimerkiksi masennuksen aivotoiminnallinen ulottuvuus ei kuulu historialliseen tutkimukseen.⁹¹ Itse laajentaisin tämän ajatuksen myös terveyden käsitykseen. Yhtä tärkeää kuin on tutkia sairautta, on myös tutkia terveyttä, sillä niitä peilataan lähes aina nimenomaan vastakkain. Tällöin myös terveyden tutkimuksessa huomio tulisi keskittää tilan tunnistamiseen ja nimeämiseen. Tämä tuo keskiöön ihmisen mielen toiminnan. Yksinkertaisimmillaan historiallisessakin kontekstissa on useimmiten keskitytty mielen patologioiden määrittelyyn. Honkasalo argumentoi, että valistuksen aikana ”pimeän” keskiajan kuolemankäsityksiä ja maagisia uskonmuotoja alettiin avoimesti väheksyä ja nykyinen modernin, sekulaarin yksilön ihanne syntyi. Saksalainen nykypsykologian isänä pidetty Sigmund Freud rajasi yliluonnollisen kokemuksen modernin ihmisen uskon ulkopuolelle. Hän näki magian, telepatian ja kuolleiden kohtaamisen vanhanaikaisina. Yliluonnollinen itsessään puhkesi kuitenkin Freudin mukaan esiin alitajunnasta mielen ristiriitojen vuoksi.⁹²

Freudin käsitys yliluonnollisen patologisuudesta on myös jatkanut eri muodoissa aina tähän päivään asti, vaikkakin yliluonnollisen käsitettä itsessään on kritisoitu etnosentrisyydestä sen länsimaisen kategorisointipohjan vuoksi. Yliluonnollinen

---

⁹¹ Tuohela 2012, 61.

⁹² Honkasalo 2017, 35.

länsimaisessa kulttuuriympäristössä on käsitteellisesti määritelty laajemmassa kontekstissa ongelmallisesti. Yliluonnollisen ja luonnollisen rajaa on kritisoitu keinotekoisena ja folkloren sekä erilaisten uskomusten paikkaa luonnollisen ulkopuolisena on kritisoitu rankasti. Yliluonnollinen on naturalismin tuottama käsite todellisuuden rakentumisesta, mutta vastaa huonosti kulttuurintutkimuksen tarpeisiin, sillä ”yliluonnollinen” on useissa kulttuureissa varsinkin historiallisessa perspektiivissä todettu tärkeäksi kulttuurin rakentumisen osaseksi.⁹³ New age -henkinen maailmankuva ei historiallisessa mielessä siis välttämättä poikkea kovin paljon muiden kulttuuristen yhteisöjen rakentumisesta. New age -henkinen kulttuurinen koodi on rakentunut täysin samoista osasista, kuin kulttuuristen yhteisöjen koodit yleensäkin. Kumma on luonnollinen osa verkostoa ja sen koodaaminen yliluonnolliseksi yhteisön ulkopuolisten toimesta saa aatejärjestelmän vaikuttamaan valtakulttuurin normeja uhkaavalta ja patologiselta.

Kokemuksen todellisen luonteen arviointi luonnontieteellisin kriteerein on johtanut dikotomiseen jäsennykseen, jolloin yhteiskunnassa käytetään kokemuksen laadun määrittelyyn normatiivista kahtiajakoa: jos kokemus ei ole normaali, se on patologinen.⁹⁴ Meridiaaniterapeutti kertoi pohtivansa henkisyydestä puhumisen mahdollisuuksia arjessa:

”Totta kai sitä toivoo että... että... välillä tulee sellainen olo että olis kivempi elää sellaisessa maailmassa tai sellaisessa paikassa missä... missä vois niinku vapaasti... vapaasti olla ilman [-] että joutuu niinku peittelemään tai varomaan sanojaan tai että tulee suoranaista semmosta niinkun semmosia siis melkein vihapuheita kun on niin suurta ennakkoluuloa.”⁹⁵

Rancken on todennut, että yliluonnollisten kokemusten käsitteistössä on niin tutkimusdiskurssissa kuin arjessakin käytetty lähtökohtana termiä anomalia sekä etuliitettä epä- (englanniksi 'ab'-).⁹⁶ Tämä asetelma kokemuksista puhuttaessa on yksinkertaistava ja aiheuttaa tabuluontoisuutta sekä kummien kokemusten että terveystokokemuksen piirissä. Kummien kokemusten hyväksyttävyyys riippuu niiden esiintymiskontekstista. Honkasalon mukaan kummien kokemusten syytä onkin etsitty jumalallisista voimista, pahoista hengistä, haltijoista, ufoista, toisesta ulottuvuudesta, maagisista kyvyistä, tietoisuuden tilan muutoksista, lääkkeistä, sairauksista,

---

⁹³ Honkasalo 2017, 45.

⁹⁴ Honkasalo 2017, 22.

⁹⁵ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

⁹⁶ Rancken 2017, 55.

virhetulkkinnoista, aistiharhoista ja jopa mielenhäiriöistä. Viimeisimpänä on tutkittu epilepsian yhteyttä kummiin kokemuksiin.⁹⁷ Lääketieteellisen tutkimuksen metodologian kannalta käsitteiden määrittely kulttuurihistoriallisesta tutkimuksesta eroavalla tavalla on välttämätöntä. Näiden käsitteiden arkikieleen tuodut vastineet ovat kuitenkin usein painotukseltaan hankalia ja sujahtavat myös muiden alojen tutkimuskieliin. Länsimaiset naturalistiseen maailmankuvaan perustuvat arvottavat käsitteet kuten yliluonnollinen, paranormaali, uskomus, harha, anomalia, uni, taikausko ja huuhaa, ovatkin sukupuolentutkija Varpu Alasuutarin mukaan aiheuttamassa koko ilmiön patologisoinnin ja häpeäkulttuurin syntymisen: ne ovat tabuja eikä itseään kunnioittava aikuinen saisi kokea niitä, saati puhua niistä.⁹⁸

Toisaalta Honkasalo on esittänyt, että uskonnollinen kokemus omassa toimintaympäristössään voidaan nähdä helpommin lähestyttävänä ja hyväksyttävänä. Esimerkiksi kirkon piiriin sijoitettava kumma voidaan nähdä sosiaalisesti hyväksyttävämpänä kuin ”mihinkään kuulumaton” henkien näkeminen.⁹⁹ Tästä voidaan puolestaan päätellä, että kummien kokemusten patologinen luonne ei ole ehdottoman normatiivinen. Tutkimuksellisesti vaikuttaa siltä, että new age –henkisellä kummalla kokemuksella ei olisi valtakulttuurin sisäistä toimintaympäristöä, mikä muuntaa aiheita stigmaattiseksi. Meridiaaniterapeutti kuvasi henkisyydestä keskustelua hankalaksi ja totesi, ettei kaikille ihmisille ”uskalla räväyttää tätä [henkisyyttä] kokonaan auki”:

”Sitä tavallaan aistii ihmisistä, että kuinka auki ne on näille [henkisille] asioille. Et sitten tavallaan niinku asiakkaille ja omille työkavereilleenkin antaa aina tavallaan vähän semmosia niinku pieniä täkyjä. Ja jotkut tarttuu niihin täkyihin ja sit se lähtee se keskustelu ja se avautuu ja sit et ’aa, me voidaankin puhua’.”¹⁰⁰

Kulttuurihistorioitsija Kirsi Kanerva käsittelee kummaa kokemusta tunnediskurssin kautta ja toteaa, että nimenomaan kokemukseen liittyvät, usein hyvinkin voimakkaat, tunteet saavat kokemuksen säilymään mielessä. Kokemus saa ajan kuluessa uusia merkityksiä samoin kuin kokemuksen muuntaminen sanalliseen muotoon muokkaa sen merkityssisältöä.¹⁰¹ Rancken esittää, että muistaminen on aktiivista toimintaa: muisto muuntuu ja sitä tulkitaan joka kerta kun se tuodaan muistoista takaisin työmuistiin ja

---

⁹⁷ Honkasalo 2017, 11–12. Ks. myös Rancken 2017.

⁹⁸ Alasuutari 2017, 165.

⁹⁹ Honkasalo 2017, 40.

¹⁰⁰ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁰¹ Kanerva 2017, 87–88.

lisäksi sen muuntaminen sanoiksi vaatii valikointia – kaikkea ei ole mahdollista kertoa.¹⁰² Lisäksi, kuten kirjallisuuden- ja kulttuurintutkija Astrid Errl huomauttaa, kokemukseen liittyy myös ympäröivä kulttuuri ja muistamiseen vaikuttaa myös kollektiivinen ymmärrys todellisuuden luonteesta, sekä kollektiivinen käsitys tapahtuman historiallisesta kontekstista.¹⁰³

Lääketieteen puolella kummista kokemuksista ja henkisydestä puhuttaessa usein esiin nousee kysymys mielenterveyden määrittelystä sekä terveen ja patologisen välisen rajan piirtämisestä. Tämä vakava huolenaihe kävi ilmi esimerkiksi psykiatrisen erikoislääkärin haastattelusta:

”Onhan sillä [uskonto/henkisyys] todella suurikin vaikutus sitten elämään... että elämällä on enemmän merkitystä varmasti [--] Että se on varmaan aika harvinaista, että ei olis ollenkaan. Että jokasella varmaan on jonkin asteinen kaipuu semmoseen kuitenkin. [--] Et jos se alkaa sekaantuu psykoosin kanssa ni silloin se on hankala kokonaisuus. Mut jos se on semmonen ihminen, jolla ei oo psykoosisairautta ni yleensä se on voimavara. Mut joskus, kyllä näitäki sitten on että on niinku tosi tiukka uskonnollisuutta ja ahdistuneisuutta siihen liittyen. [--] Että kyllä se on kaksteränen miekka et tuol [psykiatrisen erikoislääkärin ammatissa] näkee ne molemmat puolet.”¹⁰⁴

Rancken myös jakaa kummia kokemuksia positiivisiin ja negatiivisiin, vaikkakin hän lisää, että joissakin tapauksissa läsnä olivat molemmat: sekä positiivisuus että negatiivisuus.¹⁰⁵ Kanervan mukaan on kuitenkin täysin tyypillistä, että kummien kokemusten aiheuttama voimakas tunnekokemus saattaa esimerkiksi muuntua pelottavasta voimaannuttavaksi. Tällöin kummat kokemukset voivat tukea yksilön hyvinvointia tai niistä voi seurata konkreettisia elämänmuutoksia. Kanerva tuokin esiin ajatuksen, että tunnediskurssia voitaisiin käyttää myös kumman kokemuksen tieteellisen tarkastelun taustalla käsitteistön ja toimintadiskurssin ohjeena. Tunnediskurssin hyödyntämistä tukevat myös new henkisyuden suosiota lisänneet kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Kanerva uskoo, että historiallisesta rationaalisen mielen arvostuksen perinteestä johtuva kumman kokemuksen toimintaympäristön puute aiheuttaa ilmiön tabumaisuutta ja tekee siten monesta kokijasta yksinäisen.¹⁰⁶ Myöskään tunteiden ilmaisu ei ole ollut suomalaisessa kulttuurissa sallittua kovinkaan pitkään ja nimenomaan

---

¹⁰² Rancken 2017, 163, 169.

¹⁰³ Errl 2005, 8–10.

¹⁰⁴ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

¹⁰⁵ Rancken 2017, 222–223.

¹⁰⁶ Kanerva 2017, 104, 108, 113, 116.

rationaalinen mieli on ollut historiallisesti tarkasteltuna itseisarvo tunteiden esiintyessä jopa vahingollisina.¹⁰⁷

Kokemuksen arvo ja luonne yhdistyvät terveydestä puhuttaessa myös terveyden kokemukseen itseensä, eli sen arvoon, millaiseksi ihminen kokee oman hyvinvointinsa ja terveydentilansa. Elämän koettu mielekkyys, hallinnoitavuus ja ymmärrettävyys rakentavat yksilölle kuvaa siitä, millainen hänen terveydentilansa on. Koherenssin tunne myös auttaa selviytymään terveyttä kuormittavista tekijöistä.¹⁰⁸ Tämä näkyy suoraan esimerkiksi stressin aiheuttamista somaattisista oireista. Mielen tasapaino auttaa myös huolehtimaan fyysisestä terveydestä sekä sosiaalisista suhteista. Toisaalta sosiaaliset suhteet ovat hyväksi psyykkiselle terveydelle ja fyysiset tekijät vaikuttavat myös mielentilaan ja psyykkiseen jaksamiseen.

Käsittelen seuraavaksi kumman kokemuksen hyväksyttävyyttä ja patologisointia taiteilijuuden ja luovuuden diskursseissa. Honkasalo on myös analysoinut lyhyesti taiteen ja henkisyyden yhteyksiä kummien kokemusten saralla ja löytänyt näille yhteisiä teemoja, kuten luovuus ja unimaailmaisuus. New age -henkisyyteen ja taiteilijuuteen liittyy yhtä lailla myös ihmisen sisäisen maailman eläväisyys, johon osaltaan kuuluvat myös kummat kokemukset. Kumille kokemuksille annettu toimintaympäristö tarkoittaa, että taiteessa kumma on hyväksytty osa sen kulttuurista koodia eli kumma on osa länsimaisen valtakulttuurin ymmärrystä luovasta prosessista. Luovassa prosessissa kumma asettuu ilmiön alle. Tutkimuksellisesti luovan prosessin kumma on kuitenkin hyvin samankaltaista new age -henkisen kumman kanssa, sillä ne ovat molemmat keinoja itseilmaisuun ja tunnereaktioiden käsittelyyn.¹⁰⁹ Lisäksi taiteen sitoutumaton politisoituminen on myös yksi nykyajan ilmiöistä.¹¹⁰ Itseilmaisun välineinä ne samalla rakentavat ymmärrystä maailmasta. Sisäisen luovan prosessin vuoksi taiteen tuottaminen itsessään on aina rationaalista ja epärationaalista yhtä aikaa.¹¹¹ Luovuuteen ja taiteilijan sisäiseen maailmaan liittyvät esoteeriset piirteet määrittellään tutkimustoiminnan ja

---

¹⁰⁷ Tarkemmin määriteltynä tunteet ovat olleet kautta historian aikalaiskulttuurissaan työvälineitä, joilla on erottauduttu ja osoitettu rationaalisuutta ja mielen tasapainoa. Modernissa eurooppalaisessa ympäristössä nimenomaan sivilisaation ja kontrollin välinen suhde on merkityksellinen. (Johannisson 2012, 16–24.)

¹⁰⁸ Suominen 2012, 227.

¹⁰⁹ Honkasalo 2017, 59–60.

¹¹⁰ Brandenburg 2017, 247.

¹¹¹ ks esim. Weber 1989, 149–152.

populaarimedialta. ¹¹² Itse suhtautuisin tutkimuksessa kriittisesti taiteilijayhteisön tai luovuuden kulttuuriseen rajaamiseen marginaaliseksi. Länsimaisen kulttuurin sisällä toimivat yhteiskunnalliset organisaatiot tukevat vaihtelevissa määrin luovuutta ja esimerkiksi yliopistoissa opetetaan luovaa kirjoittamista.

Luovuuteen liittyvästä kummien kokemusten hyväksyttävyydestä tai jopa suotavuudesta huolimatta new age -henkisyiden piirissä kumma kuitenkin asettuu valtakulttuurin suhteutettaessa patologiseksi ja irralliseksi ilmiöksi. New age -henkisyiden kulttuurisessa koodissa kumma voidaan ymmärtää yhdeksi yläkäsitteeksi, jonka alle kumman kulttuuri on muodostunut. New age -henkisyudessa esiintyvät kummat kokemukset nähdään luovaa prosessia radikaalimmin epärationaalisina ja siten normatiivisesta kulttuuriympäristöstä irrallisina. Tämä saattaa osittain johtua new age -henkisyudessa esiintyvän kumman kulttuurisen marginaalisuuden aiheuttamasta tabuluontoisuudesta, jolloin kummasta tulee erilaista ja pelottavaa. Aihe muuntuu siis tällöin tabuluontoisuuden vuoksi erikoisemmaksi kuin onkaan. ¹¹³ Nähdäkseni kyse on tällöin kumman kulttuurisen koodin sisältämän käsiteverkoston tuottamasta tulkinnasta, joka tutkimuksellisen länsimaisen kulttuuriympäristön puutteessa näyttäytyy epäloogisena.

Bradenburg näkee taiteen kaiken kaikkiaan hyvin harmittomana: hän ei näe sen parantavan ketään, mutta se ei myöskään ”aiheuta allergioita, muuta ulkonäköä tai sisällä myrkyllisiä ainesosia”. ¹¹⁴ Sen sijaan filosofi Gilles Deleuze (1925–1995) näkee taiteen yhteiskunnallisen tehtävän olevan nimenomaan parantaa. Deleuzen mukaan maailmassa olevat oireet sairastuttavat ihmisen, jolloin taiteen tarjoama katharsis on ainoa mahdollinen parannuskeino. ¹¹⁵ Mikäli samaa ajatusta hyödynnetään new age -henkisyteen, sen voidaan nähdä olevan varsin vaaratonta ja jopa tuovan koherenssin kaltaisia hyötyjä uskonnon tavoin. Psykiatrian tutkija Jyrki Korkeila ja folkloristi Kaarina Koski huomauttavatkin, että medikaalista apua kummiin kokemuksiin tarvitsevat vain harvat. Käytännössä lääketieteen apua haetaan siinä vaiheessa, kun äänet tai näyt muuttuvat häiritseviksi. ¹¹⁶

---

¹¹² Honkasalo 2017, 55. Ks. myös kirjailijan oma kokemus kumman asemasta ja mystiikasta kirjoitusprosessissa: Jalonen 2017, 339–344.

¹¹³ Rancken 2017, 74. Honkasalo 2017, 41

¹¹⁴ Bradenburg 2012, 260.

¹¹⁵ Deleuze 2007, 19–21. Deleuze ei käytä sanaa katharsis, mutta kuvailee samankaltaista taiteen aiheuttamaa ”puhdistumisen” tilaa.

¹¹⁶ Korkeila & Koski 2017, 234.

Nostan nyt tämän alaluvun loppupuolella vielä esiin new age -henkisyteen suhtautumista arkifilosofiaan tukeutuvassa mediassa. Kulttuuris-henkilökohtaisten ruumiinkuvien muokkaaminen on mediakuvastojen esityksissä niin tyypillistä, että sitä voidaan journalismintutkija Sinikka Torkkolan ja terveyskuria tutkineen Anna-Mari Mäki-Kuutin mukaan kutsua ruumiilliseksi koulutukseksi.¹¹⁷ Tällä he tarkoittavat sitä, että erilaiset mediassa esiintyvät ihanteet muokkaavat myös käsitystämme kulttuurisesti hyväksytyistä normeista, mitkä puolestaan vaikuttavat identiteetteihimme ja käsityksemme omasta positiostamme suhteessa yhteiskuntaan ja yleisesti hyväksytyyn. New age -henkisen yksilön kosmologia saa medioissa hyvin monia välillä todella radikaaleja ja propagandistisia piirteitä, joita käytetään kumman rajaamiseen valtavirran kulttuurisen koodin ulkopuolelle.

Tutkimuksellisesti yliluonnollisen rajaaminen normatiivisen kulttuurin ulkopuolelle tarkoittaa, että median esiintuomat piirteet yhdistyvät new age -henkisten yhteisöjen ulkopuolisten käsitykseen new age -henkisten kulttuuristen koodien käsiteverkostoista ja käsitteenmäärittelyistä. Esimerkiksi elokuvissa ja televisiosarjoissa tai -ohjelmissa yliluonnollinen tai kumma esitetään tyypillisesti hyvin dramaattisena ja pelottavana, mikä rakentaa käsitystämme yliluonnollisen ja luonnollisen välisestä rajasta. Erityisen hyvä esimerkki kuolleiden kohtaamisesta ovat erilaiset kauhuelokuvat, joissa kuolleet saavat usein demonisia ja pahantahtoisia muotoja. Erityisesti 1980-luvun kauhuelokuvat ovat tunnettuja dramaattisista ja traagisista käännteistä teknologian mahdollistaessa uudenlaisia ”hulluuskuvastoja”.¹¹⁸ Toisaalta viime aikoina esiin ovat ponnahtaneet myös yliluonnollisen tutkimus ja yliluonnollinen jopa positiiviseksi ymmärrettävissä formaateissa. Vuoden 2019 keväällä Suomen televisiosta tarjoihtiin esimerkiksi *Aaveiden jäljillä* -sarja, jossa yliluonnollisen tutkimukseen perehtyneet veljekset yrittivät meedion ja erilaisten pseudotieteellisiksi luokiteltavien välineiden avustuksella tutkia ja todistaa edesmenneiden läsnäoloa esimerkiksi Turun linnassa.¹¹⁹ Toisaalta Yhdysvalloista Suomeen on rantautunut myös meedioihin perustettuja sarjoja, joissa meediat esimerkiksi auttavat rikosten selvittämisessä. Viimeisimpiä Suomeen rantautuneita sarjoja on *Mama*

---

¹¹⁷ Torkkola & Mäki-Kuutti 2012, 106.

¹¹⁸ Ks esim. Pesonen, Lehtinen, Myllärniemi & Blom (toim.) 2011.

¹¹⁹ MTV3. Sarjalistaus. <https://www.mtv.fi/sarja/aaveiden-jaljilla-33011225>

Medium, jossa meedio auttaa erilaisia ryhmiä psyykkisesti raskaiden tilanteiden yli.¹²⁰ Erilaiset formaatit ovatkin aktiivisesti muokanneet arkifilosofista kuvaa yliluonnollisesta, joka tieteellisesti asettuu pseudotieteelliseksi kulttuurinosaksi.

Suomessa on perinteisesti oltu hyvin torjuvia erilaisia kumman ja yliluonnollisen uskomuksia kohtaan muun muassa edellä mainitun sekularisaatioon liittyvän individualismin, sekä historiallisen kulttuurin maantieteellisen rajautuvuuden ja yhteisön rajallisuuden vuoksi. Suomi on siis väkiluvultaan ja pinta-alaltaan esimerkiksi useisiin Euroopan maihin verrattuna pieni alue ja siten kulttuurisesti yhtenäisempi kuin monet muut valtiot. Suomalaiseen kulttuuriseen identiteettiin kuuluu tietynlainen jäyhyys. Toisaalta esimerkiksi luterilaisen kirkon puolesta suomalaista kulttuuria on värittänyt *kultaisen keskitien* seuraaminen. Myös esimerkiksi uskonpuhdistuksen merkitys suomalaisen kulttuurin muovaajana on kiistaton ja suomalainen luterilainen kirkko on yksi suuri tekijä vanhojen kansanuskomusten ja ”arkisen kumman” hävittämisessä ja häviämisessä. Suomalaisen kulttuurin hitaasta ja yhtenäisestä muutoksesta kertoo esimerkiksi se, että katolilainen kirkko ei saanut suomalaisia käännytettyä läheskään yhtä tehokkaasti kuin luterilainen kirkko myöhemmin kokonaisvaltaisemmalla vallankäytöllä.

Modernissa ympäristössä arkifilosofian pohjalta operoivat sosiaalinen media ja aikakauslehdet ovat tunnetusti yksiä pahimmista negatiivisista ryöpyttäjistä. *Mieli ja toinen* -hankkeen käynnistyessä iltapäivälehdet repostelivat laajasti ”huuhaan” tutkimisesta ja hankkeelle sateli vihapostia ja palautetta. Tuolloin myös esimerkiksi Skepsis ry julkaisi artikkelin, jonka tarkoituksena oli kyseenalaistaa ”huuhaan” tutkimuksen perustavanlaatuisen järjettömyyden vuoksi.¹²¹ Jeena Rancken on myös huomauttanut nimenomaan Skepsis ry:n keskittyneen kritisoimaan erilaisia henkisyysliittyviä seikkoja sen sijaan että se puolueettomasti arvioisi kaikkia ”yliluonnollisiksi” käsitettäviä uskomuksia yhteiskunnassa. Radikaalit kannanotot mediassa ovatkin jokseenkin yleisiä ja asiallista keskustelua esimerkiksi new age -henkisyyskokemuksellisesta ulottuvuudesta on ollut suhteessa vähän, minkä vuoksi nimenomaan *Mielen rajoilla* on tehnyt tärkeän keskustelunaloituksen kumman kokemuksen tabuluontoisuuden ja häpeän

---

¹²⁰ TLC-ohjelmalistaus: Telsu. <https://www.telsu.fi/mama+medium>

¹²¹ Honkasalo 2017, 12–13.

hävmentämiseksi.¹²² Toisaalta keskustelua on käyty mediassa myös varovaisen analysoinnin kautta. Esimerkiksi *Etelä-Suomen sanomat* on julkaissut useita juttuja vaihtoehtoisten ja täydentävien hoitomuotojen kentältä viimeisen vuosikymmenen aikana. Useat artikkelista heijastelevat pohdintaa henkisten hoitojen standardoimattomuudesta sekä niputtamisesta yhdelle epämääräiselle kentälle.¹²³

New age -henkisyys on kuitenkin pulpahdellut esille mediassa myös yllättävissäkin tilanteissa. *Vain elämää* -televisiosarjan kaudella seitsemän esiintynyt Jenni Vartiainen esimerkiksi hyödynsi henkisyyteen liittyviä sanastoja ja tapoja. Sarjassa hän esimerkiksi puhui energian virtaamisesta käsissä sekä teki salviolla energiapuhdistuksen Juha Tapion huoneeseen.¹²⁴ Tällaiset pienet asiat eivät välttämättä herätä kovinkaan paljon huomiota, eivätkä ne varsinkaan herätä samanlaista kiivasta keskustelua muualla mediassa. New age -henkisyys on kuitenkin läsnä lähes huomaamatta ja luovuuteen liitettynä se saatetaan ymmärtää hyväksyttävämmäksi, jolloin yliluonnollisen tai kummana pidetyn rajaa vedetään eri tavalla sen esiintymiskontekstista riippuen. Tutkimuksellisesti tämä on erittäin kiinnostavaa, sillä se pakottaa tutkijat tarkastelemaan nimenomaan kulttuurisen koodin käsiteverkostoja.

Mediassa new age -henkisyyteen liitetään marginaalin jäsenten puolesta myös täydentävät ja vaihtoehtoiset terveydenhuollon tavat. Vaihtoehtoinen terveydenhoito onkin mediassa esillä jonkin verran, eivätkä esiintymiset useimmiten ole positiivisia. Aidon tiedon tunnistaminen puolin ja toisin on hankalaa, ja kunnollista dialogia käydään suhteessa vähän. Negatiiviset mielikuvat aiheuttavat myös marginaalin vetäytymistä ja radikaalimpaa kommentointia new age -henkisten pyrkiessä puolustamaan oikeuttaan uskonsa harjoittamiseen. Pahimmillaan negatiiviset mielikuvat voivat aiheuttaa jopa täysin vaarattomien hoitojen kieltämisen lailla, sillä lääketieteen edustajat eivät halua esimerkiksi leimautumisen pelossa tarttua hoitojen lääketieteelliseen tutkimukseen.¹²⁵ Muun muassa hopeavesi-tapaus järkytti suomalaisia ja sillä reposteltiin mediassa

---

¹²² Rancken 2017. Honkasalo 2017. Negatiivisista asenteista kertoo myös esimerkiksi se, että Heelas käyttää 1996 julkaistussa teoksessaan termiä *aivopesu* ('brainwashing') kuvatessaan new age -henkisyyden toimintaa yksilössä ('effectiveness in individuals') (1996,194.)

¹²³ Lääkäreille tietoa niin ymmärtäisivät. *Etelä-Suomen sanomat* 21.3.2010. Luontaishoito yhä villiä vapaata *Etelä-Suomen sanomat* 25.1.2011. Hoito, uskomus vai vaihtoehto? *Etelä-Suomen sanomat* 14.8.2013.

¹²⁴ 13.10.2017.

¹²⁵ Koski & Järvenpää 2012, 276–277.

runsaasti.¹²⁶ Ylilyönnit muokkaavatkin aktiivisesti kuvaamme myös new age -henkisestä terveydenhuollosta, vaikka ne arkifilosofisesti on käsitettävissä yksittäisten vaihtoehtoisten hoitomuotojen kritiikiksi. Tämä johtuu toisaalta myös vaihtoehtoisten hoitomuotojen diskurssista 2010-luvulla käytävään aggressiiviseen keskusteluun. Syntyneet mielikuvat eivät näissä keskusteluissa myöskään ole välttämättä negatiivista propagandaa parempia.

Tässä alaluvussa esitin, että new age -henkisyyteen yhdistyvä kumma on tutkimukselleni keskeinen käsite. *Kumma* on kuitenkin suomalaisessa länsimaisessa valtakulttuurissa leimattu yliluonnolliseksi ja sen määrittelyssä on historiallisesti ja tässä ajassa käytetty runsaasti erilaista arvottavaa termistöä. Kumma kokemus on usein tabuluontoinen, mikä tekee kummia kokeneista yksinäisiä. Lisäksi kumma rajautuu länsimaisen valtavirtakulttuurin ulkopuolelle vahvistaen new age -henkisen mystisen maailmankatsomuksen marginaalisuutta. Yliluonnolliseksi ymmärrettävää on pyritty myös historiallisesti torjumaan jonkin tason uhkana kulttuuriselle yhtenäisyydelle. Torjutun luonteensa vuoksi new age -henkisyydestä luodaan arkifilosofiaan perustuvassa mediassa tarkoituksettomasti ja intentionaalisesti erilaisia usein negatiivisia mielikuvia yliluonnollisen ja negatiiviseksi ymmärrettävien vaihtoehtoishoitojen käsittelyn kautta. Kuitenkin kumma kokemus voi olla täysin hyväksyttävä ja ymmärrettävä esimerkiksi luovuuden ja taiteilijuuden kontekstiin sidottaessa.

2.3 Kollektiivisen tiedon ylläpito new age -yhteisössä etsijyyden ja opettajuuden kautta

New age -henkisyydessä käytettävien terveydenhoidon tapojen ymmärtämiseksi on tarpeen tarkastella new age -henkisen yksilön matkaa ”sekulaarista henkiseksi”. Tästä käytetään new age -henkisyyden tutkimuksessa yleisesti nimitystä *etsijyys*. Termiä new age on kritisoitu sen epäselvän rajaamisen vuoksi.¹²⁷ Sutcliffen mukaan on kuitenkin tiettyjä ydinasioita, jotka ovat säilyneet new age -henkisyydessä hyvin samankaltaisina ja ajatus yksilöstä etsijänä voidaan nähdä yhtenä tällaisena asiana. Etsijyys perustuu ajatukseen jonkin lopullisen totuuden etsinnästä. New age -henkisyydestä etsitäänkin

---

¹²⁶ *Terveystuotteena markkinoitu hopeavesi on juojalleen yksiselitteisesti haitallista*. THL 10.8.2018.

Kyseessä on siis tapaus, jossa Pohjanmaalla vuoden 2018 aikaan rokotevastaisen verkoston johtohahmo alkoi myydä hopeavettä terveystuotteena.

¹²⁷ Järvenpää 2017, 303.

heräämistä totuuteen tai todellisuuden perustavanlaatuisen olemukseen, joka on rationaalisen ihmisen tavoittamattomissa. Totuuden etsintä puolestaan lähtee Sutcliffen mukaan yksilöstä itsestään. Moderni sekulaari yksilö lähtee liikkeelle itsetuntemuksesta ja itsensä kehittämisestä. Nykypäivänä henkinen etsijyys onkin Sutcliffen mukaan ”shoppailua, kiertelyä ja valikointia”, sillä valinnanvaraa nykykulttuurin mahdollisuuksista on.¹²⁸ Uskontotieteilijä Marion Bowman huomauttaa, että totuuden etsinnässä keskeinen tekijä on terveydenhoitoon liittyvien kykyjen kehittäminen.¹²⁹ Heelas on puolestaan todennut toisin päin henkisen parantamisen olevan new age -henkisyyden synnylle merkityksellistä.¹³⁰ Riippumatta siitä, onko terveydenhoito katalyytti vai faktori, terveystutkimus new age -henkisydessä avaa erityisen hyvin new age -henkisyyden kulttuurista koodia. Kulttuurisen koodin muodostuminen on prosessi, jossa yksittäiset toiminnot rakentavat yhteisön sisäistä maailmankuvaa. New age -henkisen kulttuurisen koodin muodostuminen tapahtuu usein antamalla uusia aatteellisia merkityksiä valtavirtakulttuurin käsitteille. Analysoimalla etsijyyden merkityksiä ja toimintamalleja pyrin rekonstruoimaan, miksi ja miten new age -henkisen maailmankuvan pariin ajaudutaan ja miksi henkisiksi itsensä määrittelevät kokevat henkisyyden niin kokonaisvaltaisena.

Tyypillinen henkisyyden harjoittaja on kouluttautunut nuori tai keski-ikäinen nainen.¹³¹ Matka new age -henkisyteen voi alkaa monella tapaa. Energiahoitaja kertoi esimerkiksi haastattelussa uskostaan siihen, että henkisyys olisi tavalla tai toisella tullut hänen elämäänsä riippumatta siitä, kuinka aktiivisesti hän olisi uralle hakeutunut:

”Veikkaan näin, että ku mä uskon että meillä on kaikilla se oma elämän polku ja oma elämän suunnitelma, että ne meitä johatetaan aina tiettyihin tilanteisiin, jotka sitten aina avaa meille sitten niitä siinä omassa aikataulussaan, oikealla ajallaan niitä juttuja. Että kyllä se [henkisyys] varmaan olis, olis tullu elämään jossain vaiheessa nämä, sen ainaki ite koen hyvin vahvasti.”¹³²

Joillekin ensimmäinen sysäys kohti henkisyyttä ja etsijyyttä on yliluonnolliseksi koettu kumma kokemus. Tapasin eräällä enkelikurssilla naisen, joka kertoi menneensä skeptisenä ensimmäiselle enkeliluennolle ystävänsä pyynnöstä ja saaneensa tuolloin

---

¹²⁸ Sutcliffe 2000, 17.

¹²⁹ Bowman 2000, 88.

¹³⁰ Heelas 1996, 80.

¹³¹ ks. esim Partridge 2004; Utriainen & Salmesvuori 2014; Aspren & Granholm 2014.

¹³² Enkelienenergiahoitajan haastattelu 3/2018.

todella selkeän näyn, joka sai epäilykset kaikkoamaan.¹³³ Toisaalta suurimmalle osalle tapaamistani new age -henkisistä yksilöistä kyse on ”pehmeästä ohjauksesta” eli omasta etsijyydestä, jossa energeettiset olennot ja oppaat ovat auttamassa tönien oikeaan suuntaan.

Sutcliffen mukaan etsijän matka saattaa alkaa hyvinkin pienistä asioista. Tyypillisiä ensiaskelia ovat esimerkiksi meditaatiopiirit tai jooga, joita kokeillaan lähinnä stressinlievityskkeinona tai muutoin oman ajan ja mielen rauhoittamisen vuoksi. Utraisen tutkimuksesta jooga on tulkittavissa maltilliseksi osa-alueeksi, jossa lääketiede ja henkisyys voivat kohdata.¹³⁴ Jooga, joka ponnistaa itämaisestä uskonpiiristä, sisältää liikuntamuotona fyysisiä hyötyjä, mutta saattaa toimia myös tienä new age -henkisyiden pariin ja myöhemmin oman henkisyiden ilmaisun väylänä. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että new age -henkiset yksilöt itse usein ajattelevat new age -henkisyiden piiriin ajautumisen alkaneen jo kauan ennen ensimmäistä meditaatiota tai enkelikurssia. Enkelienergiahoitaja jakoi haastattelussa lapsuusmuiston, joka oli muistunut hänen mieleensä erään astrologin kanssa keskustellessa ja paljastunut todelliseksi tapahtumaksi:

”[Muistaa kuvitelleensa lapsena, että] silleen liidän siellä kotona pihalla niin se on iha oikein tapahtunu se asia siellä, et kai niitä on ollu mutta ei sillon lapsena oo kiinnittäny sellasta huomioo niihin sitte. [--] mä aattelen et se oli mun mielikuviitus, mutta se ei ole, että mä lähin juoksemaan sillai sieltä ylhäältä mäen päältä ylempää. Mä [-] oon tavallaan siitä maantason elämästä irtaudun ja se on hauska kattoo sitä kohti pihapiiriä sillä tavalla.”¹³⁵

New age -henkiset yksilöt kertovat nähneensä enneunia ja saaneensa etiäisiä. Myös erilaisia kevyitä herätyskokemuksia, jotka jälkeenpäin on voitu tulkita kummiksi kokemuksiksi, esiintyy new age -henkisten yksilöiden kerronnassa todella paljon.¹³⁶ Tällaisen kokemusten merkityksellisuyttä on hankala arvioida tapahtumahetkellä, sillä tapahtuman muistiprosessia on vaikeaa määritellä. Alun perin arkiselta ja merkityksettömältä loogisesti tuntunut seikka voi kuitenkin syystä tai toisesta jäädä mieleen ja esiintyä vuosia myöhemmin herättelevänä tapahtumana.

Tällainen yksittäisten seikkojen perässä ”ajautuminen”, eli tutkimusprosessissa esiin noussut aineelliseen ja aineettomaan perustuva objektiorientoituminen, voi mielestäni

---

¹³³ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹³⁴ Utrainen 2017, 55.

¹³⁵ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹³⁶ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

myös tietyllä tapaa kyseenalaistaa etsijyyden luonnetta. Kulttuurihistoriallisesti onkin tulkittavissa, että etsijyys alkaakin vasta kun aktiivinen new age -henkisyysperheytteen perehtyminen alkaa. Suomalaisessa kulttuuriympäristössä suurin osa uskontoon liittyvistä asioista tapahtuu tällä hetkellä sekularisaation vuoksi hyvin yksityisesti. Toisaalta myös kristinuskon vahva vakiinnuttava asema 1900-luvun alun kulttuurisena yhdistäjänä sodan hajaannuttamassa Suomessa tuo oman hitautensa uskonnolliseen sekularisaatioon.¹³⁷ Henkisten yksilöiden joukossa törmää suhteellisen usein kertomuksiin siitä, että yksilö ei uskonut enkeleihin, mutta ne ilmaantuivat väkisin yksilön elämään. Yleinen skeptisyys ja henkisyudesta puhumisen pelko¹³⁸, voivat olla syitä siihen, että kummia kokemuksia läpikäyneet eivät siis, kuten olen jo todennut, läheskään aina lähde aktiivisesti heittäytymään mukaan new age -henkisyysperheytteen. Myös liikkeen piirissä toimivat ohjeistetaan kuuntelemaan omaa totuuttaan ja osa ihmisistä, joille puhuin, on jopa epäillyt olevansa sittenkin ”hullu”. On myös tyypillistä, että new age -yhteisöön kuuluvat nimittävät itseään lämpimän itseironisesti ”hörhöiksi”.¹³⁹

Sutcliffe kirjoittaa myös new age -henkisyysperheytteen erottamattomasti liittyvistä guruista, jotka ovat sinä aikana, kun new age -henkisyys pyrki aktiivisesti erottautumaan ympäristöstään, olleet hyvinkin keskeisiä opettajahahmoja.¹⁴⁰ Tutkimuskentällä liikkuessani ja haastatteluja tehdessäni en kertaakaan törmännyt termiin guru, vaikkakin opettajuus kävi ilmi monessakin eri yhteydessä. Osa new age -henkisistä ihmisistä ei välttämättä edes halunnut asettaa itseään gurun asemaan.¹⁴¹ Opettajina voivat toimia niin fyysiset ihmiset kuin energettiset olennotkin. Esimerkiksi Diana Cooper on kirjoittanut valtavasti erilaisista opettajista ja energiatason olennoista aina suojelusenkeleistä ja arkkienkeleistä yksisarvisiin ja lohikäärmeisiin asti.¹⁴² Kuitenkin myös Cooperia itseään voidaan pitää opettajana. Samoin kurssien vetäjiä ja henkiseen ammattiin opastavia pidetään opettajina. Sutcliffe kuvailee etsijyyden eri tasoja asettamalla gurun aseman oppineimpien tehtäväksi. Teoriatasolla opettajaksi nousevatkin new age -henkisessä yhteisössä vähitellen ne, jotka tuntevat henkisen maailman parhaiten.¹⁴³ Varsinaisia

---

¹³⁷ Ks. Jokinen 2009, 62–63.

¹³⁸ Utriainen 2017, 65, 69, 80. Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017. Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹³⁹ Tutkijan päiväkirja 2017–2019. Ks. myös Utriainen 2017.

¹⁴⁰ Sutcliffe 2000, 17–32.

¹⁴¹ Utriainen 2017, 200.

¹⁴² Ks. esim. Cooper 2000, 2009; Adonai henkisiä kanavoiteja: <http://www.adonai.fi>.

¹⁴³ Sutcliffe 2000, 25.

nimityksiä ei kuitenkaan tehdä eikä anneta ja tietoa jaetaan myös täysin tasa-arvoisesti henkisten yksilöiden välillä, jolloin opettajan asema on vaihteleva ja liukuva.

Kulttuurifilosofi Michelle Foucaultin valtakulttuurissa tieto on valtaa, mutta kukaan ei omista tietoa.¹⁴⁴ Ajatusta voidaan periaatteeltaan soveltaa henkisen tiedon ja opettajuuden käsitteeseen new age -henkisissä yhteisöissä: tieto ja siten opettajuus kulkeutuvat yhteisössä yksilöltä toiselle. Myöskään hoitaminen ja parantaminen eivät ole automaattisesti vain pisimpään opiskelleiden ja henkisyttä harjoittaneiden käytettävissä vaan ne parantamista tekevät käytännössä kaikki eri kokoluokassa. Parantavan energian välittämiseen ei tarvita kuin yhteydenotto mystiseen maailmaan. Pelkkä sanaton ”rukous” tai mystiselle hahmolle osoitettu pyyntö, voivat yhdistää new age -henkisen yksilön parantamiseen. Myös pelkkä kosketus voidaan nähdä mahdollisuutena lähettää parantavaa energiaa läheiselle. Meridiaaniterapeutti sivusi parantavan energian toimintaa hyvin lyhyesti haastattelussa:

”Sitä kautta että hoidetaan toisiamme, että tehään hoitovaihtareita koska niinku... että sitä työtä jaksaa niin täytyy hoidattaa itseensä niin sitten hoidetaan toisiamme. Ja sitten myös se [--] henkinen puoli. [--] hänen kanssaan se tavallaan tapahtuu sanattomasti se [energian] kulku eteenpäin ja joittenkin kanssa sitten puhutaan enemmän.”¹⁴⁵

Hoitaminen ja parantaminen ovat myös selviytymisen ehto ja keskeinen terveyden ylläpidon väline. Hoitajien piirissä *hoitovaihtarit* ovat yleisiä.¹⁴⁶ Hoitovaihtareissa kaksi täydentävän hoitomuodon hoitajaa hoitavat toisensa vuorotellen. Tällä tavoin pyritään ehkäisemään negatiivisten energioiden kertymistä kehoon ja tällöin toinen hoitaja pystyy irrottamaan kehosta sellaista negatiivista energiaa, jota yksilö ei itse koe saavansa irrotettua.

New age -henkiset yhteisöt ovat 2000-luvulla pääosin löyhästi organisoituneita ja toimivat valtakulttuurin sisällä. On kuitenkin kiisteltävissä, toimivatko yhteisöt valtakulttuuria vastaan vai vain sen reuna-alueilla. Heelas on tutkinut 1900-luvun lopun new age -henkisyttä ja korostaa sen toimintaa valtakulttuurin ulkopuolelle vetäytyneinä yhteisöinä (’networks’) tai kommuuneina, jotka näkivät valtavirran kulttuurin ikään kuin aivopesevän jäseniään.¹⁴⁷ Sittenkin tutkijat, kuten kansainvälisessä tutkimuksessa

---

¹⁴⁴ Ks. Foucault 1975/1980.

¹⁴⁵ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁴⁶ Utriainen 2017, 107. Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017. Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁴⁷ Heelas 1996, 2, 16,18. Heelas toteaa myös, että liikkeet olivat hyvin organisoimattomia ja niiden tutkimuksellista rajausta alettiin liikkeen edustajien vastustuksesta huolimatta tehdä 1970-luvulla, eli noin

Hanegraaff ja suomalaisessa tutkimuksessa Taira, ovat painottaneet new age -henkisyyden tarkkarajaisuuden hajonneen ja muuntuneen laajemmalla ymmärrettäväksi henkisyudeksi, jonka harjoittajat kaipaavat valtakirkkoa joustavampaa ja vapaampaa uskonmallia.¹⁴⁸ Meridiaaniterapeutti kertoi, että kirkkoon kuulumattomana lapsena hän hämmäntyi uskonnonopetuksessa sitä, ettei hän kastamattomana pääsisikään taivaaseen ja kuvasi tästä kummunnutta omaa tarvettaan ottaa Jumalaan henkilökohtaisesti yhteyttä.¹⁴⁹ Sekularisaatioon liittyvä henkilökohtaisen kohtaamisen tarve ja moderniin aikaan liittyvä elämyksellisyys ovat lisänneet myös new age -henkisyyden suosiota.

Toisaalta myös uskonnon yksityistyminen on kasvattanut henkisyyskulttuuria. Luterilaisen kirkon piiristä peräisin oleva käsite ”yleinen pappeus” on samastettavissa henkisyysyteen siinä mielessä, että mystisen ja energettisen maailman kohtaaminen halutaan new age -henkisten piirissä tehdä subjektiiviseksi ja persoonalliseksi. Kristillisen luterilaisen kirkon maltilliseksi ymmärrettävä *rukous* vaikuttaa henkisyyskulttuurille riittämättömältä. Kristillinen perhe- ja parisuhdeterapeutti kuvasi rukouksia *huokauksina*¹⁵⁰ tehden uskonnollisuudesta myös arkista ja helposti lähestyttävää. Kiinnostavaa onkin, että tämä uskonnon vähäeleisyys vaikuttaa kumpuavan ajatuksesta, että kristillinen luterilainen kirkko toimii Suomessa nimenomaan valtakulttuurin sisällä ja asettuu siten osaksi suomalaista tieteellistä maailmankuvaa.

New age -henkisyyden kulttuurisen koodin omaavat toimivat osana saman koodin omaavien yhteisöä, käytännössä he siis käyttävät käsitteitä yhtenevien merkitysverkostojen kautta. Yhteisön merkitystä koodin tai merkitysverkoston ylläpidossa ei puolestaan voi väheksyä. Enkelienergiahoitaja kertoi verkostojen koon vaihtelevan, mutta painotti olennaisena yhteisöllisempien tapahtumien parantavaa luonnetta:

”Monesti hänen [eräs ystävä] kanssaan tehdään vaihtohoitoja, että se on hyvä kun vaikka ite aina antaa toiselle hoitoja niin on hyvä käydä hoidoissa [--] että kaikki me tarvitaan. Ja sitten on tietysti taas [nimi], joka kouluttaa, meditaatiopiiriä pitää [--], toiset voi pitää suurempaa verkostoo mut mullon ne tietyt joihin on tullu se luotto [--] ja tosiaan ne meditaatiot on ihania, siellä

---

kymmenen vuotta new ageen tutkimuksellisesti yhdistettävien hippiliikkeiden synnyn jälkeen (1996, 2, 54,176).

¹⁴⁸ ks. Hanegraaf 2013; Taira 2006.

¹⁴⁹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁵⁰ Kirkollisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018.

tapahtuu semmosta ryhmähoitoo aina että nyt oli toissalauantaina oltiin ja oli aivan mahtava että oli aivan mahtavaa käydä taas latautumassa.”¹⁵¹

Kumman kokemuksen tabuluontoisuus valtakulttuurissa aiheuttaa yksinäisyyttä, kun taas new age -henkisyys puhuu kummista kokemuksista avoimesti, mikä saattaa tehdä henkisten yhteisöstä helpommin lähestyttävän.¹⁵² Pidemmällä aikavälillä henkinen yhteisö on myös samalla tapaa voimavara, kuin mikä tahansa tukiverkosto. Parhaimmillaan pelottava kokemus menettää negatiiviset sävynsä ja yksilö kykenee löytämään koherenssin tuntua yhteisön tarjoamasta filosofiasta merkityksellistämällä kokemuksensa rakentavalla tavalla.¹⁵³ Tästä poiketen Heelas ja Woodhead ovat kuitenkin esittäneet, että vaikka yhteisö luo puitteet kumman läsnäololle, ei kyse new age -henkisyydestä itsestään puhuttaessa ole yhteisön tuesta, vaan omasta henkisestä kasvusta.¹⁵⁴ Tämä sopii hyvin yhteen Heelasin aiemman tutkimuksen kanssa, mutta vaikuttaa ristiriitaiselta väitteeltä suomalaisen 2000-luvun new age -henkisyyden tutkimuksessa. Suomessa new age -henkisyydestä puhuttaessa oman terveyden ylläpito on tapa palvella ja vaikuttaa siten olevan pelkkä välinearvo, jolla ylläpitää itseisarvoista yhteisön ja Äiti Maan terveyttä. New age -henkiset yhteisöt tarjoavat usein mahdollisuuden esimerkiksi yhteisiin meditaatioihin ja keskusteluihin. Lisäksi yhteisöjen sisällä järjestetään kaikille avoimia kursseja ja retiriittejä mielenrauhan saavuttamiseksi. Myös erilaista yhteisölle suunnattua kirjallisuutta on saatavilla runsaasti.¹⁵⁵ Yhteisön monipuolinen toiminta kertoo kulttuurihistoriallisesti myös yhteisön pyrkimyksestä ylläpitää ja vakauttaa new age -henkistä kulttuuriyhteisöä.

New age -henkisyydelle tyypillinen etsijyys perustuu tämän alaluvun esitykseni mukaan sisäisen totuuden etsintään ja pyrkimykseen löytää individualistisia uskonharjoituksen tapoja sekularisoituvassa yhteiskunnassa. Sisäisen totuuden etsintä on myös eräällä tavalla sisäisen rauhan ja todellisen minuuden etsintää. Tämä rauhan ajatus myös poikkeaa esimerkiksi kirkollisen perhe- ja parisuhdeterapeutin käsityksestä. Hänen mukaansa elämässä olennaista on myös tietynlainen rauhattomuus, joka ajaa ihmisiä eteenpäin ja rakentamaan maailmaa.¹⁵⁶ Modernin individualistin on kuitenkin, kuten olen maininnut, hankalaa hyväksyä ajatusta elämää hallitsevasta voimasta, mikä tekee

---

¹⁵¹ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁵² Alasuutari 2017, 171.

¹⁵³ Rancken tulkinnan merkityksellistämisestä 2017, 304.

¹⁵⁴ Heelas & Woodhead 2005, 27–28.

¹⁵⁵ Tutkijan päiväkirja 2017–2019. Utriainen 2017.

¹⁵⁶ Kirkollisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018.

onnellisuuden ja sisäisen rauhan etsimisestä yhä keskeisempää. New age -henkinen opettajuus ja siihen liittyvä parantamisen ajatus pohjustavat sekulaarin individualistisen uskonmuodon toimijaverkoston toimintaa. Tyynen mielen etsintä ja ylläpito new age -henkisessä yhteisössä rakentavat yhteenkuuluvuutta. Tasapaino ja rauhallisuus ovat toisaalta myös vain välineitä: new age -henkinen yksilö kokee lähes aina elämänsä lopullisena tarkoituksena universumin energian palvelemisen.

2.4 Luonnollisuus new age -henkisen yksilön terveydessä

Tämän luvun viimeisessä alaluvussa analysoin vielä luonnollisuuden käsityksen merkitystä ja sen rakentumista new age -henkisyydessä. Luonnollisuuden merkitysrakenne on new age -henkisyydessä keskeinen, sillä lähes kaikki subjektiviinen toiminta perustuu ajatukseen siitä, miten oman kehon luontaista toimintaa voidaan tukea. Yksinkertaisuudessaan new age -henkisyydessä mielenrauhaa ja tasapainoa etsitään meditaation lisäksi esimerkiksi ruokavaliosta ja liikunnasta. Luonnonmukainen, terveellinen, usein kasvispainotteinen lähiruoka on new age -henkiselle yksilölle tyypillinen ruokavalio. Liikunnan yhteydessä painotetaan hyvää oloa ja hauskuutta. Lisäksi tärkeää on jokaiselle itselleen sopivalla tavalla ruokkia luovuudella omaa *sisäistä lastaan*.¹⁵⁷ Kaikkiin näihin yksilö myös saa tukea ja opastusta yhteisöltään. Käsittelen seuraavaksi new age -henkisen ymmärrystä terveellisestä ruokavaliosta, sekä sitten liikunnan ja luovuuden merkitystä new age -henkiselle terveyden ylläpidolle.

Aluksi on syytä tarkastella luonnollisuuden erilaisia määritelmiä ja hahmotusta terveysdiskurssissa. Lääketieteellisestä näkökulmasta katsoen ruuan luonnollisuuden määrittäminen on hankalaa. Luonnollisena voidaan pitää alkuperäistä ja puhdasta, jonka vastakohtana on lika. Lika puolestaan on vieras elementti ja aiheuttaa epätasapainotiloja.¹⁵⁸ Toisaalta luonnollisuuteen liitetään kysymys siitä, onko luonto välinearvo vai itseisarvo. New age -henkiselle yksilölle luonto on itseisarvo ja asioiden määritelty tila: yhtäältä se on järjestelmä, toisaalta myös itsessään jumalan kaltainen subjekti.¹⁵⁹ Filosofin ja sosiologin Helena Siipi on todennut, että mikäli luonnollinen ruoka määritellään aidon, alkuperäisen tai ihmisen vaikutuksesta riippumattomuuden kautta, ei

---

¹⁵⁷ Enkelienergiahoitajan haastattelu. Leikkisyydestä Utriainen 2017, 68.

¹⁵⁸ Siipi 2012, 307. Esimerkiksi luonnossa vieraslajit aiheuttavat epätasapainotilan.

¹⁵⁹ Heelas 1996, 82, 110.

nykyruoka itseasiassa olisi luonnollista millään ymmärtämällämme tavalla tai missään sellaisessa merkityksessä, joka olisi ruokamme kannalta relevanttia.¹⁶⁰

Siipi on antanut luonnollisuuden käsitteelle seitsemän merkitystä. Ensinnäkin on luonnollista toimia tarpeenmukaisesti eli tyydyttää sopivassa määrin terveyttä ylläpitävät tarpeet. Huomioitavaa on, että tämä on toimintaa, ei ruuan ominaisuus. Toiseksi luonnollinen ruoka voi olla syöjälleen ravitsemuksellisesti sopivaa, mikä nostaa subjektin eroavaisuudet keskiöön. Kolmanneksi, tuttua ja tavanomaista pidetään luonnollisena. Toisin sanoen, kulttuuri siis määrittelee omat norminsa ja kulttuurille vierasta pidetään luonnottomana. Neljänneksi luonnollisen vastakohtana voidaan pitää yliluonnollista, jolloin terveys on jo itsessään asialle täysin epärelevantti. Yliluonnollisuuteen saattaa kuitenkin liittyä käsitys jonkin pyhydestä, mikä saattaa asettaa rajoitteita. Viidenneksi luonnollisuus voidaan historiallisesti yhdistää ajatukseen ihmisen vaikutuksen vähäisyydestä eli ruoka olisi sitä luonnollisempaa, mitä vähemmällä intensiteetillä ihmiset ovat siihen vaikuttaneet. Kuudenneksi ruuan luonnollisuus voi tarkoittaa alkukantaisuutta, esimerkiksi kulttuurihistoriallisesti tyypillisiä ravinnonlähteitä, kuten suomalaisille järvikalat. Tällöin luonnollisuuden ajatus perustuu evoluutioon, jossa ympäristö säätelee terveellisyyttä. Seitsemänneksi luonnollisuutta voidaan katsoa kausaliteettien kautta: Kuinka paljon haittaa ruuasta on muulle ympäristölle? Tällöin luonnollisena voidaan pitää esimerkiksi kasvisruokaa, jonka hiilijalanjälki on pienempi kuin punaisen lihan.¹⁶¹

Miten luonnollisuuden aspekti siis voidaan tuoda kulttuurisen koodin keskeisenä teemana new age -henkisydestä käytävään dialogiin? Siipin jaottelua seuraten new age -henkisydessä terveellinen, luonnollinen ruoka määritellään neljän osa-alueen kautta. New age -henkisydessä yhteisön sisälle on muodostunut melko vakiintunut käsitys siitä, millaista luontainen ruoka on, sillä new age -henkisydessä luonto on yksi keskeisimmistä teemoista. Ihmiselle vierasta ruokaa pidetään luonnottomana. Tätä vierautta kuitenkin lähestytään muiden luonnollisuusaspektien kautta. Ensinnäkin ruuan on oltava syöjälleen ravitsemuksellisesti sopivaa ja yksilölliset erot ovat new age -

---

¹⁶⁰ Siipi 2012, 291.

¹⁶¹ Siipi 2012, 295–303.

henkisydessä jonkin verran esillä. Yksilöitä rohkaistaan jatkuvasti kuuntelemaan kehoaan ja tarjoamaan omalle keholle sopivaa ruokaa.¹⁶²

New age -henkiset yksilöt myös usein pyrkivät parantamaan kehon epätasapainotiloja ruokavalion muutoksilla.¹⁶³ Esimerkiksi väsymykseen tarjotaan sinkkilisää ja tukkoiseen oloon lisää vettä. Toiseksi, koska elämä itsessään on jo jonkinlainen itseisarvo, sitä pyritään kunnioittamaan eri tavoin. Tällöin luonnollisuudella voidaan viitata ihmisen vaikutuksen vähäisyyteen. New age -henkiset yksilöt pyrkivät etsimään ravintoa, joka on lähellä luontoa tai jonka luonto olisi ”itse tuottanut”. Esimerkiksi enkelienergiahoitaja, jota haastattelin, haki vettä lähellä olevasta lähteestä, sillä maaperän suodattamaa vettä pidetään energeettisesti puhtaampana.¹⁶⁴ Kolmantena useimmille new age -henkisille myös ajatus ruuan perinteisyydestä on osa luonnollisuutta. He uskovat, että on luonnollista syödä siitä, mitä ympärillä oleva luonto tarjoaa. Tällöin pohjolan ihmiselle ravitsemuksellisesti sopivaa olisivat mainitut järvikalat. Neljäntenä new age -henkisydessä äiti Maa tai Gaia on ehdoton itseisarvo ja sen koskemattomuutta ja itsenäistä toimintaa olisi tuettava ja suojeltava kaikin keinoin.¹⁶⁵ Äiti Maan tarjoama puhdas energia nähdään new age -henkisydessä arvokkaana henkireikänä ja merkittävänä energiaymyllynä. Neljäntenä myös Äiti Maa myös tarjoaa new age -henkiselle yksilölle kaiken mitä tämä tarvitsee. Toisin sanoen ravinto tarjotaan, sitä ei oteta. Tämän vuoksi myös ruuan luonnollisuudessa lähiruoka ja pienen hiilijalanjalan aiheuttava ruoka nähdään vähiten saastuneena.¹⁶⁶

Viides luonnollisuuteen liittyvä aspekti on sellainen, jota Siipi ei laajempaa terveysdiskurssia käsittelevässä tutkimuksessaan erittele. Energiahoitaja kertoi kokonaisvaltaisesta terveydestä kysyessäni ensimmäisenä nimenomaan ravinnon ja sen luontaisuuden merkityksestä:

”Kun Äiti Maa on ottanut meivät tänne päällensä niin sanotusti niin Äiti Maa kyllä antaa meille sen kaiken tarvittavan. [--] vanhat kansat on tienny eli vielä nuo luonnonkansat osaa ottaa sen ja tietää mitkä kasvit hoitaa et ne ei tarvi mitään kemikaalisia lääkkeitä parantaakseen ittesä vaan ne hoitaa [--] luontasesti ittesä, eli tästä me ollaan liikaa vieraannuttu että tavallaan toivon,

---

¹⁶² Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹⁶³ Utraiainen 2017, 146.

¹⁶⁴ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹⁶⁵ Heelas ja Woodhead 2005, 6.

¹⁶⁶ Sopeutuminen ajalliseen kontekstiin Hanegraaff 2012, 122–123.

että maailma lähtee menemää taas tietyllä tapaa takapakkia että se luonto tulee meille tärkeemmäksi, se yhteys luontoon.”¹⁶⁷

Henkinen yksilö ymmärtää, että kaikki tunne-energia varastoituu kehoon muodossa tai toisessa, jos sitä ei sieltä hoideta pois. Tämä käsitys koskee myös eläimiä.¹⁶⁸ Tällöin esimerkiksi yksi lihan ongelmista puhdasta ja luonnollista ruokavaliota etsiessä on se, että siihen on varastoitunut energiaa, negatiivista ja positiivista, jota ihmisen ei olisi hyvä ”syödä kehoonsa”.

New age -henkisyudessa luonnollinen, terveellinen ja puhdas liittyvät siis erottamattomalla tavalla toisiinsa: terveellinen ruoka on puhdasta ja luonnollista. Vaikka nämä ajatukset ruokavaliosta vaikuttavatkin jokseenkin omituisilta, eivät luonnollisuuden perustelun itseasiassa Siipin mukaan poikkea kovinkaan paljoa muiden ”hörhöilijöiden”¹⁶⁹ ruokatottumuksista. Esimerkiksi elävän ravinnon syöjät soseuttavat ruokaa, mutta eivät keitä. Länsimaissa yleisestikin luonnollista ruuantuotantoa pidetään kasvavassa määrin tärkeänä, siitakin huolimatta, että luonnollisuus terminä on vaikeaa määritellä. Siipin toteamus, että ruoka on aina ravitsemuksellisesti luonnollista tai epäluonnollista ja erot subjektien välillä ovat olennaisia, ohjaakin tutkijan new age -henkisyudessa pohtimaan yksilön käsitystä ruokavaliion rakentamisesta yksilö tukevalla tavalla. New age -henkisyuden koodin muodostumisessa luonnollisuuden käsite toimii jälleen yläkäsitteenä, joka yhdistyy henkiselle maailmankuvalle muihin tyypillisiin yläkäsitteisiin, kuten edellä usein mainittu energia. Lääketieteen diskurssista katsottuna kaikki perinteinen ja tunnettu ei ole hyvää ja terveellistä, eikä kaikki uusi ja omituinen ole tuomittavaa tai vaarallista.¹⁷⁰ Lääketieteen tehtävä onkin vetää raja vaarallisen ja vaarattoman välille riippumatta siitä, onko kyseessä uusi vai vanha asia tai ilmiö.

Ravinnon lisäksi toinen tärkeä osa-alue terveyden ylläpidossa on, aivan samoin kuin lääketieteenkin puolella, liikunta. Esimerkiksi energiahoitaja painotti liikunnan merkitystä omalle jaksamiselleen:

”Ja liikkuminen on hirveen tärkeä, ja se mieluinen harrastukset, eli mulle on tanssi hirveen tärkeä, mä en, pystyn irrottautuu täysin työasioista, täytyy keskittyä siihen tanssiin liikkeisiin kurseilla. Se on hauska ja se on mulle semmonen minua vapauttava henkireikä ja siellä saa olla semmonen luova

---

¹⁶⁷ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁶⁸ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹⁶⁹ Siipin oma termi.

¹⁷⁰ Siipi 2012, 290, 303.

hullutteleva oma itsensä ja niinku se sisäinen laps, mikä meiän pitäs antaa kans näkyä nii se saa olla siellä pinnassa.”¹⁷¹

Myös new age -henkisyudessa kehollista terveyttä pyritään tukemaan eri tavoin, sillä ennalta-ehkäisevät ja pienet korjaavat toimet nähdään terveyttä ylläpitävinä. Usein liikuntaan yhdistetään jollakin tapaa energeettinen ulottuvuus, mikä puolestaan toimii kulttuurisen koodaamisen välineenä: lääketiede irtisanoutuu energeettisestä puolesta täysin. New age -henkisyudessa esimerkiksi joogan avulla vahvistetaan kehon tukilihaksistoa, kuten syviä vatsalihaksia. Siihen kuitenkin liittyy myös rauhoittumisen ja oman kehon kuuntelun aspekti.¹⁷² Esimerkiksi hidas chi-jooga on antelias lähtökohta henkisen yksilön liikunnalle, sillä siihen liittyy paljon meditaatiota ja erilaisten hengitystekniikoiden avulla tehtävää oman kehon opiskelua. Venyttely ja lihasten rentouttaminen nähdään myös parantavan energian kulkua henkisen yksilön kehossa, minkä vuoksi sen nähdään tukevan myös energiakehoa. Toisaalta vauhdikkaat lajit kuten tanssi, voivat tarjota paitsi fyysiselle keholle tarpeellista liikuntaa, myös mahdollisuuden luovaan toimintaan ja leikkiin. Kaiken toiminnan tarkoitus ei siis ole rauhoittua, vaan vauhdikaskin laji voi tarjota hyötyjä keventämällä mieltä ja energiatasoja. Luovuus ja leikkiin antautuminen onkin osa yksilön terveyden ylläpitoa. Keveissä energioissa oleskelu, ja itsensä ja mielensä vapauttaminen tällä tavoin, tukee henkisen yksilön näkökulmasta mielenterveyttä ja voi olla avaintekijänä hyvinvoinnin ja onnellisuuden rakentumisessa. Muutoinkin new age -henkisyudessa keskeistä ovat rakkaudelliset energiat, eikä elämässä terveyden ja mielen tasapainon etsinnän kuulu ehdottomana johtaa vakaumuksellisuuteen tai vakavamielisyyteen.¹⁷³

New age -henkisyudessa erilaiset mielikuvaharjoitteet energeettiseen maailmaan liittyen toimivat työvälineinä oman terveyden rakentamisessa ja maailmankuvan ylläpidossa. Tätä kautta esimerkiksi luova leikki rakentaa luonnollista kokonaisvaltaista terveyttä sekä laajemmin hyvinvointia ja koherenssia. Tutkimukselle mielenkiintoista onkin, että lääketiede on pohtinut viime aikoina luovuuden merkitystä koettuun terveyteen ja koherenssiin. *Arts and equals* -hanke on tehnyt viimeisen parin vuoden aikana paljon tutkimusta taiteen käytöstä esimerkiksi mielenterveysongelmien hoitoon ja ehkäisyyn liittyen.¹⁷⁴ Luovuuden merkitys lääketieteellisessä maailmassa on vähitellen noussut

---

¹⁷¹ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁷² Mitä jooga on? Joogakeskus Himalaja. www.himalaja.fi/mita-jooga-on/

¹⁷³ Utriainen 2017, 68.

¹⁷⁴ Arts and equals -hanke. www.artsequal.fi/fi/etusivu.

puheenaiheeksi esimerkiksi mielenterveysongelmien lisääntymisen myötä sekä parantumismotivaatiosta ja koherenssista puhuttaessa, vaikka erilaiset taideterapiat ovat esimerkiksi olleet olemassa jo jonkin aikaa. Tunteiden ilmaisun ja käsittelyn taiteen kautta on siis todettu olevan hyvinkin hyödyllistä, ja taidetta on pyritty integroimaan esimerkiksi julkisten tilojen rakennus- ja sisustusprosesseihin.¹⁷⁵

Esimerkiksi Saksassa taideterapia on myös alkanut ammentaa new age -henkisyteenkin liitettävistä harjoitteista. Esimerkiksi mindfulness-mietiskelyyn on nostettu luoviksi mielenharjoitteiksi erilaisia meditatiivisia mielikuvaharjoitteita, kuten itämaisista kamppailulajeistakin tuttu energiapallon venyttely käsien välissä. Harjoituksen on tarkoitus parantaa keskittymiskykyä: energettisen ulottuvuuden uskomukset ovat täysin epärelevantteja yksilön harjoitelle ja täysin sekulaari yksilö voi kokea mielikuvaharjoitteen hyödylliseksi.¹⁷⁶ Mielenkiintoista tähän liittyen on, että täydentävien hoitomuotojen edustajat ovat tarttuneet tähän muutokseen innokkaasti ja kertovat aiheesta kysyttäessä terveydenhuollon suhtautumisesta heidän ammattiinsa. Tutkimuksellisesti vaikuttaa siis siltä, että länsimainen lääketiede on tarttumassa kulttuurihistoriallisesti marginaaliseksi ymmärrettävän yhteisön ja muun kulttuurille ulkopuolisen perinteen standardointiin ja määrittelyyn erillisinä kulttuuriosina.

New age -henkinen luonnollisuuden käsitys kietoutui tässä alaluvussa yhdeksi keskeisistä käsitteistä new age -henkisen kulttuurisen koodin rakentamisessa. New age -henkiset yksilöt ymmärtävät terveytensä hyvin länsimaiseen tapaan WHO:n määritelmän kaltaisena hyvinvoinnin tilana. Usein olennaista on pitää huolta fysiologisesta terveydestä syömällä ja liikkumalla oikein. He kuitenkin laajentavat käsitystä energettiseksi. Energeettisyyden puolelta henkisyteen tulevat käsitykset muuntavat terveystäsityksiä siten, että yhteyksiä energettisen kehon ja fyysisen kehon välille luodaan aktiivisesti. New age -henkinen yksilö haluaa tukea energettisen kehonsa terveyttä syömällä luonnolliseksi ymmärtämäänsä ruokaa tai etsimällä energettistä parannusta. Nämä terveystäsitysten laajennukset ovat usein länsimaiselle lääketieteelle vaikeita käsitteitä ja niitä on hankala lähestyä empiirisesti. Toisaalta teologia ei koe tarvetta new age -henkiselle mielenrauhalle ja pyrkii kyseenalaistamaan individualistisen sekularisaation, sekä erottautumaan henkisen maailman yliluonnollisen käsityksistä.

---

¹⁷⁵ Hyypä & Liikanen 2005, 124, 131, 143, 156–157, 162–163.

¹⁷⁶ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

3 Subjektiiivinen new age -henkinen terveydenhoito lääketieteen ja teologian kipukohtana

3.1 Parantajan professioon liittyvien prosessien tarkastelu

Terveyden kääntöpuolena toimivaa sairautta lähestytään new age -henkisyydessä asiakkaan lähtökohdista. Kulttuurisen koodaamisen kautta new age henkinen parantaminen voidaan ymmärtää hoitokäsitteiden verkostona. Käsitteiden yhdistyminen erilaisiin historiallisesti kehittyneisiin maailmankuviin määrittelee ensisijaisesti käsitteiden merkitysten rakentumista. Parantajan asema vaikuttaa tieteellisen tarkastelun pohjalta epävakaa. Hoitosuhteiden määrittelemättömyys ja hoitomuotojen empiirisen tutkimuksen tarjoaman tuen puute yhdistävät kulttuurisen koodin tekijöihin, jotka ovat henkisen hoitomarginaalin ulkopuolisille faktuaalisesti kestävämpiä. Käsitteiden ensin yhtä yleisimmistä vaihtoehtoisten hoitomuotojen marginaaliin liittyvistä lääketieteellisistä huolista: new age -henkisten käsitystä kehon itsekorjautuvuudesta.

Yksi yleisimmistä huolenaiheista new age -henkisen yksilön sairauden hoidossa on lääketieteellisten ratkaisujen korvaaminen tehottomammilla vaihtoehtoishoidoilla. Kauhukuvia maalailaan esimerkiksi mediassa siitä, että syöpää sairastava päättää valita energiahoidon lääketieteellisen onkologian sijaan.¹⁷⁷ Myös Suomen energiahoitajien verkkosivuilla on viittaus Bill Bengstonin suorittamaan tutkimukseen, jossa rottien syöpäkasvaimet olisivat reagoineet energiahoidon.¹⁷⁸ Valitettavasti tutkimuksen sivut itsessään eivät kerro muuta tutkijan tieteellisestä taustasta, kuin että Bengstonilla ei ole lääketieteellistä koulutusta, ainoastaan laboratoriokokemusta. Lisäksi tutkimuksen sivut vaikuttavat puoliksi mainonnalta ja niitä on kaikin puolin hankala ottaa vakavasti.¹⁷⁹ Käytännössä suuri osa hoitajista painottaa kuitenkin nykyään termiä täydentävä hoitomuoto. Siitä, kuinka moni new age -henkisistä yksilöistä luottaisi vaihtoehtoiseen hoitomuotoon, ei ole löydettävissä juuri minkäänlaista tilastotietoa. Kuitenkin ainoa syövän hoitoon liittyvä keskustelu, jonka kävin eräällä enkelikurssilla, oli keskustelu, jossa rintasyöpää sairastanut oli sytostaattien avulla parantunut kaksi kertaa ja joka

---

¹⁷⁷ Tiinan äiti: Tiina kuoli rintasyöpään koska valitsi vaihtoehtoishoidot. *Kotiliesi* 28.4.2018. Sähköinen lähde.

¹⁷⁸ Suomen energiahoitajat. www.suomenenergiahoitajat.fi.

¹⁷⁹ Bengston research. <https://www.bengstonresearch.com/publications>

sittemmin meditaation avulla alkoi puhdistaa negatiivista energiaa rintakehänsä alueelta. Hän uskoi näin ehkäisseensä syövän uusiutumisen.¹⁸⁰

Ajatus syövän ehkäisemisestä puolestaan liittyy ajatukseen kehon kyvystä korjata itse itsensä.¹⁸¹ Enkelienergiahoitaja toi esiin kehon itsekorjautuvuuden hoidon aikana:

”Energiahoidossa mä on niin sanottu se pelkkä välittäjä, eli en ota itelleni niinku sitä kunniaa, että [--] niin ihminen antaa itsensä parantua, eli meillä on kaikilla se parantamisen lahja, mutta meillä on monta elämää takana ja on koettu pelottavia [--] niin meit monesti peitetään se, se meidän lahja, että periaatteessa meillä on kaikilla mahdollisuus parantaa itse itsemme ja osataan parantaa.”¹⁸²

Esimerkiksi pakkautuneen negatiivisen tunne-energian puhdistamisen aloittaminen voi samalla myös aloittaa fyysisen kehon korjautumisen prosessin. Kuitenkin raja sen välillä mitä keho pystyy tai ei pysty korjaamaan itse, on liukuva ja vaikuttaa perustuvan yksilön kokemukseen. Esimerkiksi meridiaaniterapeutti kertoi omasta kokemuksestaan terveydenhuollon avun hakemisesta:

”Täällä [paikkakunta] on lääkäri [--], oli älyttömän skeptinen jopa jäsenkorjausta kohtaan ja tuota mul oli tavallista kipeempi selkä niin vähän helpotti se, että sitä laitettiin kuntoon [jäsenkorjauksen avulla] niin tota jouduin käymään sitten kylä päivystävällä että tuota pitää ottaa ihan verikokeitakin ihan että ettei oo mitään vakavampaa Niin... niin se vaan jotenki ivallisesti sitä sanoi, että opettaja laittoi sitä selkää kuntoon, ni se että ’ajjaa, menikö huonompaan kuntoon?’. ’Ei ku meni parempaan kuntoon, mutta ei parantunu kokonaan’, että ’siellä on nyt jotaki muutakin siellä selässä’.”¹⁸³

On hyvin yksilöstä riippuvaista, millaista hoitoa sairauteen tai muuhun terveydelliseen patologiaan haetaan. Mielenterveyteen liittyen esimerkiksi psykiatrinen erikoislääkäri arvioi maailmankatsomuksen merkitystä yksilön hoitoonhakeutumisessa:

”No tietysti sillä maailmankatsomuksella on tosi suuri vaikutus, et jos semmonen jotenki perinteisempi niinku tieteeseen perustuva maailmankatsomus niin tulee sitten psykologille tai psykiatrille, muut menee sitten [energiahoitoon], mut että jos sitä apua sieltä saa niin ei se mun mielestä sitte oo välttämättä pahempi [--] jokasella voi olla mun mielestä oma tulkinta maailmasta ja jos uskoo energiahoitoihin niin ei se sinänsä niinkun minusta oo paha... semmonen hurautaminen on ehkä vähä liikaa.”¹⁸⁴

Samoin avunhakemiseen liittyy myös patologian muoto. Fyysiseen ongelmaan avun hakeminen on monimutkaista. Yleisesti on tulkittavissa, että selkeät fyysiset vaivat, kuten

---

¹⁸⁰ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

¹⁸¹ ks. esim Heelas 1996, 82.

¹⁸² Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁸³ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁸⁴ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

murtuneet luut tai sijoiltaan menneet olkapäät hoidetaan käytännössä aina terveydenhuollossa. Arjen hyvinvointiin liittyviin ongelmiin haetaan enemmän apuja täydentävien hoitomuotojen puolelta. Esimerkiksi selkäkipuihin haetaan apua perinteisestä jäsenkorjauksesta.

Enkelienergiahoitajan kanssa keskustellessa nousi esiin hoitajan kokemus siitä, että yksi yleisimpiä syitä hakeutua kyseisen täydentävän hoitomuodon pariin oli läheisen kuolema. Tätä huomiota tukee myös Alasuutarin näkemys siitä, että kumman kokemuksen häpeäkulttuuri saa yksilöt hakemaan turvaa muilta kummia kokeneilta, sillä yliluonnollisen uskomukset voivat auttaa kuolleen läheistä käsittelemään koettua menetystä.¹⁸⁵ Kristillinen perhe- ja parisuhdeterapeutti kuvasi omaa kokemustaan läsnäolosta tilanteessa papin roolissa:

” Tavallaan et ku ensin olet siinä ja jaat sen niinku ihmisinä mitä se kuoleva potilas niinku haluaa sun kanssa jakaa, ni sitte sä voit lopussa et haluuks se vielä niinku jonkun... tavallaan niinku jokun koulututettavan kans, mut et olennaisempaa on kohdata ihmisenä. [--]niinkun papin työ on sillain jännä, että se oikeuttaa menemään niinkun ihan äärimmäisen intiimeihin tilanteisiin. Että mä että ei kukaan muu mene ihmisten kotiin sillon kun on tapahtunut jotain [usein suuri menetys]. [--] Ni sillon pappi menee sinne kotiin, joka on hyvin intiimi alue ihmisille ja sitte tavallaan keskelle sitä joskus hyvinkin hallitsematonta tilannetta, tai voi olla että ihmisillä on elämä ihan niinkun pyllähtänyt nurin. [--] Siis että elämässähän on paljon asioita jotka tekee avuttomaks ja joihin ei niinku oo mitään järkee ees yrittää sanoa että tästä tiedettäs.”¹⁸⁶

Uskonnolla on keskimäärin ollut historiallisesta perspektiivistäkin merkittävä rooli kuolemaan ja siihen liittyvään mystiikkaan liittyen. Perinteinen suomalainen tapa selviytyä kuolemasta on käsitellä sitä läheisten ihmisten kanssa. Kuitenkin sielunhoidon puolelta papin tehtävä on olla läsnä sekä kuolevalle, että kuolevan läheisille. Haastattelemani pappina toiminut kristillinen perhe- ja parisuhdeterapeutti kuvaili myös papin tehtävää lohduttajana kuoleman kohdatessa:

Mä uskon tosi paljon siihen, että niitä on tosi usein kiteytetykin että se mistä voidaan puhua ni siitä voidaan selvitä, se mitä ei tarvi kantaa yksin ni siitä voidaan selvitä. Ja mä aattelen sillon niinkun... se vaan rohkenee mennä siihen, ni se riittää. Ja sit mä usein ajattelin ite että jos oli joku kovin vaikea tilanne, ni sit kuitenkin että mähän oon ulkopuolinen että niinku miksen mä uskalla, että noitten ihmisten täytyy elää yötä päivää tän tapahtuman kans, mähän meen vaan käymään, tavallaan silleen et mähän otan vaan pienen palan ehkä kannettavakseni siitä.”¹⁸⁷

---

¹⁸⁵ Alasuutari 2012, 171–172.

¹⁸⁶ Kristillisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018.

¹⁸⁷ Kristillisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 3/2018.

Toisaalta läheisen kuolema on myös psyykkisesti hyvin raskas kokemus, jolloin yksilö voi kaivata naturalismin ylittävää keskustelua. Kirkon tavoin kuoleman jälkeiseen keskusteluun tarjoavat apua new age -henkiset energiahoitajat. Myös energiahoitaja voi tarjota tilanteeseen lohtua, jota yksilö ei välttämättä saisi muualta. New age -henkisyys vastaa osaltaan uskonnon tavoin siihen, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu, joten turvautuminen pelkästään ajatustasolla siihen, että kuolleella läheisellä on rajan toisella puolella kaikki hyvin, voi tuoda lohtua muutoin surulliseen ja kuormittavaan tilanteeseen. Enkelienergiahoitajakin kuvasi omaa rooliaan lohduttajana kuolemasta puhuttaessa:

”Pystyy auttamaan esimerkiksi jos joku läheinen kuolee niin pystyy käsittelemään sitä surutyötä tai tiedostamaan että ei se oo lopullinen että ja monesti tulee se tuomaan se edesmennyt että hei että älä sure, että mulla on täällä kaikki hyvin ja että se on hyvin helpottavaa niille tänne jääville, ettei tarvi sitä surra, tai että totta kai me tehdään se surutyö mutta että tavallaan että se ei oo semmonen niin kun liian lopullinen se, se ero. [--] joskus on tullut tilanteita, että valmistellaan, että luopuminen voi tulla [--] pitäis se pelko saada pois siitä että elämä jatkuu, vaan eri muodossa, että se on monella se kuoleman pelko.”¹⁸⁸

Kuoleman takana piilotteleva elämä on myös iso osa henkistä maailmaa ja useimmiten kuoleman kohtaaminen nähdään ihmiselle ikään kuin ovena suurempaan todellisuuteen. Enkelienergiahoitaja kuvaili irtipäästämisen ja säilyneen sieluyhteyden välistä suhdetta oman isänsä kuoleman käsittelyssä:

”Niin sitten seuraavana päivänä naapurissa lähin käymään ja sitte tuli se itku mutta toisaalta se niinkun ihmisen suru luopua omaisestaan mutta silti olin, koin tietyllä tavalla että pitää olla se yks vahva ja perheessä kun siskon kanssa tiedetään että sitä kuolemaa ei sillä lailla ole ja papin kanssa menttiin juttelemaan ja sanottiin että kyllä se isä tässä mukana on näissä jutuissa edelleen ja sitte mulle tuli tarve, mä halusin tehdä sen puheen sinne hautajaisiin, sitten tuli ja pyysin että annapa isä viestiä sieltä.”¹⁸⁹

Kuitenkaan hoitajakaan ei oleteta, etteikö läheisestä luopuminen olisi ihmiselle raskasta, vaikka energiatasolla yhteyden uskotaankin säilyvän ja kuolleet voivat jopa vieraila läheistensä luona energeettisesti.¹⁹⁰ Kuolemaan liittyvät metafysiset kysymykset ovatkin yksi asia, johon sekä uskonto että henkisyys pyrkivät vastaamaan, mutta johon lääketieteellä ei ole juuri mitään sanottavaa. Naturalistisen lääketieteen ainoa empiirinen vastausmahdollisuus on, että kuoleman jälkeen kaikki on vain yksinkertaisesti ohi. Tämä vastaus puolestaan aiheuttaa helposti sekä pelkoa että lohduttomuutta kuoleman kohtaavassa yksilössä ja hänen läheisissään, minkä vuoksi kuolemasta voi olla helpompi

---

¹⁸⁸ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁸⁹ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁹⁰ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018. Ks. myös Rancken 2017, 210.

keskustella naturalistisesta maailmankuvasta eroavassa ympäristössä, kuten new age - henkisten kanssa tai kristillisen kirkon edustajan kanssa. Esimerkiksi kristilliset hautajaiset nähdään tärkeänä osana suruprosessin etenemistä.¹⁹¹ Kuoleman käsitys ja kuolemaa seuraavan elämän ymmärrys on keskeinen osa kulttuurisen koodin rakentumista. Kuolemaa ympäröivät usein kysymykset, joihin annettavat vastaukset ovat tutkimuksellisella tasolla, eivät tosin arkifilosofiassa, hyvinkin selkeitä kategorisoijia. Näihin kysymyksiin annetut vastaukset yhdistyvät käsitteellisesti osaksi kulttuurista koodia muodostamalla eroavaisuuksia eritavoin uskovien tai ajattelevien välille.

Asiakkaat hakevat täydentävien hoitomuotojen puolelta myös apua pitkäaikaisiin fyysisiin kipuihin, esimerkiksi alaselkä- tai polvikipuihin. Hoitajan kyky auttaa puolestaan riippuu meridiaaniterapeutin mukaan usein hyvin paljon myös hoidettavasta itsestään:

”Mä koen että mitä henkisempi ihminen ja mitä enemmän auki omille kehontuntemuksilleen ja semmoiselle... miten mä sanoisin.. semmoselle niinkun yhteydelle sellaisille henkisille tai hengellisille asioihin niin sitä enemmän se pystyy ottamaan vastaan sitä hoitoa... sitä tehokkaampi se hoito on. Se on ihan suoraan verrannollinen siihen. Ja mulla on sellainen käsitys, että kun hoidetaan käsin ja sormin niin mitä henkisempi hoitaja on niin sitä tehokkaampaa se hoito on.”¹⁹²

Hoidon toimivuutta on puolestaan hoitajan näkökulmasta myös hankalaa päätellä. Meridiaaniterapeutti huomauttaa, ettei ole yksinkertaista tapaa määritellä henkilöä, joka hoitoa tarvitsee, joka hoitoon hakeutuu ja jota hoito auttaisi vaan motivaatiot, intentiot ja skeemat sekoittavat tilannetta aina:

”On ihmisiä joista tietää, että ne todella tarttis, mutta niin kuin äsken vähän puhuttiin, niin tuota, niin jotkut vaan ei, ne on tehnyt niin kun elämälleen tarkoituksen siitä sairastamisesta. [--] et se on tosi jännä, mä luulen et se on jotenkin jotkut ottaa elämäntehtäväkseen sen sairastamisen tai semmosen etä ne jotenkin jää kiinni siihen sen sijaan että menis eteenpäin.”¹⁹³

Myös puhe nähdään hoidon aikana kuitenkin olennaisena ja useimmiten hoitaja pääseeikin psyykkiselläkin tasolla lähelle ihmistä. Enkelienergiahoitajan mukaan joskus pelkkä puhuminen nähdään tilanteessa merkittävänä:

”Mää on semmonen savolainen pälpättäjä ja puhun paljon, niin kyllä mä sanon et se puhuminen on hirveen tärkeä ihmiselle. Et se puhumattomuus on se pahempi, et jos niitä hautoo sisällään niin asioita ja monesti siinä kun luo

---

¹⁹¹ Suruteorioista: Alasuutari 2012, 170–190.

¹⁹² Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁹³ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

sen vapaan ilmapiirin niin asiakkaalle on hirveen helppo lähteä avautumaan”¹⁹⁴

Enkelienergiahoitaja kuitenkin toteaa, että joskus puheen ei tarvitse merkitä hoitajalle itselleen mitään, vaan hoidettava pitää asiat omana tietonaan:

”Kyllä ne ohjaa tuolta, että vaikka ite joskus aattelee ja on joskus semmosta että mitähän tääki meinaa, että mitä mää tällasella tiedolla, että eihän tässä oo mitään järkee että ihan puuta heinää, ni ’just joo, nii!’ ni asiakkaalle se ihan päivänselvä juttu, että se vaan pitää sannoo, enkä mää, eikä mun tarte tietää niistä.”¹⁹⁵

Puheen määrä ja puhumisen tavat riippuvat myös hoidosta, hoidettavasta ja hoitajasta. Hoitajilla onkin vaihtelevia ajatuksia siitä, kuinka paljon hoidon aikana on tarpeen puhua ja asiakas määrittelee hyvin pitkälti sitä, kuinka syvälliseksi keskustelu hoidon aikana muotoutuu. Meridiaaniterapeutti kuvasi puheen merkityksen omassa hoitamisessaan vaihtelevan:

”Jotku puhuu hyvinkin vuolaasti, et jopa niinkin vuolaasti, että niin ku mä sanoin tossa aikasemminkin, että ne vaan niin omia ongelmiaan fyysisiä tai ihmissuhteisiin liittyviä ni ne vaan niin hokee sitä siinä et ne vaan on siinä tilassa. Ja jotkut asiakkaat sit niinku tuota, että mä lähen tietoisesti kaivelemaan ja sitten joidenkin asioiden kohdalla tulee sitten sillä tavalla, että mulla tulee mieleen kysymyksiä.”¹⁹⁶

Puheella on hoidon kannalta myös energieettinen merkitys. Enkelienergiahoitaja kuvaili prosessin toimivuutta puhe-energian kautta:

”Monesti on miettiny jotakin asiaa, että sitten kun se toinen sanoo ääneen, niin sitten se lähtee niinkun eri tavalla viemään sitä asiaa eteenpäin itsessään [-] Aina siellä tapahtuu, niinku sanoin ni sanat vaikuttaa, sanat on energiaa, ne vaikuttaa, ääni on energiaa, se vaikuttaa, kosketus vaikuttaa. Kaikki.”¹⁹⁷

Maailmankaikkeus, jossa kaikki on pohjimmiltaan energiaa, ymmärtää myös puheen ja ajatuksen energiaksi, jota pyöritetään itsellä ja lähetetään eteenpäin.¹⁹⁸

Tutkimuksellisesta näkökulmasta henkistä hoitoa voidaan Kamppisen mukaan tarkastella esimerkiksi pyhän ja profaanin ajan kautta. Pyhällä ajalla hän tarkoittaa henkien ja enkeleiden aikaa eli henkisten olentojen lähes ikuista luonnetta. Ihminen on kuitenkin ajalle alisteinen, eli elää profaanissa ajassa. Hoitoon liittyy usein erilaisia sääntöjä ja vaaroja, sillä hoidon aikana pyhän ja profaanin ajan välinen raja ohenee ja näiden kahden ajan voidaan nähdä kohtaavan. Kohtaajina ovat hoidon aikana myös absoluuttinen ja relatiivinen aika, jotka molemmat ovat alisteisia new age -henkiselle kosmologialle.

---

¹⁹⁴ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁹⁵ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁹⁶ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

¹⁹⁷ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

¹⁹⁸ Energia voidaan käsittää new age -henkisyyden sisällä myös valuuttana (Mikaelsson 2013, 160–172.)

Yksinkertaisemmin selitettynä hoitaja kohtaa hoitoa tehdessään itseään suurempana koettuja prosesseja, eikä näiden prosessien kohtaamiseen voi suhtautua liian kevyesti.¹⁹⁹ Enkelienergiahoitaja kertoi pyytävänsä suojauksia hoidon ajaksi, jotta hoitoprosessissa olisivat osana vain valo-olennot:

”Eli tavallaan mä, kun mä hiljennyn, pyydän saada yhdistyä siihen kaikkein korkeimpaan itseeni ja pyydän hoidettavan ja itseni ja enkelit ja ketä kaikkia siinä täytyy olla siinä tilanteessa, valosta ja sitten että ’tapahtukoon tämän ihmisen parhaaksi tämä hoito’.”²⁰⁰

Hoidon alussa hoitaja siis yhdistyy tietoisesti energeettiseen maailmaan ja kutsuu paikalle suojaavia hahmoja. Hän kertoo haastattelussa ajatusten keskittämisen tärkeydestä ja painottaa, ettei suostu työskentelemään ”pahuuden kanssa”.²⁰¹ Pyhän absoluuttisen ajan kohtaaminen vaatii esimerkiksi suojausten, kuten erilaisten enkeleiden tai energiakenttien pyytämistä mukaan tai turvaksi henkiselle matkalle. Suojausta tehdään myös fyysisesti sytyttämällä kynttilöitä korkeampien ja puhtaampien energioiden kutsumiseksi tai kivien ja muiden objektien avulla. Tämä suojautumisen tarpeen ajatus on tuttu jo suomalaisen folkloreeseen liittyvästä shamanismista, jossa shamaanin kehoa täytyi suojella absoluuttisessa ajassa elävien henkien invaasiolta.²⁰² Kamppinen on myös todennut, että tämän ajallisen todellisuuden ymmärrys on osa parantajaksi muuntumista.²⁰³

Enkelienergiahoito täydentävänä hoitomuotona yhdistää selvännäkemistä ja kanavointia ja sen tarkoituksena on puhdistaa energiakehoa. Utriainen on määritellyt puhdistautumisen merkitystä toimijuuden kautta selvittämällä, että ihmisen tulisi muuntua ikään kuin sielullisesti avoimeksi ollakseen yhteydessä enkeleihin tai korkeampaan energiaan. Puhdistautuminen mahdollistaa energian vapaan virtaamisen ja siis siten ehkäisee sairauden syntymistä.²⁰⁴ Enkelienergiahoitaja itse kuvaili hoitomuotoa seuraavasti:

”Tässä hoidossa niin, jos niin sanotusti ottaa sen koko hoidon, eli sen puoltoistatuntia niin saa ensin mennä vaatteet päällä siihen hoitopöydälle, peittelen häne sinne et hänellä on mukava olla ja tuota selitän, että toimin tässä niinkun välittäjänä ja että mun kädet voi lähteä toimimaan siellä ja yleensä mä tunnen kipua, asiakkaasta nousee kipua, ja sit nostetaan [metafyysistä tietoa] että mä puhua pälpätän sen koko hoidon ajan.”²⁰⁵

---

¹⁹⁹ Kamppinen 1999, 106, 110–111.

²⁰⁰ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

²⁰¹ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

²⁰² Utriainen 2017, 36, 227–228.

²⁰³ Kamppinen 1999, 109.

²⁰⁴ Utriainen 2017, 74, 146.

²⁰⁵ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

Lainauksesta on tunnistettavissa samoja elementtejä kuin filosofi Ruth Barcanin teoriasta. Barcan on jakanut henkiparantamisen kolmeen osa-alueeseen: vuorovaikutukseen henkien kanssa, havainnointiin ja intuitioon luottamiseen sekä subjektien välisen kommunikaation rooliin.²⁰⁶ Jaottelu kolmeen on mielenkiintoinen, mutta aihe kaipaisi minusta vielä tarkempaa analysointia. Hoidon aikana hoitaja yhdistyy omaan ikuiseen itseensä ja kutsuu tai vastaanottaa paikalle erilaisia valo-olentoja: oppaita, enkeleitä tai esimerkiksi edesmenneitä läheisiä. Parantajuutta Iso-Britanniassa tutkinut Jan Benor on käyttänyt hoitajan intuitiosta käsitettä *sisäinen tietäminen* ja esittää hoitajan aistikapasiteetin ylittävän perinteisen aistijaottelun. Kun yhteys energieettiseen olevaan on saatu, alkaa hoitajan ja hoidettavan välinen, usein suullinen, kommunikaatio.

Barcanin teoria vaikuttaa kommunikaation syntyyn asti pätevältä. Enkelienergiahoitaja kuvaili tilannetta kuitenkin ikään kuin minuuden ja egon häipymisen kautta:

”Sen mä yritän selvittää että en sillälailla pyri vaikuttamaan et mä tuon sen mikä minun kautta annetaan tiedoksi [--] mä vaan antaudun, eikä yritä niinkun mielellään millään tavalla järkeistää asioita vaan intuitiivisesti antaa sen tapahtua mitä siinä on tapahtuakseen siinä hoidossa.”²⁰⁷

New age -henkisyudessa vallitsee ykseyden ajatus ja hoito ei välttämättä energieettisellä tasolla tapahdu joko henkien avustuksella tai hoitajan oman intuition avulla, vaan nämä kaksi tasoa sulautuvat sujuvasti yhteen. Ykseyden käsitys poikkeaa radikaalisti länsimaisesta subjektin käsityksestä eikä energieettisen olennon ja hoitajan intuition välistä rajaa voida määritellä subjektin toimijuuden kautta, vaan pikemminkin Latourin teorian tavoin tilanteessa olevan toimijuuden kautta. Hoidon aikana hoitajan minuus ikään kuin sulautuu osaksi suurempaa ykseyttä toimien eräänlaisena aineellisena porttina aineettoman läsnäololle tilanteessa.

Energiakanavointiin liittyy myös ajatus parantajan kehon *huokoisuudesta*. Tällä viitataan kehon olotilaan, jossa aineeton energia ja metafyyminen tieto virtaavat hoitajan kehon läpi.²⁰⁸ Hoitajan keho muuntuu hoitotilanteessa välineeksi, jonka rajoja on kategorisesti hankalaa määritellä. Tämä ruumiillisuudesta irrottautumisen konsepti on nykyisessä länsimaisessa kulttuurissa hyvinkin tuntematon, vaikka se kulttuurihistoriallisesti liitettävissä myös osaksi suomalaista perinteistä kansanuskoa. Persoonalliseksi

---

²⁰⁶ Barcan 2011, 185.

²⁰⁷ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

²⁰⁸ Honkasalo 2017, 151.

ymmärrettävän Jumalan ja tieteellisen naturalismin kannalta on hankalaa millään tavoin hahmottaa tilannetta, jossa ihminen olisi jollain tapaa läsnä transsendentisti tai ympäristöönsä sulautuneena. Länsimaisen valtaviiran kulttuurin koodi ei tunnista ykseyttä energeettisenä. Useat aasialaiset uskonnot ja uskomukset kuitenkin tunnistaisivat tilan oman kulttuurisen koodinsa kautta eli esimerkiksi buddhalaisuus tunnistaisi samankaltaisen osan, energian, maailmankatsomuksessa käsiteverkoston yhdistymisen kautta.

Meridiaaniterapeutti kuvaili meridiaaniterapiaa kiinalaiseen lääketieteeseen perustuvana hoitomuotona:

”Meridiaanihoito perustuu kiinalaiseen lääketieteeseen ja amerikkalainen fysioterapeutti tiivistänyt sen tuohon muotoon et siinä ne päämeridiaanit hoidetaan auki. Ja sitten siihen liittyy vyöhyketerapian puolelta se, kun avataan niitä niin sanottuja refleksipisteitä. Siinä hoidetaan ihmistä kokonaisvaltaisesti akupunktiopisteiden kautta sormin painamalla. [--] ennen on luultu että ne [meridiaanit] on pelkästään energiavirtoja, mutta on löydetty. Tavallisessa ruumiinavauksessa niitä ei näy, koska ne on niin pieniä ja ohuita kanavia, joissa kulkee sellainen kirkas neste.”²⁰⁹

Meridiaaniterapia on hiukan tuntemattomampi täydentävä hoitomuoto, joka yhdistää meridiaanien sekä aku- ja refleksipisteiden käyttöä. Hoitomuotona meridiaaniterapia on varsinkin jäsenkorjaukseen liitettäessä fyysisempi, hieronnan kaltainen hoitomuoto. Kiinalaisen lääketieteen historia voidaan paikantaa kahdentuhannen vuoden taakse erilaisiin itämaisiin uskonperinteisiin kuten taolaisuuteen ja buddhalaisuuteen.²¹⁰ Meridiaaniterapiaan kuitenkin liitetään suomalaisessa new age -henkisyydessä yksilön energeettinen olemus, ja mystiikka on osa meridiaaniterapian toimintaa. Haastattelemani meridiaaniterapeutti kertoi tavallisesti välttelevänsä ylimääräiseksi kokemansa mystiikan tuomista tilanteeseen:

”Jäin sitte vaa niinku sen hoidon aikana kuuntelemaan sitä, ni sit sieltä tuli aiemmista elämästä sitä informaatiota. Mutta sitä mä välttelen sitten, koska se ei oo se hoidon tarkoitus se että mä nyt niinkun kikkailen siinä tai että ’noo nyt katsotaan menneitä elämiä’ ja ’ooi miten hienoa ja upeeta’ ja ’voi miten rankkaa’. Siis se ei oo se vaan mä ajattelen niin että siinä kohti että se kokemus on siellä, koska ne kaikki on niissä meiän sielukerrostumissa ja ne tulee tähän kehoon [--]Nii mä aattelen sitä, että no sitten se on minun tehtävä vaan hoitaa sitä kipua sieltä pois. [--] mutta jos on semmonen ihminen joka on hyvin auki näille ja muistaa itsekin niin sitten mä uskallan kysyä suoraan.”

---

²⁰⁹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²¹⁰ Kiinalainen lääketiede -viralliset verkkosivut. Yleistä kiinalaisesta lääketieteestä. Sähköinen lähde.

Meridiaaniterapiassa puheen asema on tutkimuksellisesti erilainen verrattuna esimerkiksi enkelienergiahoitoon ja hoitaja päättää usein itse onko mystisiä asioita tarpeen puhua ääneen.²¹¹ Asiakkaat ovat meridiaaniterapeutin mukaan vaihtelevasti joko täysin jäsenkorjausta kaipaavia ja skeptisiä henkisiä asioita kohtaan tai vaihtoehtoisesti hyvin henkisiä. Asiakkaasta riippuen myös keskusteltavat asiat vaihtelevat.²¹² Kanavoinnin vuoksi huokoisuuden ajatusta voidaan siis yhtä lailla soveltaa meridiaaniterapiaan. Tärkeämpää meridiaanihoidossa on kuitenkin sisäinen tietäminen, jonka perusteella hoitaja ohjautuu hoitamaan elimiä tai kehon alueita, joilla kipuja tai suoranaista sairautta esiintyy. Kipeät kehon alueet myös saattavat vihjata hoitajalle psyykkisistä ongelmista, kuten pelkotiloista tai masennuksesta. Näihin tavallisemmilta tuntuviin asioihin hoitajan on helpompi tarttua keskustelun kautta.

Täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen aikana käydyt keskustelut voitaisiin toisaalta ideologisen tason muuntelun kautta sijoittaa myös psykiatrian puolelle tai papillisen sielunhoidon piiriin. Psykiatria lääketieteen alana keskittyy ihmisen mielenterveysongelmien hoitoon, kun taas kirkollinen sielunhoito näkee tehtäväkseen tuoda seurakunnan jäsenille uskoa siihen, että jokainen sielu voi aina pelastua Kristuksen kautta.²¹³ Pappina toiminut perhe- ja parisuhdeterapeutti muotoili sielunhoidon arkisemmin:

”Ennen kaikkea se on niinku ihmisten kohtaamista ja tietysti hyvinkin sillai kokonaisvaltasesi ja sen niinku toisen ehdoilla, mut että olla, olla niinkun rinnalla, olla läsnä siinä missä se ikinä onkaan. Ja sit ku se on sielunhoitoa niin siin on aina jotenki se ajatus että niissä kohtaamisissa niinkun kohdataan Kristus taikka että jotenkin niinkun Jumala on läsnä siinä.”²¹⁴

Psykiatrian puolella erilaisten hoitomuotojen yhdistely on tavallista ja osa normaalia hoitoprotokollaa. Yhteistyötä tehdään eri alan lääkäreiden kanssa ja sairautta tutkitaan monin eri tavoin. Kirkollinen sielunhoito sen sijaan on täysin luottamuksellista ja sen tarkoituksena on rakentaa terveellinen suhde Jumalaan, sekä sitä kautta kehittää yksilön itseymmärrystä. Kirkko ja lääketiede seuraavat hyvin selkeää organisaatiokaaviota ja vakiintuneita toimintamalleja. New age -henkisen yhteisön piirissä organisaatiomalleja tai kaavioita ei ole.²¹⁵ Vaikka henkisyys ei lääketieteen tavoin sanele esimerkiksi

---

²¹¹ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

²¹² Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²¹³ Mannermaa, *Sielunhoidon käsikirja* 1997, 19

²¹⁴ Kristillisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu 2018.

²¹⁵ Esoterian ja henkisyyden piirissä määrittelyt ovat hankalia. Uuden ajan henkisyys ja esoteria vaikuttavat ikään kuin uskonnoilta, mutta eivät ole sitä. Ne osallistuvat esimerkiksi taiteen tekemiseen ja filosofioihin,

hoitovälejä, meridiaaniterapeutti kertoo antavansa asiakkaille kuitenkin aluksi suosituksia:

”Mun mielestä henkisissä asioissa ni.. ne elää enemmän et se ei oo niin sellasta että nyt systemaattisesti kerran kuukaudessa aletaan hoitamaan sillon kuntoon ja tehään tavoitteita et ei. [--] Mä voin niinku joissakin tapauksissa mä vaan sanon et sun kannattais tulla nyt ens viikolla tai kannattaa tulla uudestaan tai mutta että mä en koskaan määritä sitä että, et sun täytyy nyt tulla näin [--] se tulee aina asiakkaasta, sanon että kuuntelen.”²¹⁶

Yhteistyötä tehdään virallisesti vähän, mutta osa asiakkaista hyödyntää tehokkaasti eri hoitajia ja hoitomuotoja mielentilasta ja omista hyvinvointiin liittyvistä tarpeistaan riippuen. Hoitajat saattavat myös suositella muita hoitajia. Tämä tekee täydentävien hoitomuotojen verkostosta sekavan ja jättää asiakkaalle valtavan vastuun itsehoidon ja hoitoon hakeutumisen osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa asiakkaalle myös isoa vastuuta tiedon aitouden arvioinnista ja huijausten tunnistamisesta. Toisaalta energiahoitaja painotti hoitosuhteen henkistä luonnetta:

”Mä en tiä voiko tullakaan sellasta niinkun, että ne voi olla harvassa ne joitten kanssa on todella pitkä hoitosuhde koska musta itestä tuntuu että... elämä menee ja muuttuu että tietyt ihmiset voi auttaa eteen[päin] tietyssä kohtaa.”²¹⁷

Hoitajuuteen liittyy siten ajatus siitä, että kohdattavat ihmiset ovat usein väliaikaisesti paikalla ja joskus ihmisiä täytyy vain avittaa tiettyjen elämäntilanteiden yli, eikä hoitosuhde jatku ensimmäisiä kertoja pidemmälle.

Enkelienergiahoitaja kertoi myös verkostojen vapaasta luonteesta ja valta-aseman liukuvuudesta yhteisön sisällä.

”Oli se nyt kumpi tahansa [hieronta tai energiahoito], kyllä hierontapuolellakin käyään hyvin kaikkia hauskoja ja ikäviäkin juttuja läpите ja maailmata parannetaan kovasti, kovasti ja aina jää, hyviä ystäviä tulee, siellä [hoidon yhteydessä] sitte aina tavataan, mutta että molemmin puolin se antaa todella paljon ja tota emmä terapeutiks oo mutta sanotaanko että mieluummin mä on semmonen rinnalla kulkija.”²¹⁸

Yksittäisille new age -henkisille hoitajille hoitosuhteiden laatu voi olla vaihteleva. Haastatteluistakin käy ilmi uskontohistorioitsija Olav Hammerin ajatus hoitamisen

---

mutta eivät ole oikein kumpaakaan. Lisäksi ne yhdistyvät useisiin historiallisiin perinteisiin ankkuroitumatta mihinkään. Käytännössä ne vain sisältävät valtavan määrän erilaisia alakäsitteitä, harjoitteita ja uskomuksia. (Hanegraaff 2013, 1–3.) Minkäänlaista vakiintunutta organisaatiotakaan ei ole olemassa, mikä on toisaalta myös niiden säilymisen ja suosion edellytys. (Taira 2006, 56.) Lisäksi tutkimuskirjallisuutta lukiessa on vaikeaa olla huomaamatta, että esimerkiksi esoterian ja new age -henkisyyden käsitteitä käytetään hyvin ristikkäisissä merkityksissä.

²¹⁶ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²¹⁷ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²¹⁸ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

vapaudesta ja subjektin itseohjautuvuudesta ja muutkokokemuksesta ('transformational experiences')²¹⁹: välillä asiakkaan näkee vain muutaman kerran, joskus asiakassuhde jatkuu pitkänkin aikaa, joskus asiakkaasta tulee jopa ystävä. Henkisen hoitajan positio suhteessa asiakkaaseen voi siis muuttua ja muokkautua, toisin kuin sielunhoidon tai varsinkaan lääketieteen parissa. Sielunhoidossa "hoitajan" ja "potilaan" välinen suhde määräytyy sosiaalisesti sielunhoitajan erityisosaamisen perusteella. Lääketieteessä vallitsee ehdoton lääketieteen dikotomiaan perustuva normisto, joka säätelee lääkärin ja potilaan välistä hoitosuhdetta. Hoitosuhteen laatu puolestaan on tärkeä osa hoidon toimivuutta eettisyysperiaatteiden kautta: lääkärin asemassa objektiivisuuden ja erillisyyden vaatimus on vahva.

Tämän alaluvun tarkoitus oli avata new age -henkisen hoitajan toimintamekanismeja hoitoon liittyen. Nämä mekanismit ovat new age -henkisessä terveydenhuollossa usein hyvin vapaita ja standardisoimattomia. New age -henkiset käytännön toimintamallit olisivat lääketieteen piirissä kestäättömiä. New age -henkinen hoitaja toimii energeettisellä tasolla ja hänen nähdään toimivan tilanteessa intuitiivisesti. Hoidon aikana hoitajan keho on huokoinen väline, jonka kautta aineeton voi olla myös fyysisesti läsnä tilanteessa. New age -henkiset hoitajat näkevät tehtävänsä usein olevan negatiivisen energian puhdistusta. He näkevät yhtenä tehtävänä myös lohduttamisen esimerkiksi kuoleman yhteydessä. Kuoleman äärellä historiallisesti olennaisena instituutiona on kuitenkin toiminut Suomessa myös luterilainen kirkko. Yksi papin tehtävistä on olla läsnä kuolemaan liitettävissä tilanteissa ja tarjota lohtua ja turvaa sekä kuolevalle, että kuolleen omaisille.

3.2 Hoitokäsitteistö ja plasebon rooli dialogimuodostuksessa

Yksi keskeisistä kysymyksistä täydentävistä ja vaihtoehtoisista hoitomuodoista keskusteltaessa on kysymys siitä, voidaanko henkistä hoitomarginaalia tai sen tekniikoita käyttää tai edes hyväksyä länsimaisen lääketieteen parissa. Käsittelen seuraavaksi kolmea new age -henkiselle terveydenhuollossa tyypillistä termiä, sekä myöhemmin tässä alaluvussa hoitokokemuksen ja plasebo-vaikutuksen yhteyttä lääketieteen ja new age -henkisten yksilöiden käyttämien hoitomuotojen kontekstissa. Tarkoitukseni on jälleen löytää tapoja purkaa kulttuurista koodia ja luoda pohjaa mahdolliselle dialogille.

---

²¹⁹ Hammer 2013, 229.

Yleislääketieteen professori Raimo Puustista lainataan Ylen artikkelissa *Voisivatko koululääketiede ja vaihtoehtohoidot lähestyä toisiaan?*²²⁰. Artikkelissa mainitaan Tampereella järjestetty CAM-seminaari,²²¹ jota Puustinen kertoo seuranneensa etäämmältä, ei paikan päällä. Puustinen ottaakin varsin raflaavasti kantaa kolmeen termiin, jotka näkee vaihtoehtoisten hoitomuotojen käyttäjille keskeisinä: kokonaisvaltaisuus, pehmeys ja luonnonmukaisuus. Pyrin vastaamaan Puustisen kaikkiin kysymyksiin, sillä nämä kolme käsitettä esiintyvät minunkin nähdäkseni yllättävän usein dialogin keskeisinä hankaloittavina termeinä ja niistä käyty väittely tuntuu kumpuavan eroavasta tavasta hahmottaa näitä käsitteitä. Termistön analyysi voi avata keskustelulle uusia tasoja.

Ensinnäkin Puustinen kysyy, mitä on kokonaisvaltaisuus. Hän kyseenalaistaa termin toteamalla, ettei ole kuullut vaihtoehtoisten keskustelevan köyhyyden vaikutuksista terveyteen. Vastaisin kysymykseen selittämällä, että vaihtoehtoinen eli täydentävä hoitomuoto pyrkii auttamaan ihmistä keskustelun kautta ja yksilöllisesti: henkisellä ja fyysisellä tasolla. Kokonaisvaltaisuudella tarkoitetaan sitä, että ihminen kohdataan kokonaisena ajattelevana ja kokevana subjektina ja ilman ennako-oletuksia. Tällä tavoin pyritään välttämään esimerkiksi masentuneiden somaattisten oireiden väheksyntää. Ihmisiä ei siis pyritä alkutekijöissäänkään lokeroimaan köyhiin tai rikkaisiin, vaan ihminen kohdataan sellaisena kuin hän ovelle ilmestyy.²²² Kokonaisvaltaisella otteella pyritään hoitamaan kaikkia ihmiselämän kipukohtia.

Vastaus kysymykseen siitä mitä pehmeydellä tarkoitetaan, vaatii terveydenhoitokeinojen ymmärtämistä monitasoisena mekanismina. Enkelienergiahoitajakin kuvasi pehmeitä keinoja haastattelussa yhtenä hyvinvointiin johtavista keinoista:

”Monasti vaikka tulee joku ei halua edes puhua että mitä on taustalla että lähtee vaan kuuntelemaan että mitä sieltä [hoidon aikana energiatasolta] annetaan, että sieltä lähtee tulemaan sitä opastusta just esimerkiks niinku ruokavalioon tai [--] liikkumista tai semmosta mieleistä harrastusta, niin sieltä annetaan niitä niin sanottuja pehmeitä keinoja siihen eheytymiseen.”²²³

---

²²⁰ Puustinen: Voisivatko koululääketiede ja vaihtoehtohoidot lähestyä toisiaan? *Yle* 2016. Sähköinen lähde.

²²¹ Complementary and alternative medicine -seminaari järjestetty 13.11.2015.

²²² Utriainen 2017, 52. Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017. Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

²²³ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

Yksinkertaisesti käsittäisin Utraisen enkelitutkimusta mukaillen pehmeän hoidon hellävaraisena keinona vaikuttaa. Hoitomuotoja voidaan tutkimuksellisesti hahmottaa esimerkiksi perspektinmuutoksen kautta ja niiden nähdään toimivan ikään kuin apuvälineinä suunnan muutoksessa.²²⁴ Pienet muutokset eivät tarvitse suuria sytykkeitä. Terveystieteissä hoitoja voidaan jakaa pehmeämmistä kovempiin keinoihin esimerkiksi järjestämällä niitä tehokkuuden mukaan Buranasta ja antibiootista sytostaattihoitoihin. Täydentävä ja Puustisen käyttämä termi vaihtoehtoinen käyttävät usein omasta marginaalistaan mainittua termiä pehmeä, jolloin hoitomekanismi nähdään olevan hellävaraisempi kuin Burana ja tarkoitettu kevyisiin ongelmiin. Täydentävät hoidot tarttuvat usein myös esimerkiksi fyysisten oireiden ehkäisyyn ja sivuoireisiin, joita ne pyrkivät helpottamaan erilaisin keinoin.

Kysymys luonnollisuudesta on monimutkaisempi, mutta sitä voidaan tarkastella hyvin samalla tavoin kuin ravinnon yhteydessä, sillä lähtökohdat ovat samat. Puustiselle kuitenkin selittäisin, että käytännössä tämä tarkoittaa, että yksinkertaisiin ongelmiin etsitään yksinkertaisia hoitomekanismeja, joilla tukea kehon normaalia toimintaa. Tämä perustuu Heelasin mukaan ajatukseen ykseydestä, jonka perusteella myös ihmisen keho on yhtä ympäröivän maailman kanssa mikä puolestaan painottaa myös ihmisen kehon olevan luonnollinen ja ”määräytyvä” prosessi.²²⁵ Ihminen on fysiologisesti monimutkainen systeemi. Ihmisen hoidossa käytetäänkin länsimaisen lääketieteen piirissä monimutkaisia parannuskeinoja, jolloin usein ilmenee paljon erilaisia sivuoireita. Täydentävillä hoitomuodoilla pyritään välttämään sivuoireiden syntymistä ja ”kehon pakottamista”. Jopa Burana aiheuttaa joillekin ihmisille ongelmia vatsan tasapainon kanssa, joten vaihtoehtoja kivunlievitykseen on etsittävä entistä kevyemmistä ja luontaisemmiksi nähtävistä aineista. Esimerkiksi stressin lievitystä voidaan etsiä ruokavalion, kamomillateen ja keskusteluavun kautta sen sijaan että lähdetäisiin ensimmäisenä hakemaan tilanteeseen psykenlääkkeitä, jotka vaikuttaisivat aivojen hormonitasoihin ja välittäjäaineiden toimintaan. Yksinkertaisin esimerkki ”luontaisesta” hoidosta on raudanpuutos, johon haetaan rautatabletteja. Tämä kehon omien mekanismien tukeminen ja pohjimmaisimman ja yksinkertaisimman ongelman mutkaton ratkaiseminen on täydentäville hoitomuodoille luonnollista. Vaikka luonnollisuuden ajatusta voidaan varmasti kritisoida monella tapaa länsimaisen lääketieteenkin piirissä,

---

²²⁴ Utraiainen 2017, 92–93.

²²⁵ Luonnollinen järjestys: Heelas 1996, 82.

epärationaalisesta mediasta puhumattakaan, esitti psykiatrinen erikoislääkäri mielenkiintoisen dialogimahdollisuuden masennuksen lääkehoidon yhteydessä:

”Kynnys käyttää [luontaistuotteita] varmaan on paljon matalammalla [verrattuna psyykenlääkkeeseen] niinkun mäkikuismahan... sehän on todettu tutkimuksissa et se tehoaa masennukseen siinä kun masennuslääkekin... tai en tiedä siinä samassa... mutta kuitenkin tehoaa, niin ihmisen on helpompi mennä johonkin luontaistuotekauppaan [verrattuna hakeutua terveydenhuollon piirrin] ja jos se huomaa et nyt on alavireinen ni otanpa mäkikuismaa.”²²⁶

Tämä lausuma toisaalta myös kääntää new age -henkisyyden näkökulman sijaan esiin lääketieteen kannalta pehmeän ja luonnollisen luontaistuotteen sekä kovempaan koetun lääketieteellisuuden välisen korkean kynnyksen: yksilön subjektiivisuus vaikuttaa paljon hoitomuodon valintaan ja koettuun helpouteen tai ymmärrettyyn toimintatehoon.

Täydentävien tai vaihtoehtoisten hoitomuotojen sekaan mahtuu hyvin monenlaisia tekniikoita, kuten vyöhyketerapia, akupunktio, homeopatia ja astrologia, jotka esittelen nyt kentän laajuuden havainnollistamiseksi lyhyesti. Tämän jälkeen perehdyn haastattelemini new age -henkisten hoitajien harjoittamiin hoitoihin. Akupunktiota on käsitelty lääketieteellisen tutkimusmetodin kautta, mutta ei kovin kattavasti. Vähäiset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet hoitomuodolla olevan positiivisia vaikutuksia – vähintäänkin on osoitettu, ettei hoito ole vaarallinen.²²⁷ Vyöhyketerapia on puolestaan ollut pienellä huomiolla mediaotsikoinnissa ja sillä väitetään olevan empiiristä evidenssiä sen hyödyistä koliikkivauvojen hoidossa.²²⁸ Astrologialla pyritään avaamaan yksilön sielunsopimusta ja havaitsemaa elämän ongelmia ja kipukohtia, jotta yksilö kykenisi ymmärtämään elämänsä kulkua ja selviytymään kohtaamistaan vaikeuksista.²²⁹

Homeopatia on ehkä eniten mediassa esillä ollut vaihtoehtoinen hoitomuoto, jota on tutkittu sen pitkän 1800-luvulle asti ulottuvan ja nestetasapaino-oppeihin perustuvan perinteen vuoksi. Suoritetut tutkimukset ovat tosin määritelleet homeopatian tehottomaksi sairauksien hoidossa ja toimivan jossakin määrin porttina vakavampia negatiivisia seurauksia aiheuttaville vaihtoehtolääkkeille, kuten jo aiemmin mainitulle

---

²²⁶ Psykiatrisen erikoislääkäriin haastattelu 11/2017.

²²⁷ Komulainen & Vähäkangas 2009, 55. Akupunktio voi auttaa syöpähoidon oireisiin, *Etelä-Suomen sanomat* 13.6.2015.

²²⁸ Vyöhyketerapiasta apua koliikkiin, *Yle* 11.11.2009; sähköinen lähde. Hus ylittää raja-aitaa lääketieteeseen, *Kuntalehti* 12.3.2018; sähköinen lähde. Uusi suomalainen koliikkitutkimus paljastaa yllättävää tietoa: Osalla vauvoista oireilu loppui kokonaan, kaikki saivat apua; *Yle* 11.10.2019; sähköinen lähde.

²²⁹ Hammer 2013, 216.

hopeavedelle. Homeopatian edustajat perustelevat hoitomuotoa varsinkin Suomessa historiallisella perinteellä ja hoitokeinon hienovaraisuudella: hoitavien aineiden ainemäärät ovat niin pieniä, etteivät ne näy lääketieteellisissä empiirisissä kokeissa.²³⁰ Homeopaattisten valmisteiden käyttöä puolustetaan new age -henkisyuden piirissä ahkerasti toimivina aineina niiden ymmärretyn pehmeiden vuoksi ja esimerkiksi meridiaaniterapeutti kertoo turvautuvansa homeopatiaan:

”En voi ottaa ite lääkkeitä koska ne vie mut niin huonoon kuntoon niin käytän homeopaattisia niin sehän ei työterveyslääkärille [sopinut] [--] niin sehän ei pystyny ollenkaan ottamaan [tietoa vastaan], et sillä kilahti heti, kilahti heti ja mä sanoin että tuota niini, että hyvää plaseboa on jos lapsi paranee sillä. Että minä uskon. Tai että tuota kissan matkapahoinvointi paranee aina ku sille annetaan homeopaattinen matkapahoinvointilääke, mut jossei sille anneta sitä niin oksentaa.”²³¹

Meridiaaniterapeutille keskustelu homeopatiaa vastustavan lääkärin kanssa vaikuttaa tunnetasolla hankalalta. Meridiaaniterapeutti on itse kokenut saavansa homeopatiasta apua, joten terveydenhuollon halveksunta auttavaa terveydenhoidon tapaa kohtaan aiheuttaa hänessä tarpeen puolustaa oikeutettua mielipidettään.

Erilaiset luontaistuotteet ovat kuitenkin tällä hetkellä suuren kuluttajajoukon suosiossa ja erilaiset yrttipohjaiset valmisteet ovatkin monelle suomalaiselle tuttuja. Lääketieteessä niitä harvoin suositellaan, mutta niiden käyttö nähdään kuitenkin perusteltuna.²³² Empiiristä tutkimusta luontaistuotteiden ja homeopatian välisistä yhteyksistä on kuitenkin ollut hankalaa löytää, joten homeopatian ja luontaistuotteiden välinen kategorinen rajaaminen on kulttuurintutkimuksen näkökulmasta problemaattista. Kulttuurintutkimuksen näkökulmasta homeopatialla ja luonnonlääkkeillä on yhteinen historia: esimerkiksi vanhassa suomalaisessa kansanuskossa luonnon tarjoamat lääkkeet ja homeopatiaan tänä päivänä rinnastettavat hoidot kuten suonensisäntä ovat olleet parantajien käytössä parantamisen kokonaisuuden osasina ennen lääketieteellisen alan tarkkaa määrittelyä. Biotekniikan tutkija Lauri Reuter on esittänyt, että homeopatian ja luontaistuotteiden ero on homeopaattisten valmisteiden valmistusprosessiin erottamattomasti liittyvä ”veden ravistelu” eli vaikuttavien aineiden laimentaminen

---

²³⁰ Mustajoki: Miksi terveydenhuoltomme ei käytä homeopatiaa? *Duodecim Terveyskirjasto* 23.11.2010. Sähköinen lähde.

²³¹ Meridiaaniterapeutin haastattelu 2018.

²³² *Luontaistuotteita flunssaan? Lääkäri*: ”Jos niiden nauttiminen auttaa, niin voihan niitä ottaa”, *Yle* 24.11.2015, sähköinen lähde. Hyvinvointi-ilmiö myy: Ravintolisiin ja rohdoksiin puoli miljardia euroa, *Yle* 16.1.2016, sähköinen lähde.

vedellä useampaan kertaan, jolloin veden uskotaan ”muistavan” vaikuttavan aineen olemus ja parantava muoto.

Toisaalta Reuter vastaa kulttuurihistorioitsijalle ongelmallisella ja jo yllä esiintulleella tavalla kysymykseen: Jos se on vain vettä, mitä haittaa siitä voi olla? Reuter toteaa homeopatian vääristävän maailmankuvaa ja pelkää sen estävän maailmankuvan vuoksi tarpeellisten lääkehoitojen käytön.²³³ Kulttuurihistoriantutkijan kannalta homeopatia näyttäytyy vain osana suurempaa kokonaisuutta ja tuotteiden vaarat muodostuvat subjektiiviseksi toiminnaksi. Käytännössä käydessäni diplomihomeopaatin vastaanotolla osana kenttätutkimustani, ensimmäinen minulle tarjottu aines oli aromaterapeuttinen nestevalmiste, joka sisälsi esimerkiksi ruusu-uutetta eikä ”sokeripallosista” eli homeopaattisista pienistä valkoisista lääketableteista puhuttu kuin vasta lopuksi.²³⁴ Myös kirkon uskontokasvatussihteeri Pekka Hiltunen on todennut, että homeopatian toimintamekanismeista on kiistelty ja sen fysiologisen pohjan metodiikkaa ei ymmärretä. Hän myös toteaa useiden koulutettujen lääkäreiden antavan homeopatiahoitoja.²³⁵ Tietysti on ymmärrettävää, että vaihtelu ja monimuotoisuus alalla on valtavan suurta. Minulle kuitenkin jäi kenttätutkimuksestani ristiriitaisia käsityksiä homeopatiasta ja erityisesti sen sisältämistä aineista.²³⁶ Tämän varjolla onkin helppoa ymmärtää, että homeopatian vaarallisuudella spekuloidaan länsimaisen valtavirtakulttuurin piirissä todella paljon. Lisäksi minun on kulttuurihistorioitsijana välttämätöntä esittää Reutersille jatkokysymys, johon yritän myös seuraavaksi jollain tapaa vastata: Miten vaarallisuus voidaan kulttuurihistoriallisesti määritellä ja millaisia keskeisiä käsitteitä sen haitallisuuden tutkimuksessa voidaan käyttää?

Yleisesti vaihtoehtoisten ja täydentävien hoitomuotojen kentällä puhutaan paljon plasebo-vaikutuksista. Honkasalo on ottanut kantaa plasebo- eli lumelääkekeskusteluun toteamalla, että myös lumelääke on itseasiassa aineetonta hoitamista. Hän huomauttaa, että lumelääkkeiden toimivuus tarkoittaa, että laadukas asiakaskokemus tukee asiakasta. Toisin sanoen positiivinen kokemus tuottaa positiivisempia tuloksia kuin negatiivinen

---

²³³ Reuters: Näkökulma: Google uskoo homeopatiaan ja se on vaarallista! *Yle-blogi* 30.12.2016. Sähköinen lähde.

²³⁴ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

²³⁵ Hiltunen 2009, 55.

²³⁶ Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

kokemus.²³⁷ Vaikka aineetonta hoitoa voidaan pitää empiirisen evidenssin kannalta puutteellisena, ei se tarkoita, etteikö hoitosuhteesta olisi hyötyä. Latour on toimijaverkkoteoriassaan painottanut, että toiminta ei ole yksittäisen mielen seurausta vaan toimintaan osallistuu sekä ihmisiä että esineitä – myös aineeton ja poissaoleva on tällöin ymmärrettävä osaksi toimijaverkostoa.²³⁸ Lääkkeen empiirinen toimivuus tai toimimattomuus on osa toimintaa ja kausaliitteja, mikä puolestaan tuo keskiöön hoitokokemuksen. Yksinkertaistetusti ilmaistuna poissaoleva lääketieteellinen evidenssi antaa merkityksen hoitokokemukselle. Toisaalta poissaolevan toiminta tilanteessa, jossa läsnäolo on nähty tärkeänä, ajaa minut kulttuurihistoriantutkijana pohtimaan läsnäolevan tarpeenmukaisuutta.

Terveydenhoidon vaikutusmekanismien ja eri diskurssien piirissä käytettyjen aineiden fysiologista tarpeenmukaisuutta voidaan tarkastella poissaolon toimijuuden kautta. Lisäksi toimijuuden kannalta voidaan pohtia aineettoman ja aineellisen toiminnan eroavaisuuksia hoitotilanteessa. Aineettoman vaikuttavuuden tarkastelu tarjoaa vastauksia myös hoitomuotojen vaarallisuuteen. Todellisuuden vääristymisen pelkoa lääketieteen puolelta on hankalaa kulttuurihistoriallisesti tarkastella. Kulttuurihistoriallisesti olisi kuitenkin hyödyllistä tarkastella terveyden subjektiivisuutta ja toimijuuden mahdollisuuksia: rajoitettu toimijuus todellisuuden vääristymässä voisi toimia alustavana ongelmanasetteluna. Mikäli toimijuutta ei tarvitse rajoittaa, kyse ei välttämättä ole todellisuuden vääristymästä vaan yksinkertaisesti maailmankatsomuksesta. Toiminnan rajoittamista puolestaan määrittelevät kulttuuriset normit ja arvot. Arvopohjaa uhkaava on usein rajoitettavaa. Kompleksisen kysymyksen toiminnan rajoittamisesta tekee kuitenkin marginaalinen asema, jonka pohjalta on kulttuurihistoriallisessa perspektiivissä tehty valtakulttuurissa jopa perusteetonta toiminnan rajoittamista.²³⁹

Tässä alaluvussa totesin, että täydentävät hoitomuodot nähdään niitä harjoittavien parissa pehmeinä, kokonaisvaltaisina ja luonnollisina. Nämä käsitteet ovat länsimaiselle valtakulttuurille kuitenkin hankalia käsitellä, sillä ne kiinnittyvät new age -henkiseen kulttuuriseen koodiin ja siten lukuisiin muihin käsitteisiin. Ongelmallisinta kuitenkin on

---

²³⁷ Honkasalo 2017, 205.

²³⁸ Latour 2006.

²³⁹ Marginaalisuudesta ks. esim Peltola & Markkola 1996.

rajanveto patologisen ja terveen välillä. Lääketieteen suurin huoli koskee vaihtoehtoista terveydenhuoltoa: mahdollisesti vaarallisten ainesosien käyttöä terveystuotteina tai henkisten hoitomuotojen valitsemista lääketieteellisen tarpeellisen hoidon sijaan. Kuitenkin new age -henkisyiden kannalta henkiset hoitajat painottavat harjoittamansa hoidon täydentävää luonnetta, sekä hellävaraista kehoa tukevaa hoitomekanismia. Dialogiin pääsyssä olennaista voisi olla kaupallisuuden riisuminen new age -henkisistä hoidoista. Alan standardointi voisi vähentää harhaluuloja, harhaanjohtamista ja lääketieteen harjoittajien pelkoa vaihtoehtoisuudesta. Toisaalta new age -henkisyttä olisi tieteellisesti käsiteltävä ideologiana. Marginaalisen luonteensa vuoksi new age -henkisyiden käsittely vaatii myös kärsivällistä pyrkimystä ymmärtää suoran tieteellisen analyysin sijaan.

3.3 Asiantuntijuuden merkitysrakenteista terveystieteissä

Tässä alaluvussa käsitelen asiantuntijuuden käsitettä terveystieteissä yleisemmin. Analysoin tiedon arvoa, ammattilaisuutta ja asiantuntijuutta esimerkiksi koulutuksen ja alan kokemuksen ja yleisten näkemysten kautta. Purkamalla asiantuntijuuden merkityksiä, minun on tutkijana mahdollista lähestyä historiallisen kausaalisuuden ja kontekstin perusteluita new age -henkisen terveystieteiden kulttuurisen koodin synnylle. Tämän jälkeen syvennyn vielä hiukan tarkemmin terveystutkimuksen tekemiseen sekä tutkimusperinteen merkitykseen lääketieteen dikotomian synnyssä. Kulttuurit eivät koskaan synny tyhjästä, joten pyrin tuomaan esille new age -henkisyiden marginaalihistoriaa terveystieteen kautta tehdäkseeni ymmärrettävämmäksi, minkä vuoksi henkisyiden kulttuurinen koodi ylipäänsä voidaan tulkita marginaaliseksi ja valtakulttuuria ”uhkaavaksi”.

Länsimaisen valtakulttuurin muodostama toimijaverkosto poikkeaa new age -henkisyiden toimijaverkoston asiantuntijuuden käsityksistä. Yksi syy tähän on kulttuurisen koodin käsiteverkostojen muoto. Keskeinen termi new -age henkiselle parantamiselle on intuitiivisen tiedon käsite, jota valtakulttuurissa verrataan tutkitun tiedon käsitteeseen. Lääketieteen onkin hyvin vaikeaa hyväksyä intuitiivisen tiedon ajatusta. Intuitiivinen tietäminen tarkoittaa hoitajan kykyä intuitiivisesti ymmärtää hoidettavan hoitotarpeet tai tunnistaa sairaudet energettisen tason työkalujen kautta. Honkasalo on asettanut tutkimuksessa intuitiivisen ja tutkitun tiedon vastakkain. Tämä ehdottomuus saattaa pohjata myös new age -henkisten yksilöiden pyrkimyksistä

selkiyttää omaa kulttuurista koodiaan eli ehdottomuus saattaa toisaalta myös kummuta new age -henkisten subjektien pyrkimyksestä yhteiskunnalliseen distinktion samalla tavoin kuin kättelyn vakiintuminen yläluokan parissa 1800-luvulla.²⁴⁰

Länsimaiselle lääketieteelle intuitiivisen tietämisen lähes ehdoton kyseenalaistus voi puolestaan juontua new age -henkisyiden aatepohjasta ja sen organisoitumisesta. Ensinnäkin tämä tarkoittaa, että new age -henkisyys vaikuttaisi tarkemmin tarkasteltuna rakentavan ideoita ja aatepohjaa, jolta ponnistaa, mikä puolestaan ei eroa lopulta kovinkaan paljoa muiden uskonnollisten aatepohjien, kuten kristillisyyden rakentamisesta. Toiseksi länsimainen lääketiede ei keskimäärin ole kiinnostunut sellaisten järjestelmien osasista, jotka ulospäin vaikuttavat kokonaisuutena epävakailta.²⁴¹ Tällöin dikotomisessa asemassa toimiva länsimainen lääketiede helposti toteaa new age -henkisen uskomusjärjestelmän sen epävakauden vuoksi myös epäloogiseksi ja epärationaaliseksi sekä siten tarpeettomaksi tutkia. Länsimaisen lääketieteen dikotominen asema antaa tällä tavoin tieteenalalle suuren vallan myös valita, miten henkisyiden marginaalia käsitellään. New age -henkisyiden suhtautuminen länsimaiseen tieteseen sen sijaan on ailahteleva, välillä vaikuttaa siltä, että täydentävät ja vaihtoehtoiset hoitomuodot haluaisivat lääketieteen tekevän tutkimusta hoitomarginaalista – välillä länsimaisen tieteen halutaan sen tuomitsevan asenteen vuoksi pysyttelevän erossa hoitomarginaalista.²⁴²

Asiantuntijuutta voidaan määrittellä monella tapaa, mutta tämän tutkielman yhteydessä määrittelen asiantuntijan olevan oman alansa hyvin tunteva ammattilainen. Ammattilaisuus puolestaan perustuu tiedon, koulutuksen ja yhteiskunnallisen aseman sopivaan kohtaamiseen teoreettisella tasolla. Koulutuksen merkittävyys perustuu puolestaan usein tutkimukseen tai historiallisessa kontekstissa yleisesti hyväksytyyn tai kollektiivisesti oikeaksi koettuun. Tutkimuksen tekeminen itsessään painottuu tällä hetkellä hyvin vahvasti yliopistoihin – tutkimusta tehdään tosin myös esimerkiksi sairaaloissa ja yksityisissä laboratorioissa. Kouluttautumisen jälkeen länsimaisessa valtavirrassa koetaan yleensä yleisesti hyväksytyksi työskennellä alalla jonkin aikaa, ennen kuin yksilö saavuttaa asiantuntijuudesta kertovia titteleitä tai nimityksiä. Pitkälle

---

²⁴⁰ Ks. esim. Suominen 2017.

²⁴¹ Honkasalo 2017, 37, 41.

²⁴² Tutkijan päiväkirja 2017–2019.

kouluttautunut, tutkimusta tehnyt ja pitkään työelämässä ollut yksilö voi koulutuksen ja urakehityksen kautta saavuttaa yhteiskunnassamme hyvinkin arvostetun asiantuntijan aseman, kuten ylilääkäri. Esimerkiksi terveyden alan ammattilaiselta ja asiantuntijalta vaaditaan terveyden alan koulutusta ja kokemusta terveydenhoidosta, mielellään myös spesifimmistä ja komplisoituneemmasta alueesta, sillä ”vaikeimmat” asiat yleensä edustavat arkifilosofian terveysdiskurssissa suurempaa tietomäärää. Lääketieteen piirissä jatkokoulutukset ja erikoistuminen ovat yhä enemmän normalisoituneet.²⁴³

Kaikki haastattelemani ovat saaneet koulutuksen harjoittamaansa ammattiin. Koulutusten pituus sekä valtavirran dikotomioihin ja hierarkioihin sidonnainen kulttuurinen merkittävyys vaihtelevat, mikä tekee asiantuntijuudesta kiehtovan kompleksisen kysymyksen. Lääketieteen dikotomiaa länsimaisessa yhteisössä voidaan tarkastella esimerkiksi sen käsitteiden kautta. Jokainen lääketieteen käsite on instrumentti ja sen synty ja vakiintuminen perustuu käsitettä käyttävien avainyhteisöön. Tämä tarkoittaa, että käsitteen synnyn jälkeen, jonkun täytyy ottaa käsite käyttöön ja käyttöketjun täytyy vakiintua käsitettä käyttävien kesken. Käsitteen vakiintuminen tapahtuu avainyhteisön sisällä, jonka jälkeen käsite voi pyrkiä vähitellen vakiintumaan myös yhteisönsä ulkopuolella.²⁴⁴ Esimerkiksi lääketieteen käsitteiden vakiinnuttamista on historiallisesti tarkasteltuna tehty koko lääketieteen historian ajan, mikä antaa käsitteille tiettyä dikotomista painoarvoa verrattuna esimerkiksi nopeasti muuntuvaan arkikieleen.²⁴⁵

Toisaalta historiallisuus tarjoaa lääketieteelle myös pitkän tiedollisen perinteen. Foucault on todennut tiedon olevan valtaa, vaikka valta itsessään onkin sidottu ruumiillisuuteen. Vallan ja tiedon prosessit ovat kuitenkin rinnakkaisia ja olemassa yhteiskunnan sisällä. Terveystutkimuksen ollessa aina myös ruumiillisuuden tutkimusta, empiiriseen tutkimukseen ja naturalistiseen maailmankuvaan tukeutuva lääketiede voidaan historiallisessa kontekstissaan nostaa luotettavan tiedon johdonmukaisen tuottamisen vuoksi dikotomiseen asemaan suhteessa muihin tiedon tuottamisen tapoihin.²⁴⁶ Lisäksi

---

²⁴³ Hierarkiajärjestelmissä sosiaaliset ja taloudelliset tekijät vaikuttavat yhteiskunnan rakenteisiin ja erilaisiin hierarkkisiin asemiin liittyvä eri määrä vaurautta, valtaa ja arvonantoa. Koulutus, ammatti ja työmarkkinat ovat yksiä keskeisimmistä faktoreista hierarkiajärjestelmien tutkimuksessa. (Koivusilta 2012, 324–326.)

²⁴⁴ Latour 1987, 104.

²⁴⁵ Honkasalo 2017, 28–29. Honkasalo on todennut, että arkifilosofiaa pitääkin tutkia diskurssin tapaan.

²⁴⁶ Ahlbeck ja Oinas 2012, 131, 141, 145–146. On tunnettua, että potilaat käyttävät itsehoitona paljon kansanlääkintää, sekä nyt että historiallisesti. (Tiilikainen 2012, 171.)

lääketiedettä virallisena valtavirran instituutiona on tutkittu enemmän kuin muita tiedon tuottamisen malleja, mikä antaa sille historianitutkimuksellisesti kestävästi dikotomisen aseman tiedontuottajana siitakin huolimatta, että historiallisesti tarkasteltuna parantamista ovat tehneet runsaasti myös instituution ulkopuoliset.²⁴⁷ Toiselta kannalta katsottuna lääketieteen ja kirkon valta-asetat historiallisesti ovat mahdollistaneet myös tiedollisen ulottuvuuden kehittämisen ja levittämisen.

Informanttini ovat käyneet erilaisia koulutuksia päätyäkseen harjoittamaansa ammattiin. Yhteistä heille kaikille on uudelleen kouluttautumiseen tai täydennyskoulutukseen hakeutuminen. Kategorisesti koulutuksen arvostukseen liittyvä raja voidaan vetää tämän tutkielman yhteydessä koulutuksen järjestäjän pohjalta. Hierarkkisessa dikotomia-asetassa on sekä lääketieteellistä, että teologista koulutusta tarjoava yliopistoinstituutio. Yliopistokoulutusta ammatinharjoittamisen pohjana hyödyntävät lääkäri sekä kristillinen perhe- ja parisuhdeneuvoja. Lääkäri oli erikoistunut psykiatrian puolelle. Kristillinen perhe- ja parisuhdeneuvoja oli kouluttautunut ensin papiksi ja sittemmin opiskellut täydennysopintoina psykoterapeutiksi. Vaikka molemmilla new age -henkisillä hoitajilla on pohjakoulutuksena Suomen valtion tarjoama kolmannen tai toisen asteen koulutus, ei tämä koulutus kuitenkaan pääasiallisesti ole se koulutus, jonka pohjalta ammatinharjoitus tapahtuu ja asiantuntijuus määritellään. Enkelienergiahoitaja kertoi käyneensä kauppaopiston ja meridiaaniterapeutti oli kouluttautunut tanssitieteiden maisteriksi. Kuitenkin new age -henkiset hoitajat olivat väsymyksen tai kiinnostuksen muutosten vuoksi vaihtaneet alaa tai uudelleen kouluttautuneet aloille, jotka eivät länsimaisessa valtakulttuurissa vastaa dikotomian tiedollisia vaatimuksia. Lisäksi kouluttautuminen on tapahtunut pääosin valtakulttuurin dikotomisten instituutioiden ulkopuolella, mikä tekee tiedon hankinnasta valtakulttuurille jossakin määrin sopimatonta.²⁴⁸

Enkelienergiahoitaja kertoi kaivanneensa pois toimistotyöstä ja auttamaan ihmisiä. Hän kouluttautui hierojaksi ja kävi sittemmin vielä reiki-koulutuksen sekä kanavointiin ja puhumiseen liittyvän kurssin. Hän kuvasi hoidon opettelua alun epävarmuuden kautta:

---

²⁴⁷ Hakosalo 2012, 30.

²⁴⁸ Naturalismiin perustuva tiede on jakanut kokemukset kahtia: normaaleihin ja patologisiin. Humanistit ovat kuitenkin esittäneet tämän kaksijakoisuuden irronneen tarpeettomalla tavalla pohjastaan ja toimivan nyt vallankäytön välineenä. Tämän vuoksi kulttuurihistoria esimerkiksi tutkii aina joko kuvausta tai asetelmaa. (Honkasalo 2017, 20.) Yliluonnollisen patologisuuden vuoksi henkisillä koulutuksilla ei nähdä olevan arvoa tiedollisessa mielessä.

”No sillain ku reikiä kävin, niin siinä muistan että se oli tietyllä tavalla tarkkaa että mitenkä pitää kädet olla, että siinäki on eri oppisuuntia ja sitte mä opettajalle sanoin että ku mun käet lähtee, ne tärisee ja ne lähtee tekemään jotakin nin ne haluaa ihan muuta. Ni se sano että anna mennä vaan, se tulee sulle oma tapa. Ja sitte kun kävin sen [nimi] koulutuksen et siellä tuli se puhuminen, ni sehän jännäs kans kauheesti et puhunko minä vaan omiani”²⁴⁹

Vaikka kurssisisällöt ovat harjoittajalle selkeitä, eivät ne ole Suomessa virallisesti säädeltyjä tai standardoituja, joten yksittäiselle opettajalle jätetään suuri vastuu siitä, miten koulutus tapahtuu. Tämä tekee yhteiskuntahierarkkisesti tiedollisen ulottuvuuden epätarkaksi ja opettamisen perinteen epäloogiseksi. Lisäksi tämä mahdollistaa täysin rajattoman tiedon jakamisen yksilön intuition asettuessa tavalla tai toisella opettamisen keskiöön. Tämä puolestaan saa kulttuurin myös vaikuttamaan ulospäin epävakaa.

Meridiaaniterapeutti oli puolestaan saanut koulutuksensa kiinalaiseen lääketieteeseen perustuvista meridiaaniterapeutin opinnoista. Hän kuvasi koulutustaan yllättävän fysiologiseksi ja ihmetteli mystiikan poissaoloa opetuksessa:

”Siis se meridiaaniopiskelu... niin se oli vaan ne meridiaanit ja ne, ei ollenkaan sitä henkistä tai mystistä puolta. Ei myöskään jäsenkorjauksessa. Johtuen varmaan siitä, että kun se tausta on, että silloin kun ne on ollu ne kansanparantajat niin ne on tiennyt sen mystisen puolen ja sitten on tullut se aika että se on kielletty ja siitä ei oo voinut puhua, etä kaikki semmonen on ollu kiellettyä ja sitten ne... jäsenkorjauksessakin puhutaan vaan siitä fysiikasta ja anatomiasta mutta se on silti niin paljon enemmän. Mä olin aluks ihan niin kun ihmeissäni. [--] Niin tuota olin kyllä aluks ihan ihmeissäni että mikä on kun asiakkaan mukana tulee porukaa [energeettisesti] vähän enemmänkin että miten mä uskallan niinku [-] kysyä siltä asiakkaalta niitä asioita.”²⁵⁰

Kiinalaisen lääketieteen asema alempana verrattuna lääketieteen dikotomiaan on kiinnostavaa sinänsä, että kiinalaisen lääketieteen juuret ja perinne ulottuvat vakiintuneempina huomattavasti modernia lääketiedettä kauemmas historiaan.²⁵¹ Historiallisen tutkimuksen perinteen pituus ei siis vaikuta siihen, millaiseen asemaan itämainen lääketiede on asettautunut. Yksi puoli dikotomisuuutta voi tietysti olla maantieteellinen sijainti. Eurooppalaiset ovat historiallisesti katsoen olleet ”niskan päällä” useissa selkkauksissa: esimerkiksi kolonialismi ja sitä seurannut imperialismi ovat vaikuttaneet länsimaisen lääketieteen dikotomiseen asemaan suhteessa itämaiseen tai muiden alkuperäiskansojen omaan lääketieteeseen, vaikka tunnetumpi imperialismiin liitettävä käsite onkin ”valkoisen miehen taakka”. Kuitenkaan itämainen lääketiede ei ole

²⁴⁹ Enkelienergiahoitajan haastattelu 3/2018.

²⁵⁰ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²⁵¹ Hulkkonen 2010, 8.

Euroopassa saanut historiallisesti juurikaan jalansijaa vaan näyttää monessakin mielessä jääneen ylijäämäksi. Sosiologi Zygmunt Bauman esittää, että historiallisesti kulttuuriset törmäykset yhteisön sisällä tapahtuvat myös moraalisen järjestyksen muutoskohdissa, esimerkiksi naturalismin pyörtäessä yliluonnollisen käsitykset. Uuden ja vanhan kohdatessa tietyt asiat jäävät väkisin moraalisen järjestyksen ulkopuolelle.²⁵²

Länsimaiselle lääketieteelle itsessään puolestaan on tärkeää kokeellinen empiria. Länsimaisen terveystutkimuksen ruumiillisuuden tutkimuksessa naturalistinen empiria on osoittautunut tehokkaimmaksi suhteessa tieteen kehitykseen. Honkasalo on nostanut esiin myös Foucaultin alisteisen tietomuodon käsitteen eli ajatuksen siitä, että jotkin hierarkkisesti alemmassa asemassa olevat tieteelliseltä metodiltaan riittämättömän näkemykset jäävät helposti historian soraäänien alle.²⁵³ Toisaalta kiinalainen lääketiede on vahvasti yhteydessä itämaiseen uskontoperinteeseen. Länsimaisessa kulttuuriympäristössä valtio ja kirkko on pyrittä valistuksen jälkeen eriyttämään mahdollisimman tehokkaasti ja tieteenalat ovatkin kehittyneet täysin omiksi suuntauksikseen.²⁵⁴ Yksi länsimaisen tieteellisyyden periaate vaikuttaakin olevan selkeän oppialan eriyttäminen ja tieteenalojen kategorisaation tukeminen selkeän tieteellisen metodin luomiseksi.²⁵⁵ Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista, että kiinalaisen lääketieteen opinnoissa mystiikka saattaa loistaa poissaolollaan. Koulutuksen yhteydessä mystiikan poissaolo voi toisaalta kertoa kouluttajan pyrkimyksestä toimia normatiivisesti hyväksytyllä tavalla valtavirran sisällä. Mystiikan poissaolo koulutuksessa painottaa subjektiivista toimijuutta ja oppilaiden individualismia, sillä henkisyyden täytyy tällöin kuulua ammattia opiskelevan henkilökohtaiseen maailmankuvaan.

Yksi olennainen perustelu valtavirran tieteen harjoittamien tieteenalojen validiudelle on historiallinen tutkimusperinne. Historiallisen tutkimusperinteen validoinnin ja tieteellisen metodologian taakse asettuvat tässä tutkimuksessa sekä lääketiede, että teologia. Kristillinen perhe ja parisuhdeterapeutti kuvaili uskonnon ja lääketieteen suhdetta mutkikkaaksi:

”Mä ajattelen että... no riippuu varmasti myös että keneltä kysyy. [--] Mutta kyllä mä ajattelen että meillä siis se teologia on tiede, se on vanha tiedekunta,

---

²⁵² Bauman 2004, 21–23.

²⁵³ Honkasalo 2012, 444.

²⁵⁴ Koskela & Järvenpää 2017, 274–275.

²⁵⁵ Moderni tiede pyrkii puhdistautumaan hybrideistä, jolloin dikotomiat ovat välttämättömiä. (Latour 2006) Ks. myös esim. Järvinen & Kärki (toim.) 2005.

että se lähestyy uskontoa tieteen keinoin, se tutkii uskonnollisia kirjoituksia, tieteen ja uskon ilmiöitä, et sillä ei oo mitään ongelmaa niinku jotenki olla tieteen maailmassa. Ja sitte mä edelleen niinku sitä mitä rippikoululaisten kanssa aina puhutaan et sillä on niinkun vaan oma tulokulmansa. Että keittokirja kertoo miten tehään hyvä keitto ja matikankirja kertoo että miten niinku ynnätään ja vähennetään ja Raamattu puhuu siitä että miten ja miks, mut ei se kerro siitä että ehkä ei ees niinkään miten vaan että miksi, jotenki niinkun antaa sitä puolta [--] Siinä mielessä mä ajattelen että ne ei kilpaile toistensa kanssa.”²⁵⁶

Teologian asema länsimaisena tieteenalana säilyy edelleen, vaikka kirkko on nykyajassa kohdannut valtavasti kritisointia ja negatiivista julkisuutta. Kirkon asemaa sekularisoituvassa yhteiskunnassa on myös analysoitu paljon ja uskonnon yksityistyminen on nostettu esiin myös luterilaisesta kirkosta puhuttaessa. Hiltusen mukaan neljäsosa luterilaisen kirkon jäsenistä kertoo uskovansa Jumalaan eri tavalla kuin kirkko opettaa, mikä kertoo siirtymästä henkilökohtaisempaan uskonnonharjoituksen malliin. Moni kuvailee itseään mieluummin henkiseksi kuin uskonnolliseksi, mutta tämä ei kuitenkaan näy new age -henkisyiden kannattajamäärien nousun ja luterilaisen kirkon vähentyneiden kannattajamäärien korrelointina.²⁵⁷ Henkisyys ei kuitenkaan esiinny valtakulttuurissa enää pienissä määrin, vaikka se voidaankin häpeäkulttuurin ja uhkaavaksi tulkitun epäloogisuuden vuoksi sijoittaa marginaaliseen ja valtaväestön ulkopuoliseksi.

Haastattelemani psykiatrinen lääkäri kuvasi itseään liberaaliksi ja painotti lääketieteen kannalta tärkeää vapaaehtoisuutta henkisestä terveydenhuollosta puhuttaessa:

”Se on tosi monimutkanen asia, koska sitte kyllä joskus näkee semmosta että niihin uskotaan noihin tollasiin energiajuttuihin ihan silleen sokeasti ja.. ja siit tulee koko elämän tarkoitus ettei oo enää niinku mitää muuta ja se on pakonomasta ja... ni silloin se ei varmaa oo hyvä, mutta jokaisella voi olla mun mielestä oma tulkinta maailmasta. [--] just sanoisin että nää psykoosipotilaat heille se varmaan voi haitallistaki jos se sitte estää hoidon mutta... mutta muilla niin... se voi sitte olla että se mitä apua ehkä olis koululääketieteestäki kuitenkin saatavissa ni se jää sitte niinku saamatta että se elämänlaatu sitte voi jäädä sinne vellomaan.”²⁵⁸

Suomen lääkäriliitto on jo useamman vuosikymmenen ajan kartoittanut lääkäreiden suhtautumista täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen marginaaliin. Käyttämäni tutkimustulokset ovat vuosilta 1988, 1995, 2012 ja 2016. Suomen lääkärilehden artikkelissa *Lääkärit suhtautuvat kriittisesti uskomushoitoihin* tutkimuksellisen tiedon

---

²⁵⁶ Kristillisen perhe- ja parisuhdeneuvojan haastattelu 2018.

²⁵⁷ Hiltunen 2009, 41, 58. Heelas 2012, 9.

²⁵⁸ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

puutteellisuus nostetaan esiin lähes heti. Ristiriidan tälle lauseelle kuitenkin tuo heti seuraava virke, jossa todetaan hoidoilla olevan plasebo-vaikutus eli hoitojen teho riippuu uskosta hoitoihin. Virkeyhdistelmä on sinänsä mielenkiintoinen, sillä tutkimuksellisen tiedon puutteesta on vedetty johtopäätös, jonka mukaan hoidot ovat uskomushoitoja.²⁵⁹

Psykiatrian erikoislääkäri kuvasi vaihtoehtoisista hoitomuodoista käytävää keskustelua rajalliseksi:

”Hirveen vähän siit muuten keskustellaan niinku psykiatrian alalla et miten suhtaudut näihin vaihtoehtoihin, tosi vähän. [--] No kyllä sitä varmaan negatiivisenakin nähdään ainaki niinku somatiikan puolella ja varmaan psykiatriankin puolella, et tota... et turhia tommosia, tai niinkun tyhjänpäiväisiä hoitoja, joista ei tuu niinku mitään apua, voi tulla haittoja ja tämmöstä pelkoo.”²⁶⁰

Tutkimustuloksia lukiessa kulttuurihistoriantutkijana kiinnitän huomiota käytettyihin käsitteisiin, sillä ne ohjaavat myös vastausten suuntaa ja laatua. Tutkimusasetelma käyttääkin termejä uskomushoito ja vaihtoehtoinen hoitomuoto, eli asetelma antaa jo itsessään olettaa, että uskomuksiin liittyviä hoitoja käytettäisiin vaihtoehtona lääketieteellisille metodeille.

Lääkärilehden artikkelissa todetaan, että lääkäreiden suhtautuminen uskomushoitoihin on kiristynyt: kaikista kriittisimpiä ollaan henkiparannusta kohtaan, kaikista suopeimpia akupunktiota kohtaan. Mielenkiintoiseksi akupunktion sijainnin ”ei välttämättä haitallisten” joukossa tekeekin akupunktiosta tehdyt lääketieteelliset tutkimukset ja relevanttia olisikin pohtia, kuinka paljon nämä tutkimustulokset ovat vaikuttaneet lääkäreiden yleiseen suhtautumiseen. Akupunktion käyttöä osana lääketiedettä voisi harkita jopa 24% kyselyyn vastanneista lääkäreistä. Tutkimustuloksista on myös luettavissa, että akupunktion kieltäisi vain hyvin pieni prosentuaalinen osuus, kun taas jäsenkorjauksen, jota opetetaan myös Suomen hieronta-akatemiassa osana urheiluhierojan opintoja, kieltäisi haitallisena jopa kolmasosa tutkimukseen vastanneista. Henkiparannuksen puolestaan kieltäisi sairaiden ihmisten pettämisenä lailla 81% lääkäreistä, vaikka esimerkiksi vyöhyketerapian kieltäisi vain muutama prosentti.²⁶¹ Tutkimustulokset kielivätkin enemmän lääkäreiden mielikuvista täydentävien ja vaihtoehtohoitojen marginaalia kohtaan kuin itseasiassa lääkäreiden suhtautumisesta hoitoihin. Tästä kertoo

---

²⁵⁹ Ruskoaho & Vuorenkoski 2016, 46–48.

²⁶⁰ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017

²⁶¹ Ruskoaho & Vuorenkoski 2016, 46–48.

esimerkiksi se, että noin puolet lääkäreistä on sitä mieltä, ettei lääkärin ole soveliasta harjoittaa vaihtoehtohoitoja. Samaa tai edes jonkin verran samaa mieltä lääkärin oikeudesta harjoittaa vaihtoehtohoitoja oli vain alle 20% vastaajista.²⁶²

Huomiota herättävää on myös, että tutkimuksessa vajaa 70% oli samaa tai lähes samaa mieltä siitä, että hoitoja, joista ei ole länsimaisen lääketieteen hyväksymää evidenssiä ei pitäisi käyttää. Tämä on ajatuksena mielenkiintoinen. Yli 70% lääkäreistä myös olisi valmis jollakin tapaa rajoittamaan vaihtoehtohoitojen tarjoamista tietyille potilasryhmille, kuten lapsille tai vakavasti sairaille, ja yli 60% prosenttia uskoo vaihtoehtohoitojen olevan jonkintasoinen uhka suomalaiselle kansanterveydelle. Yllättävää on toiseen suuntaan kuitenkin, että noin 30% lääkäreistä voisi kuvitella vaihtoehtoisten menetelmien olevan mahdollisesti jollakin tasolla hyödyllisiä lääketieteelle.²⁶³ Erikoislääkäri nosti hoitomuotojen käytön esiin haastattelussa ensimmäisenä, kun kysyin mitä hän vaihtoehtoista hoitomuodoista tietää:

”No aika vähän on että eihän meillä koulutuksessa, peruskoulutuksessa siitä juurikaan oo mitään. Niinku mä oon keskustellu yhen Saksassa opiskelleen kollegan kassa ni heil on siellä hyvinki paljon vaihtoehtolääketieteen opintoja, et hyvin vähän tiedä vaihtoehtosista. [--] Mikä [opinnot osana saksalaista tutkintoa] on niinku mun mielestä toisaalta aika hyvä että... että tietää sitte ku kuitenkin ihmiset käyttää niitä aineita niin tietää niistä sitten jotakin.”²⁶⁴

Lääketieteen kannalta psykiatrisen erikoislääkärin mielipide onkin tutkimuksellisesti yhdistettävissä nimenomaan tiedon olemassaoloon ja sen ”valistusluontoisuuteen”. Lääketieteelle olisi hyödyllistä tunnistaa, mitä hoidot pitävät sisällään, vaikei niitä koettaisikaan empiirisesti valideiksi eikä niitä siten hyväksyttäisi osaksi länsimaisen valtakulttuurin terveystieteitä. Meridiaaniterapeutti sen sijaan kuvasi täydentävien hoitomuotojen merkitystä terveydenhuollolle asiantuntijuutta lisäävänä:

”Mutta sehän menee sillä tavalla että keski-Euroopassa niin tuota... ne arvostetut lääkärit on niitä joilla on täydentävien hoitomuotojen puolelta koulutusta. Ja ne lääkärit jotka on tavallaan sitä alempaa kastia, ovat heitä joilla on pelkästään länsimaisen lääketieteen koulutus. [--] Et se, niinkun, lääkärikonferensseissa ja tämmösissä niin parhailla paikoilla istuu ne jotka on, jolla on kiinalainen lääketiede tai homeopatia tai mitä kaikkee näitä vyöhyketerapiaa iha mitä tahansa näitä onkaan... niin tuota... Mut Suomi on takapajula. Ja täällä on niinku ihan hirveesti niitä että kun se argumentointi siltä puolelta on sitä että ’uskomushoitoja, uskomushoitoja’”²⁶⁵

²⁶² Ruskoaho & Vuorenkoski 2016, 46–48.

²⁶³ Ruskoaho & Vuorenkoski 2016, 46–48. Ks. Liite 1-3.

²⁶⁴ Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu 11/2017.

²⁶⁵ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

Ajatukseen saksalaisten pyrkimyksestä ottaa haltuunsa myös täydentävien- ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen marginaalia, ovat nojautuneet molemmat haastattelemani new age -henkiset informantit.

Historiallisesta perspektiivistä tarkasteltuna lääkäreiden suhtautuminen on kautta linjan koventunut samaa tahtia, kuin täydentäviä- ja vaihtoehtoisia hoitumuotoja on suomalaisen kulttuurin laitamille ilmaantunut. Toisaalta myös erot sekulaarimpien ja uskomuspohjaisemmaksi koettujen hoitomuotojen välillä ovat kasvaneet. Esimerkiksi kiropraktiikka ja lymfahieronta ovat päätyneet tutkimuksen puutteellisuudesta huolimatta yhä enenevässä määrin sarakkeeseen ”käytettäköön, jos joku tuntee saavansa siitä apua”. Henkiparannuksen olisi sen sijaan vuonna 1988 kieltänyt 62% ja vuonna 2016 81% vastanneista: noin viidesosa vastaajista on siis valunut sarakkeessa kriittisempään suuntaan. Myös ”en osaa sanoa” sarakkeen prosenttimäärät ovat melko tasaisesti, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, laskeneet, mistä voidaan päätellä, että lääkäreillä vaikuttaa olevan kollektiivisia mielipiteitä ja skeemoja asioista, joista ei ole juurikaan tieteellistä näyttöä tutkimuksen puutteellisuuden vuoksi. Tosin artikkeli mainitsee myös erot nuorten ja kokeneempien lääkäreiden välillä. Nuoret ovatkin osoittautuneet kokeneempia lääkäreitä kriittisemmiksi vaihtoehtohoitoja kohtaan, joten kaksikymmentä vuotta lääkärinä toimineen mielipide ei välttämättä ole muuttunut, vaan ikäluokkien eroavaisuudet erottuvat tutkimuksen tuloksissa: nykytrendin mukaiset ääripäiden painotukset saattavat näkyä myös nuorten lääkärien ajatusmalleissa.²⁶⁶

Ongelmallisena new age -henkisyudessa on pidetty myös hoitomarginaalinen popularisoitumista eli Heelasilta tutun eristäytymisen sijaan henkisyys on pyrkinyt osaksi nykyistä populaarikulttuuria.²⁶⁷ Populaarikulttuurin ongelma new age -henkisessä kontekstissa on nimenomaan sen kaupallisuus, mikä on luonut new age -henkisyiden harjoittajien tuotteille huomattavat ja lähes täysin kontrolloimattomat markkinat. Onkin tarkoituksenmukaista kyseenalaistaa new age -henkisyiden suhde kaupallistamiseen ja kulttuurimuodon hyödyntämiseen populaarikulttuurin kuvastoissa.²⁶⁸ Lisäksi vapaiden markkinoiden periaate houkuttelee huijauksia ja hyväksikäyttäjiä, jolloin esimerkiksi aito henkiseksi identifioituva yksilö ajautuu hankaluuksiin uskoaan halveksuvien vuoksi.

---

²⁶⁶ Ruskoaho & Vuorenkoski 2016, 46–48. Ks. Liite 1–3.

²⁶⁷ Mikaelsson 2013, 161.

²⁶⁸ Järvenpää 2017, 310, 314–315.

Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi erilaiset kuluttajan petokset. Huijaukset muokkaavat kulttuuria sisältäpäin ja vaikuttavat ulkopuolisten näkemyksiin kulttuurista. Tästä näkökulmasta näyttäisi hyödylliseltä tehdä lääketieteellistä tutkimusta täydentävien hoitomuotojen marginaalista ja sitä kautta pyrkiä standardoimaan new age kulttuuria ja erityisesti sen hoitomarginaalia luomalla kulttuurimuodolle laillinen ja kulttuurisesti hyväksyttävä toimintaympäristö. Alan standardoinnin kautta olisi mahdollista käsitellä hoitomarginaalin asiantuntijuutta valtakulttuurille mielekkäämmällä tavalla, kuten tunnehistoriallisessa tutkimuksessa on tapahtunut.²⁶⁹

Lääketieteellinen dikotomia on helppo paikantaa tutkimuksellisen perinteen pituuden lisäksi tieteenalan sisällä syntyneisiin yleisiin normeihin. René Descartes (1596–1650) loi 1600-luvulla dualismin ajatuksen. Hänen mukaansa ihminen oli jaettavissa kahteen osaan: materiaan ja sieluun. Myöhemmin filosofi Thomas Hobbes (1588–1678) otti empiirisen tieteenmallin ensiaskeleet ja leikkasi sielun ulos kyseisestä teoriasta, sillä sielu ei ollut mitattavissa. Tämän jälkeen filosofit kuten David Hume (1711–1776) ottivat ahkerasti kantaa yliluonnollisiin uskomuksiin ja sielun olemassaoloon. Hume totesikin, että uskomus sielun olemassaolosta oli sopiva vain primitiivisille ja barbaarisille kulttuureille. Sivistynyt valistuksenajan ihminen ei voinut loogisesti uskoa tai edes tarvita sieluun liittyviä uskomuksia. Vaikka kirkon merkitys yhteiskunnallisena hallintoelimenä alkoi vähitellen hiipua keskiajalta eteenpäin, se ei kuitenkaan tarkoittanut teologian oppialan väheksyntää. Muuttuessaan myös kirkko irtisanoutui primitiivisistä uskomuksista henkiin. Tulkinallisesti kirkon aseman muutos on tarkoittanut teologian ja lääketieteen kehittyneen erillisiksi tieteenaloiksi viimeisen kolmensadan vuoden aikana, joten myös näiden tieteenalojen diskurssit ovat toisistaan selkeästi erillään.²⁷⁰ New age -henkisyys vaikuttaakin yhdistelevän ajatuksia vähän molemmista kuulumatta kuitenkaan kumpaakaan, mikä puolestaan tarjoaa new age -henkisyydelle vain marginaalisen aseman kulttuurissa.

New age -henkisyyden vahvuus nykyaikana onkin uskonnon yksityistymisessä ja henkilökohtaisten henkisten tarpeiden täyttämässä.²⁷¹ New age -henkisyyden tutkimusta puolestaan ei voida varsinaisesti sijoittaa osaksi oikein mitään olemassa olevaa

---

²⁶⁹ Ådahl 2017, 165–194.

²⁷⁰ Koski & Järvenpää 2017, 274–275.

²⁷¹ Taira 2006, 23–24, 50.

länsimaisen tieteen hyväksymää tutkimusperinnettä. New age on sijoitettu esoterian kanssa esimerkiksi paranormaalien tutkimuksen piiriin ja pseudotieteisiin. Tutkimusperinteen puute validissa tutkimusympäristössä onkin yksi syy nykyiseen marginaaliasemaan. Aiemmin mainitun tunnediskurssin tuomisesta kumman kokemuksen taakse saattaisi rakentaa myös new age -henkisyydelle länsimaisen kulttuurin hyväksymän tieteellisen historian, ongelmallista voi kuitenkin tunnediskurssin käytössä olla kumman samastaminen mielenterveysongelmiin arkipuheessa. Tunnekokemus kumman äärellä on kuitenkin hyvin kokonaisvaltainen ja usein myös hyvin voimakas, joten se säilyy yksilön habituksessa, mikä saattaisi lisätä kokemuksen lääketieteellistä arvoa.²⁷²

Henkisyys on kuitenkin myös historiallisesti sijainnut lähes aina marginaalissa, vaikka sen historiaa voitaisiin kartoittaa aina antiikkiin saakka. Meridiaaniterapeutti otti myös aktiivisesti kantaa hoitomuotojen ja parantajien historiaan Suomessa:

”Onneks on niitä rohkeita ihmisiä, jotka niinku, jotka ottaa sen riskin ja vaikka niinku kuinka tuli leimatuks hulluksi ni ottaa se riskin ja puhuu asioista ääneen. Ääneen, koska ihmisillä on tosi paljon mystisiä ja selittämättömiä kokemuksia. [--] Että ihan Suomessakin ollaan niin, kun onhan meillä hyvin vahvat perinteet kansanparantamisessa ja siellä niinkun shamanismissa ja siellä mystiikan puolella, että jossakin viaheessa ollaan vaan menty Suomessakin silleen niin sanotusti pimeälle keskiajalle, että kaikki on kielletty.”²⁷³

Suomessa onkin hyvin vahva kansanperinne, jota alettiin aktiivisesti kitkeä pois 1500-luvulla Mikael Agricolan (1510–1557) toimesta. Ensimmäisessä suomeksi kirjoittamassaan Psalmtarin esipuheessa Agricola kirjoittikin poliittisen puheenvuoron kansanuskon muotojen pirullisuudesta.²⁷⁴ Luterilaisen kirkon merkitys suomalaisen kansauskon marginaalistumiselle on kiistaton. New age -henkisyyden piirteistä on kuitenkin kategorisesti turha keskustella ennen 1800-lukua, sillä siihen asti henkimaailman olemassaolo nähtiin osana luonnollista maailmaa. Henkisyyskulttuurin juuret ovat Juuso Järvenpään mukaan kansainvälissä okkultismissa, mutta Suomessa spiritualismi alkoi kiinnostaa vasta 1800-luvun lopulla. Tuolloin filosofian professori Arvi Grotenfeld (1863–1941) kirjoitti spiritualismista, Helsingissä pidettiin spiritualistisia istuntoja ja maailmalla tunnettu brittiläinen Elizabeth d’Esperance (1855–1919) vieraili Suomessa.

---

²⁷² Kanerva 2017, 119.

²⁷³ Meridiaaniterapeutin haastattelu 8/2017.

²⁷⁴ Koski & Järvenpää 2017, 276.

Myös Minna Canthin (1844–1897) salongissa keskusteltiin okkultismista.²⁷⁵ Esimodernin kulttuurin aikana myös suomalainen kansankulttuuri säilytti pienimuotoisen aseman osana kulttuurihistoriallista perinnettä ja esimerkiksi näkijöitä on uskottu olleen vielä 1900-luvun alussa. Kansanuskoon perustuva vanhakantaiseksi koettu kulttuuri kuitenkin lakastui modernin ihanteen viedessä voiton ja tuomitessa kansanperinteen parantajat puoskareiksi 1900-luvulle tultaessa.²⁷⁶ Tämän jälkeen 1900-luvun alusta henkisyyskulttuuria jatkoivat spiritualistinen liike 1940-luvulta eteenpäin sekä Suomen teosofinen seura heti 1900-luvun alusta eteenpäin.²⁷⁷

Yliluonnollisten kokemusten tutkimusta ovat lähestyneet varovasti muutamat tutkijat 1900-luvun puolella. Henkisyyden ja erilaisten kummien tutkijat ovat hyvin suorasanaisesti torjuneet omaa leimautumistaan määrittelemällä yliluonnollista ja kummaa mielenterveysongelmien kautta esimerkiksi hallusinaatioiksi. 1940-luvulla Tulenkantajiin kuulunut akateemikko Martti Haavio (1899–1973) kirjoitti kodinhaltijoihin liittyvien kummien kokemusten liittyvän stressiin ja fyysisiin vajaatiloihin. Uskontotieteilijä ja folkloristi Lauri Honko (1932–2002) kirjoitti kaksikymmentä vuotta myöhemmin perinteen luomista odotuksista ja sosiaalisen roolin merkityksestä yliluonnollisen kokemuksen synnyssä. Folkloristi Leea Virtanen (1935–2002) puolestaan kirjoitti yliluonnollisista kokemuksista neutraaliin sävyyn 1970-luvulla, minkä seurauksena hänen tieteellinen uskottavuutensa kyseenalaistettiin ja tutkimusta kritisoitiin laajasti. On siis selvää, että kumma on suljettu länsimaisen tieteen ulkopuolelle jo pitkään. Tabumaisuuden purkaminen on kyetty aloittamaan vasta 2000-luvun alussa, jolloin on nostettu esille esimerkiksi termi erityisherkkyyys. Erityisherkkyydellä tarkoitetaan yksilöä, jonka aistitoiminta on herkempää kuin yhteisössä keskimäärin ja tällä on myös osittain pyritty selittämään yksilöiden erilaisia tarpeita mielen harjoittamiseen.²⁷⁸ Kuitenkin new age -henkisyyttä kritisoivat myös kahtiajakautuneen keskustelun toisella puolella hyvinkin erilaiset toimijat kuten new age -henkisyyden harjoitteita rankkasanaanaisesti ruotiva Skepsis.²⁷⁹ Turun yliopiston alaisuudessa toimiva

---

²⁷⁵ Järvenpää 2017, 305, 308.

²⁷⁶ Honkasalo 2017, 41

²⁷⁷ Järvenpää 2017, 310.

²⁷⁸ Koski & Järvenpää 2017, 276–277, 284.

²⁷⁹ Rancken 2017, 79–80.

Vastalääke ry²⁸⁰ on myös ottanut osaa keskusteluun. Tosin sen objektiivista suhtautumista hoitomarginaaliin voidaan toistaiseksi vain spekuloida.

Tässä käsittelyluvussa olen pohtinut new age -henkisyiden marginaalista asemaa kulttuurihistoriallisessa kontekstissa. Täydentävien hoitomuotojen toiminta-ala on hyvin kontrolloimatonta ja sitä värittävät kaupallisuus, vapaamuotoisuus ja monimuotoisuus. New age henkisen terveydenhuollon vaihtoehtoisten hoitojen ulottuvuus on lääketiedettä huolestuttava piirre. New age -henkiset yksilöt itse pyrkivät aktiivisesti ylläpitämään yhteisöä, jonka parissa kokevat voivansa hoitaa terveyttään. Kulttuurihistoriallisesti tiedon ja vallan käsitteet ovat kietoutuneen yhteen lähes erottamattomasti. Valtakulttuurin instituutiot ovat tuottaneet, käyttäneet ja omanneet tietoa jo vuosisatoja. Tällä tavoin ne asettuvat dikotomiseen asemaan verrattuna kulttuurihistoriallisesti marginaaliseen, empiirisesti kyseenalaiseen yliluonnolliseen yhdistyvään new age -henkisyteen. Niiden näkökulma on, että new age henkinen asiantuntijuus ja ammattilaisuus eivät vastaa valtakulttuurin tiedollisia vaatimuksia. New age -henkisten näkemys kuitenkin vastustaa tätä ajatusta painottaen erilaisten kansanperinteiden ja itämaisiin uskontoihin sekä kulttuurimuotoihin perustuvaa tuhansia vuosia vanhaa perinnettä omana historiallisena tietoutenaan.

---

²⁸⁰ Vastalääke ry. <http://www.vastalaake.fi>.

4 Lopuksi

Täydentävät ja jossain määrin vaihtoehtoiset hoitomuodot ovat new age -henkiselle yksilölle uskon harjoittamisen tapa ja olennainen osa yhteisön kulttuurista koodia. Kokonaisvaltainen terveys on new age -henkiselle yksilölle jopa metafyyssinen tavoite. New age -henkiset terveystäydennykset ja erityisesti niihin tarjotut hoidot koetaan länsimaisen kulttuuripiirin sisällä jossakin määrin valtakulttuuria uhkaaviksi. Tämä uhkaavuus perustuu new age -henkiselle koherenssille keskeiselle energian käsitteelle. Energiaan liittyvä ykseys ohjaa new age -henkisen yksilön terveystäydennyksiä ja maailmankuvaa. Energia itsessään määrittellään kuitenkin länsimaisen valtavirtakulttuurin piirissä osaksi arveluttavaa new age -henkistä kulttuurista koodia. Epävakaalta vaikuttava uskomusjärjestelmä muotoutuu arkifilosofisessa dialogissa valtavirran edustajille käsittämättömäksi ja patologiseksi. Yliluonnollinen koetaan sekulaarissa maailmassa individualismia negatiivisesti rajoittavana ja naturalistiselle empirialle kyseenalaisena, joten siihen liittyviä terveystäydennyksiä ei ymmärretä valideiksi.

New age -henkisyys voidaan sen tutkimuksellisen puutteellisuuden ja sen länsimaisesta terveystäydennyksestä poikkeavan kulttuurisen koodin määrittelyjen vuoksi asettaa tutkimuksessa marginaaliseksi yhteisöksi. Henkisen terveydenhuollon marginaalia arvotetaan valtavirran toimesta saneltavilla käsitteillä kuten huuhaa, puoskarointi tai uskomushoito. Median negatiiviset uutisoinnit vaihtoehtoisten hoitojen puolella ovat myös osittain määritelleet hoitomarginaalia sen ulkopuolelta. Lääketieteellistä tutkimusta hoitomarginaalista on melko vähän, mutta valtakulttuurin kollektiivinen negatiivisävytteinen mielipide näyttää vaikuttaneen myös lääkäreiden mielikuviin hoitomarginaalista. On tulkittavissa, että kriittisyyteen vaikuttaa myös sukupolven vaihdos: nuoret lääkärit ovat vanhempia lääkäreitä kriittisempiä.

New age -henkiselle yksilölle täydentävät hoitomuodot tarjoavat apua arjen hyvinvoinnin ylläpitoon. New age -henkisessä keskustelussa usein vastakkain asetetaan lääketieteen kovempina, synteettisinä ja vieraina koettavat hoidot verrattuna henkisten hoitojen pehmeuteen, kokonaisvaltaisuuteen ja luonnollisuuteen. Hoitomarginaalin edustajat painottavat avoimen keskustelun ja kehon henkisen toiminnan merkitystä terveyden

ylläpidolle ja hyvinvoinnille. Täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen edustajille hoidot kuitenkin tarjoavat yksinkertaisia neuvoja ja tukea länsimaisen lääketieteen rinnalle. New age -henkisyydessä tärkeä aspekti on opetella kuuntelemaan omaa kehoaan, sillä ”kehoa vastaan toimiminen” aiheuttaa keholle erilaisia ongelmia ja vaivoja. Käsillä parantamiseen liittyy usein hierontaa verrannaisia keinoja ja new age -henkisyyteen liittyvät uskomukset puolestaan joko ovat tai eivät ole läsnä. Henkisyyttä kohtaan skeptisesti suhtautuvat tuskin hakeutuvat enkelienenergiahoitoon ja jäsenkorjauksessa henkisyydestä ei puhuta, jos ei asiakas sitä kaipaa. Kulttuurihistoriallisesti on tulkittavissa, että täydentävät hoitomuodot tarjoaisivat yksilölle arjen hyvinvointiin liittyviä hyödyllisiä ratkaisuja ja vastakkainasettelua ei välttämättä olisi tarpeenmukaista tehdä.

Tällä hetkellä lääketieteen edustajien enemmistö kokee kuitenkin vaihtoehtoisten hoitomuotojen marginaalin jonkin tason uhkana kansanterveydelle. Lääkäreiden täsmällisempiä huolenaiheita ei varsinaisesti ole kartoitettu, mutta alalla new age -henkisistä hoidoista puhutaan melko vähän. Kuitenkin lääkäreiden huolenaiheina saattavat olla vaihtoehtoisen hoidon suosiminen tilanteissa, joissa lääketieteen tarjoama hoito olisi henkilölle ehdottoman tärkeää. Toinen huolenaihe liittyy hoidon fysiologisiin vaaroihin: yli kolme neljäsosaa lääkäreistä rajoittaisi hoitojen käyttöä vaarallisten väärinkäyttöjen vuoksi. Lääkärit myös rajoittaisivat hoitoja esimerkiksi lasten ja vakavasti sairaiden parissa ehkäistäkseen kuluttajahuijauksia ja haitallisten hoitojen käyttöä. Toisaalta psykiatrisella puolella huolenaiheena ovat esimerkiksi new age -henkisyyden sekoittuminen psykoosin kanssa, sekä muut vastaavat mielenterveyden järkkymiseen liittyvät asiat.

Yhteisön kulttuurisen koodin muodostuminen itsessään perustuu kuitenkin historiallisiin kausaliteetteihin. Teologia ja lääketiede identifioituvat historiallisesti keskimäärin aina valtavirtaan. Tieteen kehitys on ollut yhtä olennaista länsimaisen yhteiskunnalliselle ja kulttuuriselle ajalliselle muutokselle kuin uskonto. Nämä kaksi ovat myös kautta historian pallotelleet keskenään. On huomattavissa, että sieltä täältä on historiassakin noussut esiin poikkeavia ajatuksia, kuten erilaisia aatteita, mutta uskonto ja historia ovat kautta aikojen eläneet omaa elämäänsä kantaen vuorotellen todellisen tiedon kruunua. Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista käsitellä esimerkiksi new age -henkisyyttä näiden rinnalla marginaalin ilmiönä, sillä yksi suurimmista syistä lääketieteen ja teologian dikotomialle on nimenomaan historiallisuus ja tutkimuksellinen perinne, jota new age -henkisyydellä

ei samassa mittakaavassa ole. Myös tutkielmani alkuperäisaineistossa tämä nousee esiin useamman kerran. Vastaavasti nimenomaan new age -henkisyyden marginaalia edustavat henkilöt useimmiten harmittelevat juuri tieteellisen tutkimuksen puutetta ja heidän uskonsa leimaamista ”huuhaaksi” tieteellisen näytön puutteellisuuden vuoksi.

Henkisyyttä, kummia kokemuksia ja yliluonnollista on tutkittu 1800-luvulta eteenpäin valtakulttuurin tieteellisen maailman torjumana. Yliluonnolliseen ja kummaan liittyvät tutkimukset on leimattu pseudotieteellisiksi valistusfilosofien ja lopulta Freudin tuomittua yliluonnollisen käsitykset primitiivisiksi, alitajunnasta kumpuaviksi uskomuksiksi, eikä tutkimusta ole voitu ottaa vakavasti. Tämä puolestaan on johtanut kumman marginalisoitumiseen ja tabumaisuuteen. Kuitenkin historiamme aikana yliluonnollinen on ollut pitkälle valistuksen jälkeiseen aikaan asti ja on osittain edelleen osa luonnollista maailmaa. Suomessa kansanperinteisiin liittyvät uskomukset ovat toimineet osana erityisesti talonpoikaiskulttuuria ja viimeiset suomalaiset näkijät ovat työskennelleet vielä 1900-luvun alussa, ennen sotia. Historiallisen perinteen jatkuvuuteen ovat vedonneet myös monet täydentävien hoitomuotojen kannattajat, ja esimerkiksi yrttien käyttö oman terveyden tukemisessa on levinnyt luontaistuotekauppojen kautta pitkälle new age -henkisiksi identifioituvien ulkopuolelle.

Riippumatta siitä, onko täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen hoitomarginaali lääketieteen kannalta validi, hoidoissa tapahtuva henkinen parantuminen on yksilölle todellista. Kulttuurintutkijat, kuten Rancken, Utriainen ja Honkasalo, ovatkin viime aikoina ottaneet kokemuksen tutkimuksen työstöön uudella tapaa. Kulttuurihistoriallinen näkemys onkin, että tulkinnat tuottavat todellisuutta eli todellisuus jäsentyy ja muodostuu siitä tehtyjen tulkintojen kautta. James on kuitenkin omassa teoriassaan esittänyt, että todellista on se, mikä saa aikaan toimintaa. Samalla tavalla asiaa on lähestynyt Latour, joka olettaa toimijan olevan olemassa nimenomaan toiminnan ja muutoksen aikaansaannin kautta. Kumma kokemus on kokijalleen todellinen ja sisältää yleensä voimakkaan tunnekokemuksen. Tämä tunnekokemus puolestaan voi johtaa muutokseen elämässä ja pelottavakin tunnekokemus voi new age -henkiseen kontekstiin sijoitettaessa muuntua voimaannuttavaksi, sillä myös muistaminen on aktiivista toimintaa ja muistoa muokataan ja työstetään joka kerta, kun se kaivetaan pitkäaikaismuistista esille työmuistiin. Lisäksi muiston muuntaminen kerronnaksi muokkaa muiston sisältöä valikoinnin ja ymmärrettäväksi tekemisen kautta.

Kokemuksentutkimus on yksi tutkimusalue, jossa historiantutkijalle, erityisesti kulttuurihistorioitsijalle, pitäisi olla merkityksetöntä millainen fysiologinen totuus pohja tutkittavalla asialla on. Kulttuurihistoriantutkimus ei ole totuustiede vaan sen merkittävyys on nimenomaan kulttuurimuotojen ymmärtämisessä. Kulttuurihistoriantutkijan tehtävä on ymmärtää, miten asiat ovat muotoutuneet ja näkyvät valtakulttuurissa. Henkinen maailma tarjoaa harjoittajalleen mahdollisuuden luoda elämälleen koherenssia ja helpottaa kumman lähestymistä. Tämä näkyy erityisen hyvin kuoleman kohtaamisesta. Jopa puolella puolisonsa menettäneistä on jonkinlaisia yliluonnolliseksi koettuja kokemuksia. New age -henkisyydellä on tarjota näille kokemuksille toimintaympäristö, vähintäänkin kokijan on helpompi keskustella kummallisesta kokemuksesta henkilölle, joka ei kyseenalaista kokemuksen todellisuutta. Häpeä kummista kokemuksista puhumisessa voi olla haitallista esimerkiksi suruprosessille ja lisäksi se jättää kokijan asian kanssa hyvin yksin. Varpula on myös todennut, että maailmankuvaa vastaan hyökkääminen ei ole rakentavaa ja esimerkiksi kuoleman yhteydessä ihmisen suru ja avoimen keskustelun tarjoaminen on paljon merkittävämpää. Lisäksi new age -henkisyys voi uskonnon tavoin tarjota lohtua surussa ja rankassa elämäntilanteessa, jonka läheisen kuolema on aiheuttanut. Samoin uskonnon tavoin new age -henkisyyttä suojelee Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeusjulistuksen kohta oikeudesta uskonnonvapauteen, vaikka henkisyyttä teoreettisella tasolla onkin hankala tarkastella perinteisten uskontotieteessä käytettyjen uskonnonmäärittelyiden kautta.

On selvää, että kaupallisuus on antanut new age -henkisyydelle mahdollisuuden levitä populaarikulttuurissa melko nopeasti. Kaupallisuus on kuitenkin myös tuottanut new age -henkiselle yhteisölle ongelmia, sillä se on houkuttellut huijauksia ja kulttuurin osilla myös rahastetaan jonkin verran. Ongelmia tuottavat täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen parissa myös liioittelevat lupaukset hoitojen tehosta, sekä mahdottomuus arvioida tiedon tai käytyjen koulutusten validiutta. New age -henkisyys järjestelmänä perustuu arkikieleen, jota ei ole validia siirtää suoraan ja sellaisenaan myöskään tutkimukseen tai akateemiseen maailmaan. Niin sanottu kansanfilosofia new age -henkisyudessa olisikin hyvä muuntaa tieteelliseksi kieleksi, sillä tieteessä pyritään tällä hetkellä erottamaan tieteen ja arjen käyttämät logiikat ja käsitteet hyvinkin tiukasti. Tällä tavoin tehdään tutkimuksellista validointia. Kulttuurintutkimuksen puolella olisi

kuitenkin tarkoituksenmukaista myös kysyä, kuinka kauas tiede voi erkaantua arjen maailmasta muuntumatta norsunluutorniksi, jonka prosessoimaa tietoa ei ole edes mahdollista käyttää yhteiskunnallisessa teoreettisessa ja käytännöllisessä rakentamisessa. Tieteen kielelle muuntaminen tarjoaa aina mahdollisuuden alan standardointiin. Lääketieteellisen tutkimuksen kanssa yhteistyössä täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen tarjoamaa tietoa ja koulutuksia voitaisiin arvioida ja legitimoida. Tämä vähentäisi hoitomuotojen hyötyjen liioittelua, auttaisi erottamaan vaaralliset hoidot ja lisäksi auttaisi kuluttajaa tunnistamaan sellaisen, joka harjoittaa ammattia niin sanotusti rakkaudesta lajiin eikä erilaisissa petostarkoituksissa. Lisensoidut säädellyt koulutukset ja alan puhdistaminen ylilyönneistä mahdollistaisi myös asiallisemman keskustelukulttuurin syntyminen ja suojaisi asiakkaiden lisäksi hoitajia. On kuitenkin huomioitava, että alan kokonaisvaltaista standardointia ei ole mahdollista tehdä sillä tietomäärällä ja tutkimuksella, jota on tällä hetkellä suoritettuna, vaan hoitomuotojen lääketieteellistä tutkimusta olisi aktiivisesti jatkettava.

Vaikka lääketieteellinen tutkimus toteaisi hoitojen tehon olevan vain plaseboon perustuvia, onko new age -henkisen terveydenhoidon täysi torjuminen kulttuuridialogisesti rakentavaa? New age -henkisyys uskonmuotona tarjoaa yksilöille mahdollisuuden terveyttä ylläpitävän koherenssin saavuttamiseen yhteisössä, jossa uskonnon yhteiskunnallinen merkittävyys ja kyky tarjota koherenssia on historiallisesti tarkasteluna heikompi kuin koskaan. Toisaalta hoitomarginaaliin liittyy myös asioita, joita lääketieteen on fysiologisen toimintametodologian kautta mahdotonta validoida. Hoitokokemusta arvioimalla on mahdollista kuitenkin arvioida jossakin määrin kaikkien hoitosuhteiden arvoa ja terveydenhoidon tavan tehoa. New age -henkisen terveydenhuollon käsitteistöä voidaan tutkimuksellisesti yhdistää tunteiden historialliseen tutkimukseen tai taiteiden tutkimukseen. Kuitenkin siihen liittyy fysiologinen puoli, jota länsimaisessa kulttuurihistoriallisessa ympäristössä on hankalaa kohdata mielekkäällä dialogin mahdollistavalla tavalla. Kulttuurihistoriallisen tutkimuksen näkökulmasta esittäisin kuitenkin loppukaneettina kysymyksen new age -henkisestä kokonaisvaltaisesta terveydestä: Onko kulttuurista käsitystä venyttävä välttämättä kulttuuria uhkaavaa ja millä tavoin uhan astetta on mahdollista määrittää?

Lähteet

Alkuperäislähteet

Haastattelut

Meridiaaniterapeutti ja perinteinen jäsenkorjaaja: Riikka Niemeläinen. Haastattelu 8/2017.

Yleislääkäri ja psykiatrinen erikoislääkäri. Anonyymi. Haastattelu 11/2017.

Energiahoitaja ja hieroja: Raija Pietikäinen. Haastattelu 3/2018.

Pappi, sekä perhe- ja parisuhdeterapeutti: Pirjo Salminen. Haastattelu 3/2018.

Päiväkirjat

Tutkijan päiväkirja, Nea Uusisalo. 5/2017 – 6/2019.

Kirjallisuus:

Cooper, Diana: *Atlantis: opas muinaiseen viisauteen*. Taivaankaari 2005.

Cooper, Diana: *Dragons: your celestial guardians*. Hay House UK Ltd 2018.

Cooper, Diana: *Enkelit vastaavat*. Taivaankaari 2007.

Cooper, Diana: *Hieman henkisistä laeista*. Taivaankaari 2000.

Cooper, Diana: *Ihanat enkelit*. Taivaankaari 2001.

Cooper, Diana: *Ihmeelliset yksisarviset*. Taivaankaari 2008.

Cooper, Diana: *2012 ja sen jälkeen*. Taivaankaari 2009.

Tutkimuskirjallisuus:

Aalto, Kirsti; Esko, Martti & Virtaniemi, Matti-Pekka (toim.): *Sielunhoidon käsikirja*. Kirjapaja Oy 1997.

Adonai. Henkisyiden kanavoiteja. Haettu 3/2017- 8/2019. www.adonai.fi

Arts and equals hanke. Haettu 6.2.2019. www.artsequal.fi.

Asprem, Egil ja Granholm, Kenneth: *Contemporary esotericism*. Acumen 2014.

Barcan Ruth: *Complementary and alternative medicine: Bodies, therapies, senses*. Berg publishers 2011.

Barad, Karen: *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke university press 2007.

Bauman, Zygmunt: *Wasted lives*. Polity press 2004.

Bengston research. Haettu 9.2.2018. <https://www.bengstonresearch.com/publications>

Benor, Dan: *Intuitive diagnosis – Subtle energies*, 1992. Journals, haettu 12.4.2018.

Deleuze, Gilles: *Kriittisiä ja kliinisiä esseitä*. Tutkijaliitto 2007.

Erri, Astrid: *Memory in Culture*. Palgrave Macmillan memory studies, 2005.

Etelä-Suomen sanomat 2009–2015. Mikrofilmi, Lahden kaupunginkirjasto.

Foucault, Michel: *Tarkkailla ja rangaista*. Otava 1975/1980.

Gergen, Kenneth: *Social construction in context*. Sage publication 2001.

Deleuze, Gilles: *Kriittisiä ja kliinisiä esseitä*. Tutkijaliitto 2007.

Hanegraaff, Wouter: *Western esotericism, A guide for the perplexed*. Bloomsbury publishing 2013.

Heelas, Paul: *The new age movement*. Blackwell publishing 1996.

Heelas, Paul ja Woodhead, Linda: *The spiritual revolution: why religion is giving way to spirituality*. Blackwell publishing 2005.

Helo, Katja: *Kokemuksia kivillä hoitamisesta. Etnografinen tutkimus vaihtoehdollääkinnän marginaalista*. Pro gradu -tutkielma, Humanistinen tiedekunta; Historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksenlaitos; Folkloristiikka. Turun yliopisto 2017.

Himalaja-joogasivusto. *Mitä jooga on?* Haettu 4.6.2019.

www.himalaja.fi/mita-jooga-on/

Honkasalo, Marja-Liisa ja Koski, Kaarina (toim.): *Mielen rajoilla: arjen kummat kokemukset*. SKS 2017.

Honkasalo, Marja-Liisa ja Salmi, Hannu (toim.): *Terveyttä kulttuurin ehdoilla: Näkökulmia kulttuuriseen terveystutkimukseen*. K&H, Painosalama 2012.

Hulkkonen, Johanna: *Terveenä pysymisen taito kiinalaisessa lääketieteessä*.
Opinnäytetyö, hoitotyön koulutusohjelma, terveydenhoitajan suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu 2010.

Hyyppä, Markku ja Liikanen, Hanna-Liisa: *Kulttuuri ja terveys*. Edita Prima Oy, 2005.

Johannisson, Karin: *Melankolian huoneet. Alakulo, ahdistus ja apatia sisällämme*. Atena 2012.

Järvinen, Hanna & Kärki, Kimi (toim.): *Avaintekstejä kulttuurihistoriaan*. Cultural history – kulttuurihistoria 6. 2005.

Kaartinen, Marjo: *Breast cancer in the eighteenth century*. Pickering & Chatto 2013.

Kamppinen, Matti: *Enkelten aika. Aikäsityksistä ja elämän tarkoituksesta*. Loki-kirjat 1999.

Kamppinen, Matti ja Jakonen, JP: Systems thinking, spirituality and Ken Wilber: Beyond new age. *Approaching religion, Vol. 5 No. 2*, marraskuu 2015. Doria haettu 16.10.2018.

Komulainen, Jyri ja Vähäkangas, Mika (toim.): *Luterilaisen kirkon loppu? Kirkko ja monet uskonnot*. Edita 2009.

Kuntalehti.fi: Hus ylittää raja-aitaa lääketieteeseen, *Kuntalehti* 12.3.2018
<https://kuntalehti.fi/uutiset/sote/hus-ylittaa-ajaa-luonnonlaaketieteeseen/>

Lehtovaara, Riina: Tiinan äiti: Tiina kuoli rintasyöpään koska valitsi vaihtoehtohoidot. *Kotiliesi* 28.4.2018.

<https://kotiliesi.fi/ihmiset-ja-ilmiot/ihmiset/tiina-kuoli-rintasyopaan-koska-valitsi-vaihtoehtohoidot/>

Lalu, Liisa: *"Eespäin, eespäin tiellä taistojen, rinta rinnan astukaamme siskot, veikot!" : -1970-luvun nuortaistolaisuus entisten taistolaisten muistamina*. Pro gradu –tutkielma; Humanistinen tiedekunta; Historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksenlaitos; Kulttuurihistoria. Turun yliopisto 2015.

Latour, Bruno: *Emme koskaan ole olleet moderneja*. Vastapaino 2006.

Latour, Bruno: *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press 2005.

Latour, Bruno: *Science in action: How to follow scientists and engineers through society*. Harvard University press 1987.

Lynch, Gordon: *The New Spirituality. An introduction to progressive belief in the twenty-first century*. IB Tauris 2007.

Mieli ja toinen -hanke. Haettu 5.4.2018. www.mindandother.fi

MTV3, sarjalistaus. Aaveiden jäljillä. Haettu 3.9.2019.
<https://www.mtv.fi/sarja/aaveiden-jaljilla-33011225>

Mustajoki, Pentti: Miksi terveydenhuoltomme ei käytä homeopatiaa? *Duodecim Terveyskirjasto* 23.11.2010.
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kol00004&p_listatyyp_pi=kol

Nelonen-media. Vain elämää kausi 7. Ohjelman esityspäivä 13.10.2017.

Partridge, Christopher: *The re-enchantment of the West*. Part 1. T & T Clark International, 2004.

Partridge, Christopher: *Uusien uskontojen käsikirja*. Kirjapaja 2006.

Peltola, Jarmo ja Markkola, Pirjo: *Kuokkavieraiden pidot*. Vastapaino 1996.

Pesonen, Heikki; Lehtinen, Elina; Myllärniemi, Nelli ja Blom, Minja (toim.): *Elokuva uskonnon peilinä: uskontotieteellisiä tarkennuksia länsimaiseen populaarielokuvaan*. Uskontotiede, Helsingin yliopisto 2011.

Rancken, Jeena: *Yliluonnollinen kokemus: Tulkinta, merkitys ja vaikutus*. Vastapaino oy 2017.

Rantala, Heli ja Ollitervo, Sakari (toim.): *Kulttuurihistoriallinen katse*. Cultural history – Kulttuurihistoria 8. 2010.

Reuters: Näkökulma: Google uskoo homeopatiaan ja se on vaarallista! *Yle.fi -blogi* 30.12.2016. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/12/30/nakokulma-google-uskoo-homeopatiaan-ja-se-vaarallista>

Ruskoaho, Juho ja Vuorekoski Lauri: Lääkärit suhtautuvat kriittisesti uskomushoitoihin. *Suomen lääkärilehti* 39/2016 vsk 79, s. 46-48.

Rytty, Suvi: *Vesi vanhin voitehista, Jumala parantajista: marginaalitus ja legitiimiys luonnonparannusliikkeen ja lääketieteen välisessä propagandsodassa vuosina 1906-1914*. Pro gradu -tutkielma; Humanistinen tiedekunta; Historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksenlaitos; Suomen historia. Turun yliopisto 2007.

Seppälä, Olli ja Seppälä, Ullamaija (toim.): *Enkeli tuli luokseni: Suomalaisia kokemuksia*. Kirjapaja Oy, 1999.

Sutcliffe, Steven & Bowman, Marion (toim). *Beyond New Age: Exploring alternative spirituality*. Edinburgh University Press 2000.

Sutcliffe, Steven J. & Gilhus, Ingvild Sælid (toim). *New Age Spirituality: Rethinking Religion*. Acumen 2013.

Suomen energiahoitajat ry. Haettu 4.2.2018. www.suomenenergiahoitajat.fi

Suomen hierojakoulut. Haettu 9.11.2018. www.suomenhierojakoulut.fi

Suominen, Annakaisa: *Kättelyn merkitykset suomalaisessa tapakulttuurissa 1800-luvulta 2000-luvulle*. Väitöskirja; Humanistinen tiedekunta; Historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksenlaitos; kulttuurihistoria. Turun yliopisto 2017.

Telsu: TLC:n ohjelmalistaus. Haettu 17.7.2019. <https://www.telsu.fi/mama+medium>

Taira, Teemu: *Notkea uskonto*. Eetos 2015.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Terveystuotteena markkinoitu hopeavesi on juojalleen yksiselitteisesti haitallista. *THL* 10.8.2018. <https://thl.fi/fi/-/terveystuotteena-markkinoitu-hopeavesi-on-juotuna-yksiselitteisesti-haitallista>

Tuorila, Lasse: Voisivatko koululääketiede ja vaihtoehtohoidot lähestyä toisiaan? *Yle*. 1.2.2016, päivitetty 2.2.2016. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/01/voisivatko-koululaaketiede-ja-vaihtoehtohoidot-lahestya-toisiaan>

Ukkonen, Taina: *Menneisyyden tulkinta kertomalla: Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomuksen tuottamisprosessina*. SKS, Hakapaino 2000.

Utriainen, Terhi: *Enkeleitä yöpöydällä: arjen ja lumon etnografiaa*. SKS, 2017.

Uuden etsijät – hanke. Haettu 9.2018. www.uudenetsijat.fi

Vastalääke ry, Turun yliopisto. Haettu 24.7.2019 www.vastalaake.fi

Vilkko, Anni: *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana: Naisen elämän kerronta ja luenta*. SKS 1997.

Weber, Max: *Maailmanuskonnot ja moderni länsimainen rationaalisuus: Kirjoituksia uskontososiologiasta*. Alkuperäinen julkaisu 1920. Vastapaino 1989.

WHO. Haettu 12.9.2019. www.who.int.

Yle.fi: Hyvinvointi-ilmiö myy: Ravintolisiin ja rohdoksiin puoli miljardia euroa, *Yle* 16.1.2016 <https://yle.fi/uutiset/3-8598418>.

Yle.fi: Luontaistuotteita flunssaan? Lääkäri: ”Jos niiden nauttiminen auttaa, niin voihan niitä ottaa”, *Yle* 24.11.2015.

<https://yle.fi/uutiset/3-8467638>.

Yle.fi: Vyöhyketerapiasta apua koliikkiin. *Yle* 11.11.2009.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/11/11/vyohyketerapiasta-apua-koliikkiin>.

LIITTEET

1. Liite

TAULUKKO 1		Lääkärien suhtautumisen uskomushoitoihin muutos 1988–2016			
		Sairaiden ihmisten pettämistä, pitäisi kieltää	Käytettäköön jos joku tuntee saavansa siitä apua	Voisi harkita sen laajempaa käyttöä myös lääkärin työssä	En osaa ottaa kantaa
Akupunktio	1988	2	75	20	3
	1995	2	68	27	3
	2012	1	60	37	2
	2016	2	69	24	5
Naprapatia	1988	8	52	23	18
	1995	6	57	25	12
	2012	5	60	26	9
	2016	6	61	14	19
Vyöhyketerapia	1988	31	36	3	30
	1995	29	53	3	15
	2012	30	58	7	6
	2016	38	46	2	14
Homeopatia	1988	46	33	3	18
	1995	46	38	3	13
	2012	-	-	-	-
	2016	71	21	1	7
Kiropraktiikka	1988	7	51	28	13
	1995	4	51	36	9
	2012	4	57	34	5
	2016	5	63	21	12
Henkiparannus	1988	62	21	1	16
	1995	57	28	1	14
	2012	75	18	1	6
	2016	81	12	0	7
Lymfahieronta	1988	-	-	-	-
	1995	8	58	26	8
	2012	6	56	34	4
	2016	5	63	23	8

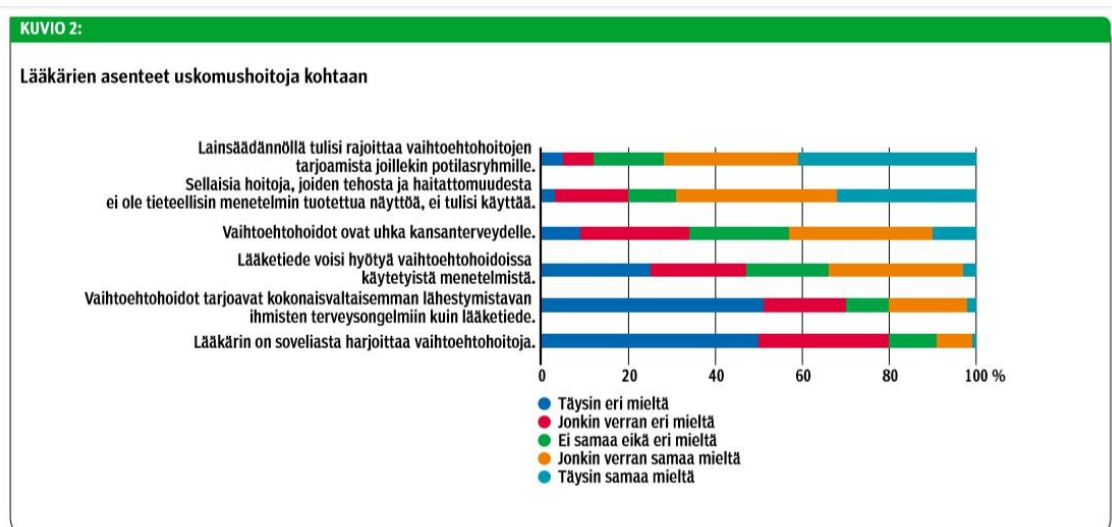
Taulukon lähde: Ruskoaho, Juho ja Vuorenkoski Lauri: Lääkärit suhtautuvat kriittisesti uskomushoitoihin. *Suomen lääkirilehti* 39/2016 vsk 79, s. 46-48

2. Liite

Taulukon lähde: Ruskoaho, Juho ja Vuorenkoski Lauri: Lääkärit suhtautuvat kriittisesti uskomushoitoihin. *Suomen lääkärilehti* 39/2016 vsk 79, s. 46-48

3. Liite

Taulukon lähde: Ruskoaho, Juho ja Vuorenkoski Lauri: Lääkärit suhtautuvat kriittisesti uskomushoitoihin. *Suomen lääkärilehti* 39/2016 vsk 79, s. 46-48

4. Liite

Haastattelukysymykset, joiden pohjalta haastattelukeskustelut on käyty.

1. Mitä teet työksesi?
2. Oletko aina tehnyt näitä töitä?
3. Millainen koulutus sinulla on? Miten olet ammattiisi päätenyt ja miksi?
4. Teetkö yhteistyötä kollegoiden kanssa? Millainen työyhteisö sinulla on? Mitä asiakastapaamisessa tapahtuu? Suositteletko hoitotapaamisia tms? Millaisia asiakkaita sinulla käy?
5. Mitä tiedät henkisistä hoidoista? Miten ammattikuntasi suhtautuu henkisyyteen ja vaihtoehtoiisiin hoitomuotoihin? TAI Mitä henkisessä hoidossa tapahtuu? Millaisia kokemuksia sinulla on henkisten hoitojen kentällä?
6. Mitä tarkoittaa kokonaisvaltainen terveys?
7. Koetko olevasi uskonnollinen/henkinen? Miten tämä näkyy arjessasi? Miten henkisyytesi/uskonnollisuutesi suhtaudutaan?

5. Liite

Haastateltavan nimi haastattelu päivämäärä
Haastattelulupa
Turun yliopisto, humanistinen tiedekunta, kulttuurihistoria
pro gradu aineisto

1. Lupa äänittää haastattelu myönnetty.
2. Lupa arkistoida haastattelun litterointi ja ääninauha tutkijan omiin aineistoihin.
  - a. Haastattelijalla on lupa luovuttaa haastattelumateriaali Turun yliopiston arkistoon.
3. Lupa käyttää haastatteluaineistoa haastattelijan pro gradu tutkielman aineistona, sekä haastattelijan mahdollisesti tulevaisuudessa tekemissä tutkimuksissa.
  - a. Turun yliopistolla on lupa käyttää haastatteluaineistoa tutkimuksellisiin tarkoituksiin.
4. Haastateltava suostuu / ei suostu esiintymään tutkimuksessa omalla nimellään.

Haastateltavan nimi ja ammattinimike:

Allekirjoitukset

6. Liite

Haastattelupyynnö, sähköposti:

Hei,

Teen kulttuurihistorian pro gradu -tutkielmaa Turun yliopiston humanistiseen tiedekuntaan new age -henkisyiden muutoksesta Suomessa ja haluaisin haastatella sinua tutkielmani alkuperäisaineistoa varten. Tutkielmani käsittelee henkisyiden, uskonnollisuuden ja tieteiden välisiä ristiriitoja ja yhtäläisyyksiä ja olen nostanut tutkimukseni keskiöön kokonaisvaltaisen terveyden käsitykset. Olen erityisesti kiinnostunut siitä, miten henkisyys ymmärretään arjessa ja millaisia erilaisia merkityksiä se saa erilaisissa arjen ympyröissä, sekä miten se yhdistetään tai jätetään yhdistämättä erilaisiin asioihin. Tutkimukseni on puhtaasti yksilökokemuksista kiinnostunutta. Haastattelen tutkielmaani varten useita eri oman alansa asiantuntijoita kuten lääkäreitä, pappia sekä erilaisia henkisiä hoitajia ja energiahoitajia. Tutkielmani ohjaajana toimii kulttuurihistorian lehtori Maarit Leskelä-Kärki.

Haluaisin haastatella sinua työstäsi *ammatti*: Millainen koulutus sinulla on, millaista työelämä on, miten *työ/uskonto/ideologia* näkyy arjessasi. Haluaisin kuulla myös ajatuksiasi kokonaisvaltaisesta terveydestä, sekä henkisyiden maailmasta. (*Ks kysymyslista Liite 4.*)

Mikäli suostut haastateltavaksi, lähetän sinulle pyynnöstä mielelläni alustavan listan teemoista ja keskeisistä kysymyksistä, jotta tiedät tarkemmin mitä haastattelun sisällöltä voi odottaa. Haastattelun periaatteista sen verran, että mitään en pakota sinua kertomaan eikä sinun ole pakko esiintyä omalla nimelläsi. Haastattelut äänitetään, mutta haastattelun aikana voimme stopata äänitystä, mikäli haluat esimerkiksi antaa minulle henkilökohtaisen esimerkin, jonka et toivo päätyvän lopulliseen työhöni, mutta jonka uskot vaikkapa avaavan ajatuksiasi minulle paremmin. Haastattelun äänityksestä tehdään kirjallinen versio, litterointi, jonka säilömisestä voimme sopia erikseen. Käydään näitä teknisiä juttuja läpi, vielä myöhemmin lisää, mikäli suostut haastateltavakseni.

Kysymys siis kuuluukin tässä vaiheessa: Saisinko haastatella sinua tutkielmaani varten? Aiemmissa haastatteluissa olen itse tullut joko haastateltavan työpaikalle tai kotiin, miten olemme vain sopineet. Haluan, että haastattelu on sopivan rento ja helpon tuntuinen tilanne, sillä olen vilpittömästi kiinnostunut oppimaan mahdollisimman paljon jokaisesta haastattelusta. Haastattelut ovat kestäneet keskimäärin noin tunnin verran.

Ystävällisin terveisin,

Nea Uusisalo

p. 000 0000000

7. Liite

Meridiaaniterapeutin haastattelu, tiivistelmä

Informantti kertoo meridiaaniterapian perustuvan kiinalaiseen lääketieteeseen. Terapiamuodon on tiivistänyt nykyiseen muotoonsa amerikkalainen fysioterapeutti. Hoitomuodossa päämeridiaanit hoidetaan auki ja hoitoon yhdistetään vyöhyketerapiaa ja akupunktiota. Informantti kuvaa meridiaaneita ohuiksi kanaviksi, joissa virtaa kirkas neste. Hän painottaa, että kyseessä eivät ole pelkästään energiavirrat, vaikka kertookin nimenomaan energian virtaamisen olevan keholle tärkeää. Informantti kertoo myös mystiikan olevan tärkeä osa hoitomuotoa.

Informantti kertoo henkisen hoidon tehon perustuvan suurelta osin siihen, miten henkisiä hoitaja ja hoidettava ovat. Mitä henkempi yksilö on, sitä enemmän hän kykenee hoitoa antamaan tai vastaanottamaan. Informantti kertoo, että asiakkaiden hoitotarpeita on hankalaa yleistää: jotkut tarvitsisivat mutta eivät halua vastaanottaa hoitoa. Hän näkee, että joillekin sairastamisesta tulee elämäntapa. Yleisesti informantti kertoo hoitoon tulevan yksilöitä, joilla on vähintäänkin *sosiaalista herkkyyttä*, eli jonkinlaisia kummia kokemuksia: esimerkiksi enneunia tai etiäisiä. Tästä ”ylöspäin” asiakkaisiin mahtuu kaikenlaisia henkistä herkkyyttä. Informantti kertoo myös asiakkaiden puhuvan paljon yksityisasioitaan hoidon aikana: hoitaja keskustelee hoidettavan kanssa. Informantti kokee tehtävänsä hoitajana olevan hoitaa kipua energiakehosta. Mystiikka ei ole hoidon tarkoitus, mutta asiakkaasta riippuen keskustellaan myös mystisistä asioista. Hoitaja kokee, että kanavoidessaan hän saa myös tietoa hoidettavan energiakehosta. Hoito on

myös hoitajalle hyvin raskas, sillä kipuenergia kulkee hoitajan kautta ulos asiakkaan kehosta.

Meridiaaniterapeutiksi opiskelu on hankalaa. Kiinalaisen lääketieteen puolelta kurssitietoutta on, mutta mystiikka ei ole opinnoissa läsnä. Informantti uskoo tämän johtuvan siitä että perinteisesti kansanparantajat ovat tienneet mystisen puolen, eikä mystiikasta ole voinut julkisesti puhua. Informantti kertoo myös kristinuskon sisältäneen jälleensyntymisopin, mutta oppi on poistettu Raamatusta. Myös jälleensyntyminen on tämän jälkeen muuntunut kielletyksi puheenaiheeksi.

Informantti kertoo hoitosuhteiden muodon ja laadun vaihtelevan. Hänen nähdäkseen ihmiset hakevat häneltä apua tietyssä elämänvaiheessa, kun hän voi auttaa. Kuitenkin myös pitkiä ja luottamuksellisia hoitosuhteita voi muodostua. Osa käy muutaman kerran, osa vuosia. Ensimmäisellä käyntikerralla hoitaja keskustelee asiakkaan kanssa tämän toiveista hoidon suhteen ja voi antaa suosituksia, mutta ensisijaisesti hän kertoo kuuntelevansa asiakkaan toiveita. Informantti kertoo omasta kokemuksestaan akupunktiohoitajan kanssa: heille on muodostunut luottamuksellinen suhde. Hän myös kertoo akupunktiohoitajan osaavan auttaa häntä myös alitajuisten pelkojen ja kipujen yli.

Informantti kertoo lähteneensä tanssitieteiden ammattiopintoihin vuonna 1996, saaneensa lapsia ja lopulta valmistuneensa vuonna 2005. Hän kertoi tutustuneensa kiropraktiikkaan, fysioterapiaan ja akupunktioon opintoihin liittyvän urheiluääkäriin avustuksella. Valmistumisen jälkeen hän muutti nykyiselle kotipaikkakunnalle tekemään ammattialansa työtä. Hän kuitenkin huomasi muutaman työvuoden jälkeen, ettei enää toipunut työvuoden rasituksista vaan joutui lopulta pidemmälle tauolle töistä. Tämän tauon aikana henkiset ihmiset ja henkisyys alkoivat ujuttaa häntä hänen elämäänsä. Lopulta hän tapasi erään energiahoitajan, jonka kannustuksesta hän lähti opiskelemaan jäsenkorjausta. Tämän jälkeen hän tapasi tulevan meridiaaniopettajansa ja opiskeli meridiaaniterapeutiksi tämän opiskeluryhmässä. Informantti kertoo kuitenkin jokaisen hoidon olevan ”sukellus syvään päähän”: jokainen kerta tuntuu uuden opettelulta.

Informantti kertoo mystiikan tulleen hänen elämäänsä jo hankalan lapsuuden aikana. Lapsuuden kokemuksista psyykkisesti parantuessa muuttui maailmankuva samalla henkiseksi kuin huomaamatta. Hän huomasi kykenevänsä lukemaan ihmisiä ja

tulkitsemaan heitä sanattomasti. Hän kertoi että henkisyiden tulo elämään tuntui ensin todella hullulta: koko hänen elämänsä muuttui todella vaikeaksi ja hänen täytyi hakea apua negatiivisen energian pakkautuessa jokaiselle elämän osa-alueelle. Hän kertoo kuitenkin koko prosessin vahvistaneen häntä ja opettaneen hänelle negatiivisilta energioilta suojautumista. Informantti kertoo mystiikan olevan läsnä arjessa vaihtelevasti. Välillä energiat ovat intensiivisiä, välillä maadoittuminen on tärkeämpää.

Lopuksi keskustelu käsittelee sitä, miksi joillekin ihmisille uskaltaa avata henkisyyttä, kun taas joillekin ei. Informantti kertoo tarjoavansa keskustelussa usein ”täkyjä”, joihin tarttumalla toinen osapuoli voi joko tarttua henkiseen aiheeseen tai jättää henkisen keskustelun käymättä. Informantti kertoo, että ammatissaan hän ei kohtaa vahvoja negatiivisia ennakkoluuloja. Kuitenkin terveyskeskuksessa hän kokee saavansa osakseen vähättelyä ja halveksuntaa. Hän kokee tämän ristiriitaisena, sillä keski-Euroopassa lääkärit käyttävät hänellekin tuttuja tekniikoita, eikä kyseessä informantin mielestä voi aina olla pelkkä plasebo-vaikutus. Lumelääke-keskustelun ja ”uskomushoito”-termin vuoksi informantti näkee, ettei asialliseen keskusteluun edes päästä. Kuitenkin hän toivoo keskusteluyhteyden syntyvän. Lisäksi hän kertoo, että Suomessa on vahva kansanparantamisen perinne ja ihmisillä on paljon mystisiä kokemuksia, joiden vuoksi hän arvostaa henkisiä yksilöitä, jotka puhuvat asiasta ääneen.

8. Liite

Enkelienergiahoitajan haastattelu, tiivistelmä

Informantti kertoo käyneensä energiahoitajan ammattiaan varten enkelienergiakoulutuksen ja reikikoulutuksen. Hän kertoo olleensa mukana henkisten hoitojen ammattipiirissä reilusti yli kymmenen vuotta. Hän kertoo käyneensä aikanaan kauppaopiston ja olleensa toimistotöissä. Hän kertoo ystävän houkuttelleen hänet ensimmäiselle enkelikurssille ja kuvaa tilannetta, jossa he olivat tulossa kurssilta takaisin, kun enkelit auttoivat heitä välttämään hirvikolarin fyysisesti kaasupoljinjalkaa höllentämällä. Informantti kertoo henkisyytensä alkaneen jo lapsuudesta, vaikkei hän sitä itse sillä tavalla tunnistanutkaan ennen kuin vasta myöhemmin. Hän kertoo esimerkiksi kuvitelleensa lapsena lentäneensä energeettisesti heidän kotitalonsa yllä. Informantti kertoo myös perhepiirissä nähdyistä enneunista, jossa eri perheenjäsenet olivat tietyn saman unen perusteella saaneet tietää jonkun läheisen lähestyvistä kuolemasta.

Informantti uskoo, että henkisyys olisi tavalla tai toisella tullut hänen elämäänsä enemmän tai myöhemmin, sillä ihmisiä johdatetaan oikealle polulle ja asioita avataan yksilölle sopivassa tahdissa. Jokaisella on oma elämänpolku. Informantti kertoo suuntautumisensa pois toimistoalalta johtuneen hänen halustaan auttaa. Hän kertoo ottaneensa opintovapaata töistä, kouluttautuneensa hierojaksi ja sitten heittäytyneensä uuteen työhön.

Informantti kertoo reikikoulutukseen liittyvän hyvinkin tarkkoja ohjelinjauksia, mutta kertoo intuition kuitenkin olevan merkittävä osa hoitajuutta. Hän kertoo myös jännittäneensä sitä, puhuuko hän kanavoidessaan aivan omiaan vai annetaanko puhe todella energeettiseltä tasolta. Informantti painottaa, että kaikilla on parantamisen lahja ja kyky itse parantaa itsensä. Tämä kyky on kuitenkin menneissä elämissä koettujen pelottavien asioiden ja vallan väärinkäytön vuoksi usein yksilöllä peitossa. Hän uskoo, että energiatasojen kasvaessa maailmalla, tilanne tulee muuttumaan. Informantti kuvaa myös kanavoinnissa kulkevan parantavan energian kulkeutumista käsien läpi ja kertoo, että myös hoitaja saa kuitenkin hoidossa usein oman osansa. Informantti kertoo lisäksi vaihtohoitojen merkityksestä hoitajan työssä.

Informantti kertoo, että hoidossa hoidettava makaa hoitopöydällä vaatteet päällä, yleensä viltin alla, ensin vatsallaan, sitten selällään. Hoidon aikana hoitaja kertoo käsiensä kulkevan intuitiivisesti ja kivun välittyvän pois käsien kautta. Lisäksi hoitaja kertoo puhuvansa hoidon aikana paljon. Hän kertoo hoidon aikana saavansa tietoa ihmisen aurasta, enkeleiltä, edesmenneiltä eläimiltä, menneistä elämistä. Hoidon aikana asiakasta siis hoidetaan kokonaisvaltaisesti. Informantti painottaa ihmisen olevan paljon enemmän kuin vain fyysinen taso. Hän kertoo, ettei pyri tietoisesti vaikuttamaan hoidon kulkuun vaan keskittyy tietoon, jota hänelle annetaan intuitiivisesti. Hän kuvailee myös erilaisia asioita, joita hoidon aikana saatetaan käydä läpi: esimerkiksi pelkojen puhdistusta. Hän kuvaa myös prosessia, jonka itse käy läpi hoidon aikana.

Informantti uskoo, ettei ihmiselle koskaan anneta enempää kuin hän jaksaa kantaa. Läheisiä voi myös energiamielessä tukea, mutta liian tiukaan kietoutuminen toisen hankalaan tilanteeseen on vahingollista. Ihmissyteen kuuluu myös sen oppiminen, miten omaa kipua voi jakaa kehosta pois rakentavalla tavalla. Informantti kertoo, että kokee todella usein oman tehtävänsä hoitajana olla lohduttaja hankalissakin tilanteissa. Hän

esimerkiksi kertoo työskentelevänsä paljon ihmisten kanssa, joiden läheiset ovat kuolleet. Hän kuvaa surutyön tekemisen merkitystä, mutta kertoo ”toiselle puolelle siirtymisen” lohdullisuudesta vaikeassa tilanteessa. Myös kuoleman pelosta hän kertoo asiakkaiden puhuvan jonkin verran. Hän kertoo ihmisten muutoinkin hakevan apua esimerkiksi erilaisiin kysymyksiin: sairaus, huoli lapsista tai töistä. Hän kertoo, että ei itse keskity siihen saako asiaan selvyyttä, vaan asiakkaan on tärkeämpää ymmärtää mistä on kyse.

Informantti on käynyt puhumassa muutamissa tilaisuuksissa ja kursseilla. Hän kertoo energiahoitajasta, joka vaikuttaa paljon aktiivisemminkin yhteiskunnassa pitäen kursseja ja käyden puhumassa ihmisille. Hän kertoo myös yhteisöllisten tapahtumien energeettisestä parannusvoimasta. Informantti avautuu myös työn raskaasta puolesta ja fyysisestä rasittavuudesta.

Lopuksi keskustelemme terveellisen ruokavalion, luonnollisuuden ja liikunnan merkittävyydestä. Informantti painottaa oman kehon kuuntelua ja hoitoa. Hän myös kyseenalaistaa lääkkeiden ja lääketieteen ylivallan ja toivoo, että ihmiset ymmärtäisivät pehmeämpien, luontaisten keinojen olevan myös tehokkaita hoitokeinoja. Hän myös kyseenalaistaa lääketieteen voittomarginaaliin perustuvan markkinamuodon ja pohtii, johtuuko luontaisten hoitomuotojen väheksyntä siitä, että heitä ei haluta tunkeutujiksi samoille markkinoille.

9. Liite

Psykiatrisen erikoislääkärin haastattelu, tiivistelmä

Informantti kertoo olevansa töissä psykiatrisella poliklinikalla. Hän kertoo kouluttautuneensa lääkäriksi ja sitten erikoistuneensa myöhemmin psykiatriaan. Hän kertoo kiinnostuksensa lääketieteeseen alkaneen jo aivan lapsesta. Informantti kertoo, että terveyskeskuslääkärin työ vastasi hyvin sitä kuvaa, joka hänellä siitä oli. Kuitenkin työ oli raskasta ja todella kiireistä.

Nykyisessä työssä asiakkaat ovat erilaisia mielenterveyspotilaita. Hän kertoo potilaiden tulevan vastaanotolle täysin vapaaehtoisesti ja hoito vaatii asiakkaan omaa motivaatiota parantua. Se, miten apuja tilanteeseen aletaan etsiä, on vaihtelevaa. Lääkkeisiin liittyen rauhoittavat ovat melko yleisiä, mutta lääkehoitoa ja sen yksityiskohtia pohditaan usein

todella tarkkaan. On myös potilaita, jotka eivät halua käyttää lääkkeitä. Lääkkeet määrätään diagnoosin perusteella. Lääkehoidon teho vaihtelee. Perusmasennukseen lääkkeet usein auttavat, mutta mutkikkaaseen tilanteeseen lääkkeillä ei välttämättä ole niin suurta vaikutusta. Keskustelemme myös masennusdiagnoosin kriteereistä. Informantti kertoo, että tuntemattomien potilaiden diagnosointiin tarvitsee käyttää aikaa ja nähdä vaivaa: potilaan oma puheliaisuus vaikuttaa paljon. Yhteistyötä tehdään paljon sairaanhoitajien ja lääkäreiden kesken.

Informantti kertoo kokonaisvaltaisen terveyden viittaavaan WHO:n määritelmään. Hänen mukaan terve yksilö on kohtuullisen toimiva, ei välttämättä hyvinvoiva koko ajan. Kyky olla työelämässä ja ylläpitää sosiaalisia suhteita ovat informantin mukaan kriittisiä kriteereitä terveyden psyykkiselle ulottuvuudelle. Potilaan tullessa vastaanotolle elämän peruspilarit kartoitetaan ensin. Keskustelemme lääkärin vastaanottotilanteen etenemisen kaavoista.

Hankalia potilaita ovat sellaiset, jotka ovat vastaanotolle tullessaan ”takajaloillaan” tai jotka suhtautuvat hoitohenkilökuntaan negatiivisesti. Myös kotidiagnosointi on joskus ongelmallista. Uskonnon ja uskon puolesta informantti ei ole törmännyt koskaan ongelmiin: esimerkiksi verensiirtojen ongelmat hän kuitenkin mainitsee. Psykoosipotilaan hankaluus piilee maailmankuvan vaarallisessa ”muurauksessa”.

Informantti kertoo tietävänsä, että vaihtoehtoisia hoitomuotoja opetetaan Saksassa osana lääketieteen perusopintoja. Hän kertoo vitamiinien olevan hyväksyttävää ja määrittelee itsensä liberaaliksi. Hän kertoo plasebo-vaikutuksen olevan voimakas myös useilla lääkkeillä. Hän uskoo, että jos masentunut saa jostakin apua, ei hän näe sen käytössä ongelmaa. Informantti kertoo, että vaihtoehtoinen lääketiede ja sen tuleminen lääketieteen puolelle nähdään esimerkiksi somatiikan ja psykiatrian puolella helposti negatiivisena: tyhjämpäiväisiä hoitoja, joiden haittoja pelätään. Fyysistä haitoista informantti on kuullut esimerkiksi maksan ongelmissa, mutta mainitsee samassa, että lääkkeilläkin näitä on, joten tulkinnan epämääräisyys vaikuttaa tilanteessa. Informantti pohtii, onko kynnys luontaistuotteisiin matalampi kuin psykiatriaan, mutta ei näe tuotteiden käytön vähentyneen tai lisääntyneen omaa työtään risteävillä alueilla merkittävästi. Toisaalta informantti kertoo, että esimerkiksi mindfulness on lääketieteellisestikin todettu hyödylliseksi, mutta ei arvio sen suhdetta meditaatioon.

Informantti kertoo, ettei esimerkiksi jäsenkorjaus herätä hänessä minkäänlaisia tunteita – käytettäkään jos siitä on käyttäjälle iloa.

Informantti pohtii, että on harvinaista, ettei olisi minkäänlaista uskoa Jumalaan tai johonkin henkiseen. Hän uskoo, että ihmisellä on kaipuu uskoon. Informantti painottaa, että uskonnollisuus ja henkisyys ovat täysin terveitä piirteitä niin kauan kuin ne eivät sekaannu psykoosin kanssa: kyseessä on ”kaksiteräinen miekka”. Hän uskoo uskonnon olevan ihmiselle voimavara. Informantti kertoo myös, että ihmisen käsitys terveydestä vaikuttaa siihen, millaista apua hän hakee.

Lopuksi keskustelemme informantin uskonnollisuudesta ja kristillisten arvojen merkityksestä hänen itselleen. Hän toivoo, että ihmiset osaisivat arvostaa arkisempia asioita ja mainitsee elämän suorittamisen yhtenä mielenterveysongelmien syynä.

10. Liite

Kirkollisen perhe- ja parisuhdeterapeutin haastattelu, tiivistelmä

Informantti kertoo kouluttautuneensa perheterapeutiksi papin ammatista ja päätyneensä sitten seurakunnan perheasiain neuvottelukeskukseen. Hän kertoo olleensa lukioaikaan kiinnostunut puheviestinnästä, mutta päätyikin mutkien kautta opiskelemaan teologiaa. Hän teki papintyötä ja kouluttautui täydennyskoulutuksella psykoterapeutiksi.

Informantti kuvaa kristillistä sielunhoitoa ihmisen kohtaamiseksi. Näissä kohtaamisissa ymmärretään kuitenkin, että Kristus on jollakin tavalla läsnä. Kohtaaminen perustuu haluun auttaa ja tarkoitus on kohdata ihminen ihmisenä. Sielunhoidossa tärkeää on rohkeus olla vierellä.

Informantti kertoo väsyneensä papin työssä tapahtuviin raskaisiin kohtaamisiin ja epäsäännöllisiin työaikoihin. Nykytyössään hän pitää siitä, että saa määritellä työajan ja paikan ja tavallaan työn tekemisen ehdot. Keskustelemme paljon erilaisista kohtaamisista työelämässä. Informantti kertoo pitävänsä työssään sen merkityksellisyydestä ja kohtaamisen nopeasta temposta: on mukavaa, että sosiaalisella kanssakäymiselle on selvät rajat. Hän kertoo myös arvostavana työyhteisönsä tiiviyttä ja kertoo, ettei heidän tehtävänsä ole tyrkyttää uskontoa, vaan nimenomaan olla läsnä. Informantti ajattelee, että

hädän keskellä kaipuu Jumalan tarjoamaan suojaan tai hengelliseen tukeen on usein läsnä ja silloin seurakunnan työntekijät voivat olla apuna. Informantti kuvaa uskonnon monia puolia vaikeuksissa: toisaalta se on voimavara, toisaalta joillekin on iskostettu tarpeettoman negatiivinen ajatus rangaistuksesta ja synnistä. Informantti kertoo, että kaikissa tilanteissa vaikeita tunteita puretaan ymmärtävän keskustelun kautta.

Keskustelemme hetken aikaa myös kirkollisen vallan väärinkäytöstä ja kirkon pyrkimyksestä vastuullisuuteen näiden väärinkäyttöjen kitkemiseksi. Kyseessä on kuitenkin hankala osa-alue, sillä kukaan ei voi toimia väärinkäytön epäilyssäkään ”mestarina”. Yleisesti väkivaltainen hengellisyys voidaan kuitenkin esittää vahingollisena.

Informantti kertoo, että uskonnon tehtävä on vastata perimmäisiin kysymyksiin. Sen tehtävä ei ole opettaa matematiikkaa tai ruuanlaittoa vaan antaa merkityksiä elämään. Informantti kertoo uskonnon tärkeimmän annin itselleen olevan kiitollisuus. Hän kertoo, ettei kiitollisuuteen välttämättä tietysti tarvita uskontoa, mutta hänelle itselleen kiitollisuus on uskonnollista. Hän näkee elämän Jumalan lahjana kaikkine hyvine ja huonoine puolineen. Hän toteaa, että Jumala ei ole luvannut mitään, mutta silti hän saa herätä aamulla. Informantti vakuuttaa, että elämä ei ole vankila tai pakkopulla, vaan lahja. Kristinuskossa hän näkee uskonnollisuuden merkityksen olevan myös liikkeellepaneva tekijä: kristinuskoon kuuluu rauhattomuus. Nykyinen tasapaino ja hyvinvointi eivät *tavoitteina* ole oikein kristinuskon mukaisia.

Kokonaisvaltainen terveys käsitteenä tarkoittaa informantille kehon ja mielen yhteyden toimivuutta. Keho kantaa mielen kipuja ja kokemukset ovat usein terapeuttisessa mielessä hyvin kehollisia. Monipuolinen ravinto on tärkeää: ruumiin, sielun, ihmissuhteiden ja sosiaalisen elämän. Uskonnosta katsottuna uskonto itse on myös itse osa terveyttä. Informantti kuitenkin kertoo hyvinvointiin kuuluvan erityisesti sen, että kykenee kertomaan itselleen mistä omassa elämässä on kyse. Ja elämäntarkoituksesta puhuttaessa tullaan uskonnon piiriin. Hän kertoo, että teologia ja lääketiede ovat omia osiaan tieteen perinteessä, eivätkä ne hänen mielestään ole ristiriidassa. Hän kuitenkin tiedostaa, että yksilön mielipide vaikuttaa ristiriitaisuuden kysymykseen valtavasti.

Informantti yhdistää meditaation perinteen uskontojen yllirajaiseksi ilmiöksi. Kristilliseenkin perinteeseen kuuluu hiljentyminen ja luostariperinteessä ajatukset on suunnattu mietiskelyssä Jumalaan. New age tuntuu informantista uudelta ja liian synkretistiseltä. Kristinuskoon hän liittyy ainutlaatuisuuden ja historiallisen jatkuvuuden. Kuitenkin itämaista tietoa on alettu informantin mielestä arvostaa myös länsimaisissa tieteissä. Informantti painottaa tieteellisen tutkimuksen merkittävyyttä vaihtoehtoisten ja henkisten hoitojen parissa niiden turvallisuuden ja luotettavuuden takaamiseksi. Tutkimuksen puuttuessa epäluuloisuus on myös terve ja hyvä asia. Terve kriittisyys on positiivista, mutta asioita ei saisi lähtökohtaisesti tuomita siksi, että ne ovat muualta. Keskustelemme myös lääkefirmojen lobbauksesta ja hoidon toimivuudesta: tutkimuksen tekeminen ja sitä tekevien tahojen hahmottaminen on tarpeellista.

Lopuksi keskustelemme tavallisen kosketuksen voimasta. Kosketuksen voima ja sen tarjoama symbolinen armo on informantin mukaan ihmisyyden kohtaamisessa kaikista olennaisinta. Kristinuskon tarjoaa merkityshorisontin ja tarjoaa informantille myös älyllisen ulottuvuuden. Hän myös kuvaa rukouksia huokauksina ja kertoo haluavansa katsoa elämää luomakuntana, joka on tarkoituksellinen ja pyhä: häntä kiehtoo myös pyhyiden ajatus.